БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

8-йил чиқиши
№ 20 (1798).
27 ЯНВАРЬ
ЖУМА
1961 йил
БАҲОСИ 3 ТИЙИН

УЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ,
МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш масалалари ҳамиша партиямизнинг диққат марказида туриши лозим. Яхши ривожланган қишлоқ хўжалиги бўлмаса, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари мўл-кўл бўлмаса социалистик экономиканинг равнақ топиши мумкин эмас. Қишлоқ хўжалигини тўхтовсиз юксалтириш учун кураш — коммунистик жамият қуришнинг энг муҳим шартидир, бу ҳақиқатдан умумхалқ ишидир.

(«КПСС Марказий Комитети Пленумининг 1961 йил 18 январда қабул қилган қарори»дан).

Н. С. ХРУШЧЕВ

ЖАҲОН КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН![1)]

Коммунистик ва ишчи партиялари вакиллари Кенгашининг якунларига доир

Ўртоқлар! 81 марксчи-ленинчи партиялар вакилларининг 1960 йил ноябрь ойида Москвада бўлиб ўтган Кенгаши жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракати тарихига унинг энг ёрқин саҳифаларидан бири бўлиб киради. Бу Кенгаш ҳозирги замон халқаро вазиятни чуқур таҳлил этди, энг муҳим масалалар юзасидан ҳаракатимизнинг умумий позицияларини ишлаб чиқди. Қардошларча бирдамлик шароитида ўтган шу Кенгаш натижасида барча мамлакатлар коммунистларининг кўп миллионли оиласи марксизм-ленинизм асосида янада маҳкамроқ жипслашдилар, тинчлик ва социализм тантанаси учун қаҳрамонона курашда уларнинг кучига-куч қўшилди.

Коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бутун тарихида энг кўп вакилликлар иштирок қилган бу Кенгаш ишида ҳаракатимизнинг синфий жангларда чиниққан, кўп йиллар давомида даҳшатли курашларни бошидан кечирган, фашист жаллодларнинг жабр-зулмига ва ишчилар синфининг бошқа душманларининг жабр-зулмига мардонавор бардош берган ветеранлари қатнашдилар. Кенгашда социализм мамлакатлари марксчи-ленинчи партияларининг раҳбарлари, оғир шароитларда капитализмга қарши қаҳрамонона кураш олиб бораётган коммунистик партияларнинг вакиллари; миллий озодлик ҳаракатининг жанговар лидерлари; хуллас жаҳон коммунистик ҳаракатининг асл кишилари иштирок қилдилар.

Эндиликда, ер юзидаги барча мамлакатларда коммунистлар Кенгаш Баёнотини ва унинг бутун дунё халқларига Мурожаатини қизғин муҳокама қилаётган ва бирдамлик билан маъқуллаётган бир вақтда, Кенгаш қатнашчилари ўзлари биргалашиб қилган ишга кўп вақт ва куч-ғайратни бекорга сарф этмаганликлари айниқса яққол кўриниб турибди. Меҳнаткаш инсоният марксчи-ленинчи партиялар халқларнинг орзу-умидларини оқлаганликларига ишонч ҳосил қилмоқдалар.

Социалистик лагерь мамлакатларидаги 1 миллиарддан зиёд киши Кенгаш ишини зўр диққат билан кузатиб борди. Улар Кенгаш натижасида социалистик лагерь янада мустаҳкамланажаги, халқаро коммунистик ҳаракатнинг қаторлари янада маҳкамроқ жипслашажагига ишонган эдилар. Капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфи ва меҳнаткашлар ўз революцион мақсадларини амалга ошириш учун, социал тараққиёт учун, демократик ҳуқуқ ва эркинликлар учун қандай яхшироқ кураш олиб бориш керак, империалистик реакцияга қандай қилиб муваффақиятлироқ зарба бериш керак деган саволларига жавоб кутган эдилар. Миллий мустақиллик учун курашчилар Кенгашдан шармандали мустамлакачилик системасини қандай қилиб тезроқ ва батамом тугатиш, ўз мамлакатларининг миллий мустақиллик, тинчлик ва ижтимоий тараққиёт йўлидан ривожланиб боришини қандай қилиб тезлаштириш керак деган саволларга жавоб кутар эдилар.

Тинчликсевар бутун инсоният Кенгашдан замонамизнинг энг муҳим саволига — қандай қилиб жаҳон термоядро урушининг олдини олиш ва ер юзида мустаҳкам тинчлик, барча халқлар ўртасида дўстликка эришиш, ижтимоий тузуми турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшашини қандай қилиб таъминлаш керак деган саволга жавоб кутган эдилар.

Ер юзидаги барча мамлакатларда яшовчи юз миллионларча кишилар Кенгаш иши якунларини эшитиб, зўр қониқиш ҳосил қилдилар.

Кенгаш натижасида халқаро коммунизмнинг ғоявий хазинаси анча бойитилди. Кенгаш томонидан якдиллик билан қабул қилинган Баёнот марксча-ленинча жанговар ҳужжат бўлиб, жуда катта халқаро аҳамиятга эгадир. Бунда Коммунистик партияларнинг 1957 йилда қабул қилинган Декларацияга содиқ эканлиги тасдиқланди. Шу билан бирга бу Баёнотда жаҳон миқёсида юз берган янги воқеалар чуқур таҳлил этилди. Барча марксчи-ленинчи партиялар фаолияти учун муҳим назарий ва сиёсий хулосалар баён қилинди. Баёнот коммунистлар, ишчилар синфи, барча мамлакатлардаги тараққийпарвар кишилар олдида турган улуғ мақсадлар учун бундан кейинги курашда тўғри компас бўлиб хизмат қилади.

Баёнотда ҳозирги даврга марксча-ленинча баҳо берилган, халқаро коммунистик, ишчилар ҳаракати ва озодлик ҳаракатининг янги перспективалари кўрсатилган. Кенгаш ҳужжатлари жаҳон социалистик системасининг ривожланиш йўлларини, шунингдек социалистик лагернинг янада жипслашиш йўлларини кўрсатиб беради, капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфи курашининг, шармандали мустамлакачилик системасини батамом тугатиш учун, янги уруш хавфига қарши чиқаётган барча кучларнинг бирлашуви учун курашнинг энг муҳим проблемаларини белгилаб беради.

Бутун дунё халқларига қаратилган Мурожаат давримизнинг энг муҳим проблемаси — жаҳон урушининг олдини олиш проблемасини ҳал қилиш учун курашга маҳкам жипслашишга оташин чақириқдир. Бу Мурожаат яна бир карра исботладики, биз, коммунистлар халқ оммаси манфаатларининг изчил ҳимоячиларимиз ва тинчликни сақлаш ҳамда мустаҳкамлашнинг ягона тўғри йўлини кўрсатмоқдамиз.

Кенгашнинг иши пролетар интернационализми, партия демократияси руҳида, коммунистларнинг қаторларида бирликни янада мустаҳкамлашга интилиш руҳида ўтди. Барча партияларнинг делегациялари ўз қарашларини изҳор этдилар, тажриба алмашдилар, замонамизнинг туб проблемаларига баҳо бериш ва бу проблемаларни ишлаб чиқишда ўз ҳиссаларини қўшдилар.

Жаҳон коммунистик ҳаракатининг қаторларини янада жипслаштириш, халқаро коммунистик фронтни марксизм-ленинизм принциплари негизида янада кўпроқ бириктириш — Кенгашнинг асосий якунидир. Бу коммунистларнинг янги ғоявий-сиёсий ғалабаси, жуда катта тарихий аҳамиятга эга бўлган ғалабадир. Шу билан бирга бу — коммунизм ва тараққиёт душманларининг янги мағлубиятидир. Империалистлар ва уларнинг малайлари Кенгаш ҳужжатлари билан танишгач умидлари пучга чиқиб, қиринди ютдилар. Биз жаҳон коммунистик ҳаракатининг бирлиги, империалистик реакцияни таҳликага келтирадиган бу бирлик энди яна ҳам мустаҳкамланди, деб айтиш учун ҳамма асосларга эгамиз. Бу умумий ишимизнинг улуғ ғалабасидир.

1. Бизнинг давримиз—марксизм-ленинизм тантанаси даври

XX асрнинг 60-йиллари бошларида вужудга келган жаҳондаги вазиятни анализ қилиш буюк коммунистик ҳаракатнинг ҳар бир жангчисида чуқур мамнуният ва қонуний фахрланиш ҳиссини уйғотмай қолмайди. Дарҳақиқат, ўртоқлар, ҳаёт энг дадил, энг оптимистик олдин кўришлар ва кутишлардан ҳам анча ўтиб кетди.

Илгарилари: тарих социализм фойдасига ишламоқда, деб сўзлаш расм бўлган эди. Бундай деганда, инсоният ахир бир кун капитализмни ахлатхонага ағдариб ташлайди, социализм эса ғалаба қилади, деган фикр кўзда тутилар эди. Бизнинг замонамизда эса ҳозирданоқ социализм тарих фойдасига ишламоқда, деб айтиш мумкин, чунки ҳозирги замон тарихий процессининг асосий мазмуни социализмнинг халқаро миқёсда қарор топишидан ва мустаҳкамланиб боришидан иборатдир.

1913 йилда, яъни Октябрь революциясидан тўрт йил илгари бизнинг ўлмас йўлбошчимиз ва устозимиз В. И. Ленин ёзган эдики, «Коммунистик манифест» давридан буён бутун жаҳон тарихи очиқдан-очиқ уч асосий даврга бўлинади. Биринчиси — 1848 йилги революциядан то Париж коммунаси (1871 йил)гача ўтган давр; иккинчиси — Париж коммунасидан то рус революцияси (1905 йил) гача ўтган давр; учинчиси — рус революциясидан кейинги давр. В. И. Ленин бу даврларга берган таърифини қуйидаги сўзлар билан тамомлаган эди: «Марксизм пайдо бўлгандан сўнг бутун дунё тарихидаги уч улуғ даврларнинг ҳар қайсиси уни янгидан-янги исботлар билан тасдиқлади ва унга янгидан-янги зафар тантаналари келтирди. Лекин келажакдаги тарихий давр пролетариат таълимоти бўлган марксизмга янада катта зафар тантаналари келтиради» (В. И. Ленин, Асарлар, 18-том, 631-бет).

Бу сўзлар башорат қилиб айтилган ҳақиқат сўзлардир. Бу сўзлар ҳайрон қоларли даражада зўр куч ва аниқлик билан рўёбга чиқди. В. И. Ленин доҳиёна олдиндан кўриб айтган келажакдаги тарихий давр бутун жаҳон тарихининг сифат жиҳатидан фарқ қиладиган, принципиал янги давр бўлди. Ўтган даврлардан ҳеч бири бу даврларга тенг бўлолмайди. Ўтган даврлар шундай даврлар эдики, у вақтда ишчилар синфи куч тўплаётган эди, у вақтда ишчилар синфининг олиб борган қаҳрамонона кураши капитализм биносини ларзага келтирган бўлса ҳам, лекин ҳали асосий масалани — ҳокимиятнинг меҳнаткашлар қўлига ўтиши масаласини ҳал қилолмаган эди. 1917 йилда Октябрь бошлаб берган социализмнинг оламшумул-тарихий тантанаси эса янги даврни ўтмишдаги ҳамма даврлардан фарқ қилдиради. Шундан буён марксча-ленинча таълимот тантана билан янгидан-янги ғалабага эришмоқда, ҳозирги вақтда эса бу таълимотнинг буюк кучи, унинг ўзгартирувчилик роли айрим мамлакатлар ва қитъалар доирасидагина эмас, балки дунёнинг ҳамма қитъаларидаги ижтимоий тараққиётга таъсир кўрсатмоқда.

Бир қанча сабаблар борки, бу сабаблар социализмнинг зафарли юришини енгилмас қилиб қўяди. Биринчи сабаб шуки, марксизм-ленинизм ҳозирги кундаёқ юз миллионларча кишиларнинг онгига сингиб бормоқда ва шу тариқа, Маркс сўзлари билан айтганда, қудратли моддий кучга айланмоқда. Сўнгра, Марксизм-ленинизм ҳозирги вақтда инсоният олдида фақат назария сифатидагина эмас, балки яққол кўриниб турган воқелик сифатида ҳам майдонга чиқмоқда. Европа ва Осиёнинг ғоят кенг ерларида қурилаётган социалистик жамият ҳозирги вақтда бу таълимотни гавдалантириб кўрсатмоқда. Ғоят кўп халқ оммасининг социализм китобларда ва манифестларда эмас, балки ҳаётда, амалда қандай эканлигини ўз кўзи билан кўришга ва, агар таъбир жоиз бўлса, ўз қўли билан «ушлаб кўришга» тобора зўр бериб интилаётганлигини тўхтата оладиган куч эндиликда дунёда йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Тобора янгидан-янги мамлакатлар халқларининг социализмга қараб ҳаракат қилишини тўса оладиган куч эндиликда дунёда йўқ. Яна бир ҳол ҳам жуда катта аҳамиятга эга. Кечагина Осиё, Африка, Латин Америкасидаги юз миллионларча кишилар империалист «маданият тарқатувчилар»нинг зулми остида эзилиб ётган бўлсалар, бугун манзара тубдан ўзгармоқда. Янгидан-янги халқларнинг тарих майдонига революцион йўл билан чиқаётганлиги марксизм-ленинизм идеяларининг таъсир доирасини мислсиз даражада кенгайтириш учун ғоят қулай шароит туғдирмоқда. Марксизм-ленинизм ер юзидаги аҳолининг кўпчилиги онгига сингиб қоладиган вақт узоқ эмас.

Октябрь революцияси ғалабасидан кейин ўтган қирқ уч йил давомида жаҳонда юз бераётган воқеалар жаҳон социалистик революцияси ҳақидаги ленинча назариянинг илмий жиҳатдан аниқлиги ва ҳаётийлигини ҳар томонлама тасдиқлаб бермоқда.

Ленин жаҳон социалистик революцияси процессининг ўзини, унда иштирок қилувчи кучларни қандай таърифлаб берганлигини ҳозирги шароитда эсга олиб ўтиш фойдалидир. «...Социалистик революция, — деб кўрсатган эди Ленин, — фақат ва асосан ҳар бир мамлакатдаги революцион пролетарларнинг ўз буржуазиясига қарши олиб борадиган курашидангина иборат бўлмайди. — йўқ, бу революция империализм эзиб келаётган барча мустамлакалар ва мамлакатларнинг, барча қарам мамлакатларнинг халқаро империализмга қарши олиб борадиган курашидан иборат бўлади» (В. И. Ленин, Асарлар, 30-том, 160-бет). Ленин бу кураш аввало миллий-озодликни кўзлаганини таъкидлаб бундай деган эди:

«Ер шаридаги кўпчилик аҳолининг дастлаб миллий озодликни кўзлаган ҳаракати жаҳон революциясининг келажак қатъий жангларида капитализмга ва империализмга қарши қаратилиши ва, балки, биз кутганимиздан кўра анча каттароқ революцион роль ўйнаши бутунлай равшан» (В. И. Ленин, Асарлар, 32-том, 538-бет).

Ҳозирги кунда, жаҳон социалистик системаси вужудга келган, антиимпериалистик, миллий-озодлик революциялари жуда ҳам юксалиб кетаётган бир вақтда, жаҳон тараққиётининг бундан кейинги боришини, истиқболини белгилаб олмоқ зарур эди. Замонамизнинг моҳиятини, мазмунини, ҳал қилувчи вазифаларининг характерини чуқур тушунмасдан туриб, бу ишни қилиш мумкин эмас.

Замонамизнинг характери масаласи — асло абстракт, тор назарий масала эмас. Жаҳон коммунизмининг, ҳар бир коммунистик партиянинг умумий стратегик йўли ва тактикаси бу масала билан чамбарчас боғлиқдир.

Империализм идеологлари ҳамда уларнинг реформизм ва ревизионизм лагеридаги шериклари ҳозирги замоннинг характерини бузиб кўрсатиш учун жуда тиришиб уринмоқдалар. Бундай сохталаштиришнинг тамоман аниқ мақсади бор, у ҳам бўлса: кенг халқ оммасининг фикрини чалғитиш, уларни революцион йўлдан четга буриб юбориш, уларни империализмнинг аравасига қўшиш, аҳволни капитализм гўё жон талвасасида эмас, балки шундай йўл билан «эволюцион» тарзда социализмга сургалиб бораётган қилиб кўрсатишдир. Бу эса капитализмнинг «трансформацияси» деб аталган машъум назариянинг худди ўзгинасидир. Сохталаштирувчиларнинг даъвосича, бу хил «трансформация»дан жамиятнинг айнан ҳамма синфлари манфаатдор эмиш ва шунинг учун ҳам ҳозир капитализм даргоҳида тинчлик ва уйғунлик ҳукм сураётган эмиш. Буржуа идеологлари, ўнг социал-демократлар ва коммунизмнинг ревизионистик ренегатлари ҳозирги замонни ана шу тарзда тасвирлаб кўрсатмоқдалар. Капитализм идеологларининг «капитализм» ва «империализм» тушунчаларини «халқ капитализми» ёки «умумий фаровонлик давлати» деган уйдирма таърифлар билан алмаштиришга уринишлари тасодифий эмас.

Албатта, биз идеология соҳасидаги бу қўпорувчиликларни фош қилишимиз ва ўзимизнинг замонга берган марксча-ленинча илмий таърифимизни унга қарама-қарши қилиб қўйишимиз лозим. Бу нарса бизга кучлар нисбатини тўғри белгилаш, ҳозирги замон бизнинг улуғ ишимизни янада олға бостириш учун очиб бераётган янги имкониятлардан фойдаланиш учун зарур.

Замонамизга бериладиган марксча-ленинча таъриф қандай талабларга жавоб бермоғи лозим? Бу таъриф қайси синф замонанинг марказида туриб ижтимоий тараққиётнинг асосий мазмунини, йўналишини ва вазифаларини ифодалаётганлигини равшан тасаввур қилдирмоғи лозим. Иккинчидан, бу таъриф социализмнинг қарор топишдан то коммунизмнинг тўла ғалаба қозонишигача бутун революцион процессни ўз ичига олмоғи керак. Учинчидан, бу таъриф замонамизнинг, ҳаракатимизнинг марказида турган ишчилар синфига қўшиладиган, империализмга қарши қаратилган умумий оқимга кирадиган кучларни кўрсатиб бермоғи лозим.

Социалистик революция мамлакатларнинг катта группасида ҳозирданоқ ғалаба қозонган, социализм қудратли жаҳон системаси бўлиб қолган, империализмнинг мустамлака системаси батамом емирилишга яқин қолган, империализм эса таназзулга ва кризисга юз тутган бир даврда замонамизга бериладиган таъриф ана шу ҳал қилувчи воқеаларни тасвирлаб кўрсатмоғи лозим.

Кенгаш баёнотида замонга қуйидагича таъриф берилади: «Улуғ Октябрь социалистик революцияси бошлаб берган, асосий мазмуни капитализмдан социализмга ўтишдан иборат бўлган бизнинг давримиз бир-бирига қарама-қарши турган икки ижтимоий системанинг кураш давридир, социалистик революциялар ва миллий-озодлик революциялари давридир, империализм емирилаётган, мустамлакачилик системаси тугатилаётган даврдир, тобора янгидан-янги халқлар социализм йўлига ўтаётган, социализм ва коммунизм бутун дунё миқёсида тантана қилаётган даврдир».

Ҳозирги замоннинг характерига берилган бу таъриф катта ва масъулиятли вазифани ижодий равишда, ҳақиқий илмий ҳал қилишнинг намунаси деб қаралиши мумкин. Бу таърифнинг кучи шундаки, у жаҳон озодлик ҳаракатининг асосий ютуқларини тўғри характерлайди, коммунистик ва ишчилар ҳаракати олдида бутун дунё миқёсида коммунизм ғалабасига эришишнинг порлоқ истиқболларини очиб беради.

Биз бутун ҳозирги замоннинг моҳияти ва характерини таърифлар эканмиз, ҳозирги босқичда унинг энг асосий хусусиятларини ва фарқ қилувчи белгиларини аниқлаб олишимиз ниҳоят даражада муҳимдир. Октябрдан кейинги даврга унинг асосий ҳаракатлантирувчи кучлари нуқтаи назаридан баҳо бериладиган бўлса, у давр очиқ-ойдин равишда икки босқичга бўлинади. Биринчи босқич Октябрь революцияси ғалабаси билан бошланган эди. Бу давр, Ленин сўзлари билан айтганда, миллий пролетариат диктатурасининг, яъни ёлғиз Россиянинг миллий доирасидаги пролетариат диктатурасининг мустаҳкамланиш ва ривожланиш даври эди.

Совет Иттифоқи вужудга келган биринчи кунидан бошлабоқ халқаро ҳаётга катта таъсир кўрсатиб келаётган бўлса ҳам, шунга қарамай, империализм халқаро муносабатларнинг боришини ва характерини анча даражада белгилаб турган эди. Лекин, ҳатто ўша вақтда ҳам империализм Совет Иттифоқини бўғиб ташлашга, унинг қудратли индустриал давлатга айланиб, прогресс ва цивилизация ишининг таянчи, империалистик зулмга ва фашизм асоратига қарши чиқаётган барча кучларнинг жозиба маркази бўлишига тўсқинлик қилишга қодир бўлолмаган эди.

Ҳозирги замон тараққиётидаги иккинчи босқич жаҳон социалистик системасининг барпо бўлиши билан боғлиқдир. Бу — оламшумул-тарихий аҳамиятга эга бўлган революцион процессдир. Октябрь революцияси империализм занжирини бир ҳалқадан узиб ташлаган эди. Ундан кейин империализм занжирини қаторасига узиб ташлаш амалга оширилди. Илгари империализм занжирининг бир ҳалқаси ёки бир неча ҳалқаси узиб ташланганлиги тўғрисида гапирган бўлсалар, эндиликда империализмнинг ҳамма нарсани қамраб оладиган занжири амалда йўқдир. Ишчилар синфи диктатураси бир мамлакат доирасидан чиқиб, интернационал куч бўлиб қолди. Империализм қўлдан бериб қўйган мамлакатлар фақат социализм ғалаба қилган мамлакатларгина эмасдир. Империализм деярли ҳамма мустамлакаларни тез қўлдан бермоқда. Тамоман равшанки, ана шундай зарбалар ва қўлдан бериб қўйишлар натижасида капитализмнинг умумий кризиси ниҳоят даражада кучайди ва жаҳон майдонидаги кучлар нисбати социализм фойдасига тубдан ўзгарди.

Замонамизнинг энг асосий ҳал қилувчи хусусияти шундан иборатки, жаҳон социалистик системаси инсоният жамияти тараққиётининг ҳал қилувчи факторига айланмоқда. Бу халқаро муносабатлар соҳасида ҳам ўзининг бевосита ифодасини топмоқда. Ҳозирги замон шароитида социализм халқаро муносабатларнинг характерини, методларини ва йўлларини тобора кўпроқ белгилаб бериши учун замин яратилгандир. Бундан, империализм ҳисобдан чиқариб ташласа бўладиган «кичкинагина миқдор»дан иборат деган маъно чиқмайди. Асло бундай маъно чиқмайди. Империализмнинг ҳам катта кучи бор. Унинг қўлида кучли милитаристик машина бор.

Ҳозирги кунда империализм тинч вақт шароитида жуда катта уруш аппаратини, тармоқ отиб кетган блоклар системасини вужудга келтирди, экономикани зўр бериб қуролланишга бўйсундирди. Америка империалистлари, бутун дунё бизнинг оёғимиз остида бўлсин, деган даъво билан инсониятга ракета-ядро уруши хавфини солмоқдалар. Ҳозирги замон империализмининг характерли хусусияти шуки, у тобора кўпроқ даражада чириб ва паразитлашиб бораётган империализмга айланмоқда. Марксистлар, ленинчилар халқаро тараққиётнинг истиқболларига баҳо берганида, империализмга нисбатан қандай бўлмасин хом хаёлларга берилишга қарши чиқиб келди ва қарши чиқмоқда.

Империалистларнинг сурбетларча иғвогарлик ва агрессия сиёсатини юргизаётганликларини кўрсатувчи фактларнинг сон-саноғи йўқ. Бу янгилик эмас. Янгилик шуки, империалистларнинг ҳар қандай кирдикорлари батамом фош қилинибгина қолмасдан, шу билан бирга, уларга қатъий зарба ҳам берилмоқда, уларнинг маҳаллий урушлар бошлаб юборишга уринишларига эса хотима берилмоқда.

Жаҳон майдонидаги кучларнинг ҳозирги нисбати социалистик лагерга ва бошқа тинчликсевар кучларга тарихда биринчи марта тамоман реал вазифани: империалистларни ўз тузумларининг ҳалок бўлишидан қўрқиб жаҳон уруши бошламаслигига мажбур қилиш каби тамоман реал вазифани ўртага қўйишларига имкон бермоқда.

Жаҳон урушининг олдини олиш мумкинлиги муносабати билан мен капитализм умумий кризисининг янада кучайиши перспективалари масаласига тўхталиб ўтмоқчиман. Ҳаммага маълумки, биринчи ва иккинчи жаҳон урушлари капитализмнинг умумий кризиси юзага келиб ва чуқурлашиб кетишига ғоят катта таъсир кўрсатган эди. Бундан, капитализм умумий кризисининг янада кучайиши учун жаҳон урушининг бўлиши албатта шартдир, деган хулоса келиб чиқадими? Бундай хулоса чиқариш чуқур хато бўлур эди, чунки бундай хулоса социалистик революция тўғрисидаги марксча-ленинча назарияни бузиб кўрсатади, революцияни вужудга келтирадиган энг асосий сабабларни муаллақ қилиб қўяди. Пролетар революцияси фақат ҳарбий ҳалокатларнинг натижасигина эмас, пролетар революцияси, даставвал синфий курашнинг ривожланиши ҳамда капитализм ички зиддиятларининг кучайиши натижасидир.

Тамоман равшанки, жаҳон социализм системасининг вужудга келиши, мустамлака системасининг тезлик билан емирилаётганлиги, ишчилар синфининг ўз ҳаётий ҳуқуқлари ва манфаатлари учун курашининг мисли кўрилмаган даражада юксалганлиги — ана шуларнинг ҳаммаси капитализм тиргакларига путур етказмоқда, унинг умумий кризисини кучайтирмоқда. Ана шу зарбалар натижасида капитализмнинг қўлдан бераётган нарсалари қайтиб келмайдиган бўлиб кетган нарсалардир. Бу умуман капитализмнинг бутун системасига ҳам, шунингдек унинг энг асосий давлати — Америка Қўшма Штатларига ҳам тааллуқлидир.

Капитализмнинг энг кучли давлати умумий кризисга энг кучли даражада йўлиқиб қолди. Урушдан кейинги йилларда иқтисодий ларзаларнинг зарбалари айниқса шу давлатнинг бошига тез-тез тушиб турди. Урушдан кейинги даврда АҚШ ишлаб чиқаришнинг тушкунлик кризисларига уч марта йўлиқди — 1948-1949 йиллар, 1953-1954 йиллар ва айниқса 1957-1958 йиллар.

Ўтган йили, Америка матбуотининг берган баҳосига кўра, АҚШ саноат маҳсулоти ҳаммаси бўлиб икки процент кўпайган, 1961 йилда эса Америка экономистлари ишлаб чиқаришнинг ўсишини эмас, балки тахминан 3,7 процент, эҳтимол, бундан ҳам кўпроқ пасайишини олдиндан айтмоқдалар. СССР да 1960 йилда ишлаб чиқариш тахминан 10 процент ўсди.

Худди АҚШнинг монополистик капитали мавжуд ишлаб чиқарувчи кучлардан фойдаланишга қодир эмаслигини кўрсатмоқда. Капиталистик дунёдаги энг бой мамлакат доимий ишсизлик энг кўп бўлган мамлакатдир. Америка расмий статистикасининг жўртгага камайтириб кўрсатган маълумотларига кўра, АҚШ да бутунлай ишсиз бўлган кишилар сони 1956 йилда 2,6 миллион киши бўлган бўлса, 1959 йилда 3,8 миллионга етди, 1960 йилнинг охирига келиб 4 миллиондан ошиб кетди. Бундан ташқари, АҚШ да кўп миллиондан иборат ярим ишсиз кишилар бор.

Саноатнинг гўла иш билан таъминланмаслиги АҚШ да доимий ҳодисадир. АҚШ да 1958 кризис йилида пўлат эритиш жуда пасайиб кетиб, сўнгра бирмунча ўсишига қарамай 1959 йилда пўлат қуйиш саноатига қарашли ишлаб чиқариш корхоналарининг 37 проценти ишламади. 1960 йилнинг охирига келиб пўлат қуйиш саноати аппаратининг ярмидан камроғи фойдаланилди. Ҳарбий чиқимларнинг жуда ўсишига қарамай, бу мамлакатда ишлаб чиқаришнинг ўсиш суръати урушдан кейинги йилларда секинлашиб, аҳолининг ўсишидан аранг илгари бормоқда. 1956-1959 йилларда аҳоли жон бошига ҳисоблаганда АҚШ саноатининг ишлаб чиқариш маҳсулоти айни бир даражада қолди.

Гарчи АҚШ ҳозирги замон империализмининг асосий иқтисодий, молиявий ва ҳарбий кучи бўлиб қолса ҳам, унинг капиталистик дунё экономикаси ва сиёсатидаги салмоғи пасаймоқда. Капиталистик мамлакатларнинг саноат маҳсулотида АҚШ нинг ҳиссаси 1950 йилда 54 процент бўлган бўлса, 1959 йилда 47-48 процентга тушди. 1950 йилда капиталистик мамлакатларнинг пўлат эритишида АҚШнинг салмоғи 57,4 процент бўлган бўлса, 1959 йилда унинг салмоғи 40,4 процентга тушди. Капиталистик мамлакатларнинг экспортида АҚШ нинг ҳиссаси 1946 йилдаги 30 процентдан 1953 йилда 21 процентгача пасайди ва 1959 йилда 17,4 процентга тушиб қолди. Шундай бўлса ҳам, Америка монополистлари асосий судхўрлар ва халқларнинг эксплуататорлари бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда.

Иқтисодий жиҳатдан ҳам, халқаро-сиёсий жиҳатдан ҳам капитализмнинг асосий давлати тобора кучайиб бораётган қийинчиликлар, кризислар палласига, ўз қуёшининг ботиши палласига кирди, деб тўла асос билан хулоса чиқариш мумкин.

Капитализмнинг бошқа мамлакатлари экономикасига келганда эса, бу экономика ҳам тобора беқарорлик тусини олмоқда.

Капиталистик дунё ҳозирги вақтда, ҳар иккала жаҳон уруши арафасида бўлганидек, икки империалистик лагерга бўлинмаган бўлса ҳам, у мутлақо бир бутун эмасдир, уни қаттиқ ички кураш тобора кемирмоқда. Ҳатто «Атлантик бирдамлиги» деган ниқоб замирида ички талашлар ва низоларнинг хунук манзараси бекиниб ётиб, унда Американинг пешвозлик қилишига ва амр-фармон беришига қаршилик кўрсатиш тобора кучаймоқда. Европанинг марказида герман милитаризми ва реваншизмининг қайтадан вужудга келганлиги инглиз-герман, француз-герман зиддиятларини ва бошқа империалистик зиддиятларнинг энг мураккаб комплексини қайтадан юзага чиқармоқда.

Капитализмнинг ҳозирги аҳволини унинг иккинчи жаҳон уруши тамом бўлгандан кейинги аҳволи билан таққослаб кўрилса, капитализмнинг умумий кризиси мисли кўрилмаган даражада ғоят чуқурлашиб кетганлиги равшан бўлиб қолади. Кенгаш бутун жаҳон вазиятини чуқур анализ қилиб, муҳим назарий ва сиёсий аҳамиятга эга бўлган хулосага келди. Бу хулосада: **«капитализм умумий кризисининг янги даври бошланди»** дейилади. Бу янги даврнинг ўзига хос хусусияти шундан иборатки, у жаҳон уруши муносабати билан эмас, балки икки системанинг мусобақаси ва кураши вазиятида, кучлар нисбати тобора социализм фойдасига ўзгараётган, империализмнинг ҳамма зиддиятлари қаттиқ кескинлашаётган вазиятда, тинчликсевар кучларнинг тинч-тотув яшашни амалга ошириш ва мустаҳкамлаш учун муваффақиятли олиб бораётган кураши империалистларга ўз агрессив ҳаракатлари билан умумий тинчликни бузишларига йўл қўймаган бир шароитда, кенг халқ оммасининг демократия, миллий озодлик ва социализм учун кураши юксалаётган вазиятда пайдо бўлди. Бу ҳол капитализм умумий кризисининг янада кучайиб ва чуқурлашиб бораётганлигидан далолат беради.

Капиталистик мамлакатлардаги коммунистик партияларда бўлган жанговар ўртоқларимиз, ишчилар синфининг иши учун ўзларининг бундан буёнги тактика йўлларини белгилаганларида бу ҳолатни ҳисобга оладилар. Батамом ишонч билан айтиш мумкинки, яқин келажак жаҳон социализмнинг, ишчилар синфининг ва миллий-озодлик ҳаракатининг бирлашган кучларининг янгидан-янги муваффақиятлари билан нишонланади.

2. СССРда авж олдирилган коммунизм қурилиши ва жаҳон социалистик системасининг ривожланиш истиқболлари

Ўртоқлар! Ҳозирги замоннинг энг буюк ҳаракатлантирувчи кучи жаҳон социалистик системасидир. Халқаро ишчилар синфи, унинг коммунистик авангарди тинчлик, халқлар озодлиги ва мустақиллигининг таянчи бўлган социалистик лагернинг қудратини ва жипслигини бутун чоралар билан мустаҳкамлашни ўз бурчлари деб билмоқда.

Маълумки кенгаш жаҳон социалистик системасининг янада ривожлантирилиши проблемаларига катта эътибор берди. Кенгаш Баёнотида бу проблемалар юзасидан муҳим назарий ва сиёсий қоидалар ифодалаб берилган. Булардан баъзиларига тўхталиб ўтмоқчиман. Баёнотда кўрсатилганидек, социалистик мамлакатларнинг биринчи даражали вазифаси — социализмнинг ўзида бўлган имкониятлардан фойдаланиб энг қисқа муддат ичида саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг абсолют ҳажми жиҳатидан жаҳон капиталистик системасидан ўзиб кетиш, сўнгра эса аҳоли жон бошига маҳсулот ишлаб чиқариш ва турмуш даражаси жиҳатидан энг тараққий қилган капиталистик мамлакатлардан ўзиб кетишдан иборатдир.

Коммунистик ва ишчи партиялар вакилларининг 1957 йилда бўлган Кенгашидан кейинги даврнинг характерли хусусияти шундан иборатки, бу даврда жаҳон социалистик системасининг иқтисодий қудрати ва халқаро таъсири ниҳоят даражада ўсди. 1957 йилдан 1959 йилгача ўтган давр ичида социалистик мамлакатларнинг саноат маҳсулот ҳажми 37,1 процент ўсди, капитализм мамлакатларининг саноат ишлаб чиқариши эса 7,4 процент ўсди. Шу вақт ичида СССР саноат ишлаб чиқариши 23 процент кўпайди, АҚШ да эса атиги 4,6 процент кўпайди. Барча социалистик мамлакатларнинг ўртача йиллик суръати 17 процент бўлган бўлса, капитализм мамлакатларида 3,6 процент бўлди. Шу йиллар мобайнида СССР нинг ўртача йиллик суръати 10,9 процент бўлган бўлса, АҚШ да — 2,3 процент бўлди.

(Давоми иккинчи бетда).

1) Олий Партия мактаби, Ижтимоий фанлар академияси ва КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Марксизм-ленинизм институти партия ташкилотларининг умумий мажлисида 1961 йил 6 январда қилинган доклад.

ЖАҲОН КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши биринчи бетда).

Социализм халқ-демократик давлатлар ҳаётининг ҳамма соҳаларида шу қадар чуқур ўзгартишларни юзага келтирдики, биз ҳозирги вақтда қонуний фахрланиш ҳисси билан, эндиликда фақат СССР дагина эмас, балки социалистик лагернинг барча мамлакатларида ҳам капитализмнинг қайтадан тикланиши учун социал-иқтисодий имкониятлар тугатилган, деб айта оламиз. Жаҳон социалистик системаси ўз тараққиётининг янги босқичига кирди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Марказий Комитети жаҳон коммунистик форуми олдида партиямизнинг фаолиятидан ҳисоб беришни ва ўзимизнинг яқин келгусидаги истиқболларимиз билан таништиришни ўз бурчи деб ҳисоблайди.

Бизнинг партиямиз авж олдирилган коммунистик жамият қурилиши вазифаларини ҳал қилишга бутун куч-қувватини сарфламоқда. Бу вазифалардан энг асосийлари мана булардан иборат: биринчидан, коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтириш, иккинчидан, шу асосда коммунистик ижтимоий муносабатларни ривожлантириш ва, учинчидан, келажакнинг, коммунизм жамиятининг кишисини тарбиялаб етказиш.

Мамлакатимизда коммунизмнинг моддий-техника базасини яратишдаги энг муҳим босқич—етти йиллик пландир. Етти йилликнинг дастлабки икки йили ичида саноат маҳсулоти, контроль рақамлар ҳисобига кўра 17 процент ошмоғи керак эди. Ҳақиқатда эса у 22,1 процент ўсди. Ҳозирги суръатларни сақлаб қолган ҳолда саноат маҳсулоти планда кўрсатилганича етти йил ичида 80 процент эмас, балки тахминан икки марта кўпаяди. Бунинг маъноси—пландан ташқари (нархларнинг янги миқёси бўйича) қарийб 90 миллиард сўмлик саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилади демакдир. Бу рақам нимани билдиришини яққолроқ тасаввур қилмоқ учун В. И. Ленин Коммунистик Интернационалнинг IV конгрессида, бизнинг мамлакатимиз 1922 йилда биринчи марта оғир саноатга 20 миллион сўмлик маблағ солиш имкониятига эга бўлди, деб фахр билан доклад қилганлигини эслатиб ўтишга ижозат бергайсиз!

1922 йилдаги рақамлар ана шундай камтар рақамлар эди. Ҳозирги вақтда эса биз қандай имкониятларга эга бўлдик!

Шу муносабат билан мен металлургиямиз тўғрисида бир неча сўз айтмоқчиман. Етти йиллик план шундай бир тарзда тузилганки, биз 1965 йилда 86—91 миллион тонна пўлат эритмоғимиз лозим. Ўтган йилда биз 65 миллион тонна пўлат эритган эдик. 1961 йилда пўлат эритишни 6 миллион тонна ўстириш планлаштирилган. Демак, бизда 71 миллион тонна пўлат эритилган бўлади. Агар биз етти йилликнинг бундан кейинги йилларида ҳам пўлат эритишни 1961 йилдагидек ўсишини таъминласак, у вақтда 1965 йилнинг охирига бориб 95 миллион тонна пўлат эритиш мумкин бўлади. Агарда пўлат ишлаб чиқаришнинг бундан кейинги ўсиши ҳам етти йилликнинг дастлабки уч йилидагидек суръатлар билан борса, у вақтда 1965 йилда пўлат эритиш 100—102 миллион тоннани ташкил этган бўлур эди.

Бироқ биз, афтидан ҳозир қора металлургияни ривожлантиришни имкониятлар даражасига етказиш сиёсатини юргизмасак керак. Бироқ, равшанки, биз маблағларнинг бир қисмини қишлоқ хўжалигига ва енгил саноатга соламиз. Фақат машиналар, қора ва рангли металлар тақдим қилиш билангина коммунизм қуриб бўлмайди. Одамлар яхши овқатланадиган, кийинадиган, уй-жойга ҳамда бошқа моддий ва маданий шароитларга эга бўлмоқлари керак.

Бу бизнинг бош йўлимизни қайтадан қараб чиқиш эмас, балки моддий имкониятларимиздан ақлга мувофиқ фойдаланишдир. Душманлар қуршовида бўлган ва саноатимиз капиталистик мамлакатлардаги саноатга қараганда заифроқ бўлган чоқда, биз. Ленин айтганидек, ҳамма нарсадан, ҳатто мактаблардан ҳам тежаб қолган эдик. Ҳозир аҳвол бошқача: бизда кучли саноат бор, бизнинг қуролли кучларимиз ҳозирги замоннинг энг мукаммал қуролига эгадир. Шундай бўлгач, социалистик давлатимизнинг бундан кейинги тараққиётига зиён етказмасдан одамнинг мумкин бўлган нарсаларни олишидан воз кечишнинг нима кераги бор?

Ҳозирги вақтда КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1960-1980 йилларга мўлжалланган генерал планини ишлаб чиқмоқда. Улмас доҳиймиз ва устозимиз В. И. Лениннинг буюк режаларини амалга ошириш асосида коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришда, халқ фаровонлигини юксалтиришда чинакам жозибадор истиқболлар очилмоқда.

Социализм эришган энг буюк ютуқлардан бири — халқ оммаси маданиятининг юксалаётганлигидир. 1959 йилда мамлакатимизда 2 миллион 200 минг студент бор эди, ақлий меҳнат ходимларининг сони ҳозирги вақтда 20 миллион кишидан ошиқдир.

Жисмоний меҳнат билан шуғулланувчи кишилар орасида ўрта ва олий маълумотли кишилар сони анча ошди. Революциядан илгари ишчи ва деҳқонлар орасида ўрта маълумотли ва айниқса олий маълумотли кишилар йўқ эди. Ҳозир эса, кейинги аҳоли рўйхати маълумотларига кўра, Совет мамлакатининг жисмоний меҳнат билан шуғулланувчи гражданлари орасида 32 процент ўрта ёки олий маълумотга эга бўлган кишилар бор. булардан 39 проценти ишчилар орасида ва 21 проценти колхозчилар орасидадир. Буларнинг ҳаммаси жисмоний меҳнат билан ақлий меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни аста-секин бартараф қилиб бориш ишида биз жуда сезиларли ютуқларга эришганлигимиздан далолат беради.

Мамлакатимизда юз берган энг буюк маданий революциянинг натижалари совет фанининг ютуқларида ўзининг яққол ифодасини топди. Бу ютуқларга бутун дунё қойил қолмоқда. Уч совет сунъий Ер йўлдоши, Қуёшнинг сунъий йўлдоши, бизнинг ойга учирган ракеталаримиз ва ҳавода сузган космик кемаларимиз—ана шуларнинг ҳаммасида социалистик тузумнинг, коммунизм қурувчи халқнинг социалистик заковатининг ютуқлари ва афзалликлари яққол кўриниб турибди.

Авж олдирилган коммунизм қурилишининг етти йиллик планни ўз ичига олган биринчи босқичи шу билан бирга СССРнинг асосий иқтисодий вазифасини бажаришда ҳам ҳал қилувчи босқичдир. Агар 1950 йилда Совет Иттифоқи АҚШ ишлаб чиқарган саноат маҳсулотининг 30 процентидан камроғини берган бўлса, ҳозир тахминан 60 процентини бермоқда. Экономистларнинг ҳисобига кўра, 1965 йилда СССР ишлаб чиқариш ҳажми жиҳатидан АҚШдан ўзиб кетади, тахминан 1970 йилга бориб аҳоли жон бошига маҳсулот ишлаб чиқариш юзасидан АҚШдан ўтиб кетади.

Социализмнинг асосий иқтисодий вазифаларини ҳал қилиш устида совет халқи билан бирликда бошқа социалистик мамлакатларнинг халқлари ҳам фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Жаҳон ишлаб чиқаришида салмоқ жиҳатидан социализм биринчи ўринга чиқиб оладиган, инсон фаолиятининг ҳал қилувчи соҳасида—моддий ишлаб чиқариш соҳасида капитализм мағлубиятга учратиладиган вақт яқинлашмоқда. Ҳозирдаёқ СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг етти йиллик плани бажарилаётганлиги ва ошириб бажарилаётганлиги натижасида, шунингдек жаҳон социалистик системаси халқ демократияси мамлакатлари экономикасини ривожлантиришнинг юксак суръатлари натижасида жаҳон социалистик системаси мамлакатлари бутун дунёда ишлаб чиқариладиган бутун саноат маҳсулотининг ярмидан кўпроғини ишлаб чиқарадилар.

АҚШ билан иқтисодий мусобақада СССРнинг ғалаба қилиши, бутун социалистик системанинг капиталистик система устидан ғалаба қилиши тарихда жуда катта бурилишдан иборат бўлади, бутун дунё ишчилар ҳаракатига янада кучли суратда революционлаштирувчи таъсир кўрсатади. У вақтда ҳатто энг шубҳаланувчи кишиларга ҳам фақат социализм инсоннинг бахтли ҳаёти учун ҳамма зарур нарсаларни яратиб бера олиши равшан бўлиб қолади. Шундан кейин улар социализм фойдасига сўзлайдиган бўладилар.

Капитализм билан иқтисодий мусобақада вақтдан ютиш—ҳозир асосий масаладир. Биз хўжалик қурилишини қанча тезроқ олға бостирсак, иқтисодий ва сиёсий жиҳатдан шунчалик кучлироқ бўламиз, социалистик лагернинг тарихий тараққиётнинг йўналишига ва суръатига, жаҳоннинг тақдирига таъсири шу қадар кўпроқ бўлади.

Кенгаш Баёнотида сиёсий ва хўжалик ишларини тўхтовсиз яхшилаб бориш, халқ хўжалигига раҳбарлик қилиш методларини доимо мукаммаллаштириб бориш, илмий жиҳатдан асосланган социалистик хўжалик юргизишни доимо яхшилаб бориш таъкидлаб ўтилган. Бизнинг практикамиз бу масалаларнинг тўғри ҳал қилиниши жуда катта аҳамиятга эга эканлигини тасдиқлайди. Биз хўжаликка раҳбарлик қилиш масалалари объектив шарт-шароитни ҳисобга олган ҳолда ҳал қилинишига, олдинга югуриб кетишларга ҳам, тараққиёт суръатларини секинлаштиришга ҳам йўл қўймасликка алоҳида эътибор бермоқдамиз.

Бизнинг мамлакатимизда мамлакатнинг табиий ресурсларини коммунизм қурилишига хизмат қилдириш мақсадида ғоят кенг миқёсда тадбирлар амалга оширилмоқда. 41 миллион гектар қўрик ва бўз ер ўзлаштирилдики, бу майдонда бир неча Ғарбий Европа давлатларини жойлаштириш мумкин бўлар эди. Гигант гидроэлектростанциялар каскади буюк рус дарёси Волганинг оқимини деярли батамом тартибга солди. Яна каттароқ ҳажмдаги гидростанциялар, шу жумладан тўрт миллион киловаттдан ошиқ қувватга эга бўлган Братск гидроэлектростанцияси Ангара каскадини ташкил этади. Беш миллион киловаттга яқин қувватга эга бўлган янада ғоят катта станциялар Сибирнинг азим дарёси Енисейни коммунистик қурилишга хизмат қилдиради. Мамлакатимизнинг Европа қисми марказида жаҳондаги энг бой темир руда ҳавзаларидан бири бўлган Курск магнит аномалиясини ишлаш бошланди.

Нефть вишкалари тобора шарққа қараб тизилиб кетмоқда. Революциядан илгариги Россияда нефтнинг тўртдан уч қисми Боку районидан олинар эди. Совет ҳокимияти йилларида Бокуда нефть чиқариш икки баравардан зиёдроқ ошди ва шундай бўлса ҳам 1959 йилда Боку нефти СССРда чиқариладиган бутун нефтнинг 15 процентдан камроғини ташкил этди. Сибирнинг битмас-туганмас ер ости бойликлари очилиб, булар мамлакатимизга миллион-миллион тонналаб қора, рангли ва нодир металлар, турли-туман минерал хомашёлар, саноат олмослари бермоқда. Илгари қақраб ётган миллион-миллион гектар ерлар суғорилмоқда. Шимолдаги баъзи энг йирик дарёларнинг оқимини ўзгартиш масаласи ўрганилмоқда. Хўжаликни илмий асосда қуриш йўли билан олиб бориладиган, социализмнинг ижодий имкониятларидан тўла фойдаланишга имкон берадиган илмий методларнинг самарали натижаларини кўрсатувчи айрим мисоллар ана шулардан иборат.

Ҳаёт илгари сураётган назарий масалаларни ишлаб чиқиш КПССнинг коммунистик қурилишга раҳбарлик қилиш фаолиятининг энг муҳим таркибий қисмини ташкил этади. Коммунизм қуриш практикаси бизнинг олдимизга шундай кўпдан-кўп саволларни қўймоқдаки, бу саволларга тайёр жавоблар йўқдир. Коммунизм қурилишида биз ҳали босиб ўтилмаган йўллардан бормоқдамиз. Жамият ҳаётининг ҳамма томонларини коммунизм шароитида ташкил қилиш соҳасида инсониятнинг ҳали тўла-тўкис назарий асоси ва тажрибаси йўқ. Албатта, марксистлар коммунизм даврида турмуш укладини белгилаб берадиган умумий қонуниятларни ва принципларни яхши биладилар. Лекин ҳозирги вақтда умумий қонуниятларни билишнинг ўзигина кифоя қилмайди. Коммунизм назария соҳасидан бевосита амалий иш соҳасига кўчди. Партия марксизм-ленинизмга қотиб қолган догма деб эмас, балки ижодий, доимо ривожланиб борадиган таълимот деб қараётганлиги учун ҳам коммунистик қурилишнинг янги-янги вазифаларини тўғри ҳал қилмоқда.

Бизнинг партиямиз коммунистик қурилишнинг амалий вазифаларини ҳал қилиш билан бирга марксча-ленинча назарияни янада ривожлантириш устида тинмай иш олиб бормоқда. Улуғ Ленин таълим бериб айтган эдики, революцион марксистик назарияни революцион практикадан ажратиб бўлмайди, назария билан практика ўзаро бир-бирига таъсир кўрсатади ва бир-бирини тўлдириб туради, назария практикага йўл ёритиб беради.

Партиямиз сўнгги йилларда шуғулланган бир қанча назарий масалаларни айтиб ўтишга ижозат берингиз. Бу масалалар коммунизмнинг икки фазаси ҳақидаги, унинг биринчи фазасидан иккинчи, юқори фазасига ўтиш тўғрисидаги масалалардир. Бу масалалар шунингдек социализмдан коммунизмга ўтиш даврида ишлаб чиқарувчи кучларни ва ишлаб чиқариш муносабатларини ривожлантириш, социалистик давлатнинг коммунистик ижтимоий ўз-ўзини бошқаришга ўсиб ўтиши, меҳнаткашларни коммунизм руҳида тарбиялаш ва шу каби масалалардир.

Бу масалалардан баъзи бирларига тўхталиб ўтмоқчиман.

Коммунизмга қараб ҳаракат қилиб борган сари социалистик хўжаликка раҳбарлик қилиш мураккаблашади. социалистик хўжалик тармоқлари билан мамлакат иқтисодий районлари ўртасидаги алоқалар тобора маҳкамлашиб боради. Шу муносабат билан бизнинг партиямиз халқ хўжалигини бошқариш. планлаштиришни такомиллаштириш масалаларини ишлаб чиқишга катта эътибор бермоқда. 1957 йилда саноат ва қурилишни бошқаришни қайтадан тузиш амалга оширилди. айрим тармоқларда иш олиб борадиган министрликлар тугатилди ва иқтисодий маъмурий районларда Халқ хўжалиги кенгашлари тузилди. Бу тадбирнинг моҳияти — марказлашган планлаштиришни сақлаб қолган ҳолда, хўжалик қурилишига оператив раҳбарликнинг оғирлик марказини жойларга кўчиришдан иборатдир. Натижада демократик централизм принципи янада ривожланди. Бу нарса, коммунизм томон ҳаракат қилиб борган сари ва меҳнаткашларнинг маданий даражаси ўса борган сари хўжаликни бошқариш ишлари тобора кўпроқ демократик асосда қурилади деган ленинча қоидага мувофиқ келади.

Сўнгра. Бизнинг партиямиз колхоз — кооператив мулкини умумхалқ мулки даражасига кўтариш йўлларини очиб берди. бу мулкларнинг бир бутун коммунистик мулкка қўшилиш перспективаларини белгилаб берди. КПСС колхоз тузумининг, колхоз-кооператив мулкининг мустаҳкамланиши ва ҳар томонлама ривожлантирилишига қаратилган иқтисодий. сиёсий. ташкилий тадбирларнинг бир бутун системасини ишлаб чиқди ва амалга оширди (масалан, машина-трактор станцияларини қайтадан қуриш. техникани колхозларга сотиш. тайёрлаш системасини ва баҳолар сиёсатини ўзгартириш, қишлоққа кадрлар билан ёрдам бериш ва ҳоказо).

Бизнинг партиямиз тақсимотнинг социалистик принципини тўғри татбиқ этишга, шунингдек келажакда тақсимотнинг коммунистик принципига ўтишга катта эътибор бермоқда. Бизнинг партиямиз текисчиликнинг. моддий манфаатдорлик принципини бўшаштиришнинг ҳар қандай кўриниши иқтисодий жиҳатдан асоссизлигини ва ярамаслигини кўрсатиб берди. Маълумки. ўтмишда бизда. ҳусусан қишлоқ хўжалигида, моддий манфаатдорлик принципидан чекиниш ҳоллари бўлган эди. Бундай ҳоллар қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига. колхоз тузумига жиддий зарар етказди. Меҳнаткашларнинг моддий эҳтиёжларига менсимаслик билан қараш. кўпинча ташаббускорликка ва онглиликка, рағбатлантириш ва мукофотлашнинг ижтимоий-маънавий формаларига кўз тутиш ишлаб чиқаришнинг ривожланишига, меҳнаткашларнинг турмуш даражасини кўтаришга тўсқинлик қилди. Бу ҳол ички соҳада ва ҳатто халқаро соҳада ҳам салбий оқибатларга олиб келди. чунки колхоз тузумининг обрў-эътиборини пасайтирди. коммунизм душманларига озиқ берди.

Биз йўл қўйилган камчиликларни бартараф қилдик ва «ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга меҳнатига яраша» деган принципни изчиллик билан амалга оширишга эришмоқдамиз. Бу — меҳнатнинг ҳамма учун мажбурий эканлиги принципидир. Бу принципнинг амалга оширилиши меҳнат унумдорлигини ва ходимларнинг малакасини ошириш учун, кишиларни биринчи ҳаётий эҳтиёж бўлган меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш руҳида тарбиялаш учун ғоят катта аҳамиятга эгадир. Шу билан бирга бизнинг партиямиз меҳнатга моддий ва маънавий рағбатлантиришларни бирга қўшиб олиб бориш тўғрисида ғамхўрлик қилмоқда. Коммунизм томон ҳаракат қилиб борган сари маънавий факторнинг роли тўхтовсиз ошиб боради. Маънавий фактор ҳозир ҳам муҳим роль ўйнамоқда. Коммунистик меҳнат бригадалари. цехлари ва корхоналарининг пайдо бўлганлиги ва ривожланаётганлиги совет воқелигидаги энг катта ҳодисадир.

Ишлаб чиқарувчи кучлар ва меҳнат унумдорлиги мўл-кўл моддий неъматлар яратишни таъминлай оладиган даражага етган, меҳнат эса жамият аъзоларининг энг биринчи ҳаётий эҳтиёжи бўлиб қолган чоқдагина эҳтиёжга қараб тақсимлашнинг коммунистик принципига ўтиш амалга оширилади. Ҳозирги вақтда истеъмолга кетадиган миллий фонднинг асосий қисми меҳнатга қараб тақсимланмоқда. Айни вақтда меҳнаткашлар эҳтиёжларининг анчагина қисми пулсиз қондирилмоқда. Ҳамма гражданлар пулсиз фойдаланаётган социал-маданий тадбирларга, халқ маорифига ва медицина хизмати кўрсатишга ажратилган маблағлар ҳозирги вақтда йилига қарийб 25 миллиард сўмни ташкил этади. Шахсий истеъмолга кетадиган ижтимоий фондларнинг кўпайтирилишини биз меҳнаткашлар турмуш даражасини кўтаришнинг коммунистик йўли деб қарамоқдамиз.

Партия социалистик давлат назарияси масалаларига катта эътибор бермоқда. Эксплуататор синфлар аллақачонлар йўқ бўлган бизнинг мамлакатимизда давлат маъмурий бошқариш органларининг, биринчи навбатда. мажбур қилиш функцияларини бажараётган органларнинг аста-секин барҳам топиш процесси бормоқда. Бизнинг партиямиз демократияни янада ривожлантириш. давлат органларининг айрим функцияларини жамоат ташкилотларига топшириш. сиёсий ва маданий ҳаётнинг ҳамма соҳаларида ижтимоий ташаббускорликни кучайтириш. жуда кенг меҳнаткашлар оммасини хўжаликни бошқариш ишига. жамоат тартибини қўриқлашга. жамоат тартибларини бузишга қарши курашга ва ҳоказоларга тортиш йўлини қаттиқ туриб ўтказмоқда. Бу йўл социалистик жамиятни заифлаштириши у ёқда турсин. балки уни мустаҳкамлайди ҳамда социалистик давлатнинг ўсиб коммунистик ижтимоий ўз-ўзини бошқаришга ўтиши истиқболларига мувофиқ келади.

Коммунистик қурилишнинг назарияси ва практикасига доир бу ва бошқа масалалар Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг янги программасида ўз ифодасини топади. Бу программа ҳозир ишланмоқда; бу программани партия муҳокама қилади ва партиянинг бўлажак XXII съезди қабул қилади.

Баёнотда ҳар бир социалистик мамлакатда ишларнинг муваффақиятли бориши учун, социалистик ва коммунистик қурилиш практикаси илгари сураётган вазифалар ҳар бир мамлакатнинг ва умуман бутун социалистик лагернинг манфаатлари йўлида тўғри ҳал қилиниши учун марксчи-ленинчи партияларнинг умумий ғамхўрлиги ифодаланган.

Шу муносабат билан социалистик лагернинг турли мамлакатларда социалистик қурилиш практикаси асосида тўпланган коллектив тажрибасининг ғоят катта аҳамияти кўрсатиб ўтилди.

Бизнинг партиямиз янги жамият қуришнинг марксча-ленинча назариясига кўпгина қимматли нарсалар қўшаётган социалистик мамлакатлардаги қардош партияларнинг тажрибаларини эътибор билан ўрганмоқда. Энди социализм қурилишининг коллектив тажрибаси тўпланди. Бу тажриба — бутун халқаро коммунистик ҳаракатнинг қимматли мулкидир. Барча қардош партияларнинг коллектив тажрибани ўрганишлари ва ундан тўғри фойдаланишлари — ҳар бир социалистик мамлакатнинг ривожланиши учун энг муҳим шартдир.

Ер юзининг жаҳон социалистик системаси ишғол қилиб турган қисмида бутун инсоният учун янги жамиятнинг тимсоли вужудга келмоқда. Бу ҳол барча социалистик мамлакатлардаги коммунистик партиялар зиммасига алоҳида масъулият юклайди. Биз социализм қурилишининг умумий қонуниятларини ҳам айрим мамлакатларнинг ўзига хос хусусиятларини тараққиётнинг ҳар бир босқичидаги хусусиятлар ва талабларни ҳам назарда тутиб сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан тўғри раҳбарлик қилганимизда социализмнинг афзалликларидан янада активроқ фойдалана оламиз, яна янги муваффақиятларга эриша оламиз.

Жаҳон социалистик системаси мамлакатлари ўзаро тобора кўпроқ яқинлашмоқдалар, фаолиятнинг ҳамма соҳаларида уларнинг ҳамкорлиги мустаҳкамланмоқда. Бу — қонуний процессдир. Социалистик мамлакатлар ўртасида ҳал қилиб бўлмайдиган зиддиятлар йўқ ва бўлиши мумкин ҳам эмас. Кўпроқ тараққий қилган ва иқтисодий жиҳатдан кучли бўлган мамлакатлар иқтисодий жиҳатдан камроқ тараққий қилган мамлакатларга қардошларча беғараз ёрдам бермоқдалар. Масалан. Совет Иттифоқи ёрдами билан қардош социалистик мамлакатларда 500 га яқин саноат корхоналари ва объектлар қурилди. Бизнинг бу мамлакатларга берган қарз ва кридитларимиз 7,8 миллиард сўмни (янги сўм ҳисобида) ташкил этади. Шу билан бирга қардош социализм мамлакатлари ҳам ўз томонларидан Совет Иттифоқига бизнинг экономикамизни ривожлантиришга ёрдам кўрсатаётганликларини қайд қилиб ўтишни ўз бурчимиз деб ҳисоблаймиз.

Ҳозирги вақтда жаҳон социалистик системаси суверен, мустақил мамлакатлар миллий хўжаликларининг мажмуини ташкил этади. Социалистик мамлакатларнинг миллий хўжаликлари ўртасидаги алоқаларнинг тобора кўпроқ мустаҳкамланиб бориши жаҳон социалистик системасининг ривожланиш қонуниятидир. Социалистик мамлакатларнинг бундан кейинги тараққиёти худди жаҳон социалистик хўжалик системасини мустаҳкамлаш йўлидан боради деб тўла асос билан айтиш мумкин. Баёнотда айтилганидек, мазкур мамлакатларда раҳбарлик ролини бошқариб турган марксчи-ленинчи партиялар бу процессга актив кўмаклашишга интилишларида якдилдирлар.

Улар биргалашиб ишлаб чиқаришни ихтисослаштириш ва кооперативлаштириш проблемаларини. халқаро меҳнат тақсимоти проблемаларини тўғри ҳал қилишга эришмоқдалар. Бу билан улар социализмнинг афзалликларидан тўлароқ фойдаланишга ёрдам бермоқдалар. Социалистик мамлакатларнинг ишлаб чиқариш соҳасидаги куч-ғайратини уларнинг ҳозирги босқичдаги ривожланишида бирлаштиришнинг асосий формаси халқ хўжалик планларини координация қилишдан иборат бўлиб қолди. Барча мамлакатларнинг манфаатини кўзлаб, айниқса социалистик мамлакатлар халқ хўжалигини ривожлантиришнинг перспектив планини ишлаб чиқиш вазифаси муносабати билан, бу ишни мукаммаллаштириб бормоқ керак.

Жаҳон социализм системасининг умумий иқтисодий базасини мустаҳкамлаш, социалистик системадаги барча халқларнинг озми-кўпми бир вақтда коммунизмга ўтиши учун моддий негиз яратиш бу системадаги ҳар бир мамлакатнинг ички ресурслардан қанчалик кўпроқ фойдаланилса, социалистик халқаро меҳнат тақсимотининг афзалликларидан қанчалик яхшироқ фойдаланилса, тезроқ боради ва шу асосда иқтисодий тараққиёт даражаларининг тенглашуви юзага келади. Биз иқтисодий тараққиёт даражаларида тарихан вужудга келган тафовутларни аста-секин бартараф қилиш вазифасини ҳал қилиш билан бутун дунё халқларига империализм уларни гирифтор қилган қолоқликни—иқтисодий ва маданий қолоқликни тугатишнинг коммунистик йўлини кўрсатган бўламиз. Бу йўлнинг самаралигини биринчи марта ўтмишда қолоқ бўлган Ўрта Осиё ва Кавказнинг баъзи халқлари мисолида намойиш қилиб кўрсатилган эди, бу халқлар кўпроқ тараққий қилган социалистик миллатларнинг ва биринчи галда рус миллатининг берган ғоят катта ёрдами натижасида ўз қолоқлигини тезда тугатиб, мамлакатнинг саноати ривожланган районлари қаторига ўтиб олди. Ҳозир бу процесс бутун социалистик система миқёсида давом этмоқда.

Бизнинг умумий бурчимиз социалистик мамлакатларнинг бирдамлигини, бирлигини, ҳамкорлигини ва ўзаро ёрдамини бундан буён ҳам бутун чоралар билан мустаҳкамлашдан иборат. Кенгаш баёнотида бундай дейилади: **«Коммунистик ва ишчи партиялар меҳнаткашларни социалистик интернационализм руҳида, миллатчилик ва шовинизмнинг ҳамма кўринишларга нисбатан муросасиз бўлиш руҳида тинмай тарбияламоқдалар. Социалистик мамлакатлардаги коммунистик ва ишчи партияларнинг халқларнинг жипслиги, бирлиги, уларнинг марксизм-ленинизм таълимотига содиқлиги ҳар бир социалистик мамлакат ва умуман социалистик лагерь кучининг ва енгилмаслигининг асосий манбаидир».**

Коммунистик ва ишчи партиялар социалистик мамлакатларнинг ва миллатларнинг ўзаро муносабатлари принципларини марксизм-ленинизм ва пролетар интернационализми руҳида тўғри белгиладилар. Бундай янги ва катта ишда айрим камчиликлар юз бермаслиги мумкин эмас, албатта. Бироқ социалистик ҳамкорликни характерлаб берадиган нарса айрим характердаги у ёки бу камчиликлар эмас, балки социализмнинг ўз моҳияти жиҳатидан интернационал табиати, қардош партиялар ва мамлакатларнинг интернационалистик сиёсати ва шу сиёсат туфайли эришилган оламшумул тарихий муваффақиятлардир. Камчиликларга келганда эса, биз марксизм-ленинизм принципларига, интернационал бирдамлик ва қардошларча дўстлик принципларига амал қилган ҳолда. социалистик лагерни мустаҳкамлашни ўз олдимизга асосий мақсад қилиб қўйган ҳолда, бу камчилик ва хатоларни бартараф қилмоғимиз лозим. Совет Иттифоқи ўз интернационал бурчини ҳамиша муқаддас тутиб бажариб келди ва бажармоқда, у социалистик лагерь мамлакатлари. халқаро коммунистик ҳаракат бирлиги манфаатларини ҳамма нарсадан юқори қўймоқда. Бизнинг Коммунистик партиямиз бундан кейин ҳам ўзининг ана шу ўзгармас сиёсатига амал қилади.

Социалистик мамлакатларнинг марксизм-ленинизм принципларида жипслашуви ҳозирги замонга доир энг муҳим проблемаларни янгича. тинчлик, демократия ва социализм манфаатлари йўлида ҳал қилиш учун янада каттароқ имкониятлар яратиб беради.

3. Янги урушнинг олдини олиш—барча масалаларнинг масаласи

Ўртоқлар!

Уруш ва тинчлик масалалари Кенгашнинг диққат марказида бўлди. Кенгаш иштирокчилари жаҳон термоядро урушининг олдини олиш проблемаси инсоният учун энг муҳим, энг ҳаётий проблема эканлигини жуда яхши билар эдилар.

В. И. Ленин кўрсатган эдики, биринчи жаҳон урушидан бери уруш ва тинчлик масаласи ер юзидаги барча мамлакатларнинг бутун сиёсатининг туб масаласига, ўн миллионлаб кишиларнинг ҳаёт-мамот масаласига айланди. Лениннинг бу сўзлари ҳозирги кунда, ёппасига қирғин воситалари мисли кўрилмаган вайронликлар ва юз миллионлаб кишиларнинг ҳалок бўлиш хавфини солиб турган ҳозирги вақтда яна зўр куч билан янграмоқда. Ҳозир бундай ҳалокатнинг олдини олишдан ҳам муҳимроқ вазифа йўқ.

Кенгаш социалистик лагерь вужудга келганлиги ва унинг қудрати ўсганлиги натижасида, кучларнинг янги нисбати натижасида юзага келган янги имкониятлардан жаҳон урушининг олдини олиш мақсадида янада самаралироқ фойдаланиш йўлларини очиб ва белгилаб берди. Халқлар ишонадиларки, коммунистлар инсониятни уруш даҳшатларидан халос қилиш учун социалистик системанинг бутун куч-қудратидан, халқаро ишчилар синфининг ўсиб бораётган кучларидан фойдаланадилар.

Маркс, Энгельс ва Ленин зулм, эксплуатация, қашшоқлик ва ҳуқуқсизликни йўқ қилишнигина эмас, балки инсониятни қонли урушлардан халос қилишни ҳам ишчилар синфининг, унинг коммунистик авангардининг тарихий миссиясидир, деб билган эдилар.

В. И. Ленин бизнинг партиямизни империализмга қарши, мустаҳкам тинчлик учун ва халқлар ўртасида дўстлик учун муросасиз кураш руҳида тарбиялади. Бу принциплар ҳамиша бизнинг ташқи сиёсатимизнинг моҳиятини ташкил қилиб келди ва ташкил қилади. Партиямиз Лениннинг, капитализм ўлиб. чириб бораётганида ҳам инсониятга катта бахтсизлик келтира олади, деган сўзларини эсда тутади. Партия империализм туғдираётган хавфга нисбатан буюк ҳушёрликни ҳамиша сақлайди, совет халқини шундай руҳда тарбиялайди ва душман бизни ҳеч қачон ғафлатда қолдира олмаслиги учун ҳамма зарур чораларни кўради. Бизнинг уруш хавфи тўғрисида огоҳлантиришимиздан мақсад — халқнинг ҳушёрлиги ва активлигини оширишдир, уни янги урушнинг олдини олиш учун курашга сафарбар қилишдир.

Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг уруш ва тинчлик масалаларига қараши ҳаммага маълум. Бу қараш партиямиз съездларининг қарорларида ва партиямизнинг бошқа ҳужжатларида бир неча марта баён қилинган.

Урушлар жамиятнинг синфларга бўлиниши билан келиб чиққан. Демак. жамиятнинг бир-бирига душман, антагонистик синфларга бўлиниши йўқ қилинган тақдирдагина, ҳар қандай урушларнинг келиб чиқиши учун замин тугатилади. Ишчилар синфи бутун дунёда ғалаба қилиши билан, урушларни келтириб чиқарувчи барча социал, миллий ва бошқа сабабларни йўқ қилиб ташлайдиган социализм ғалаба қилиши билан инсоният бу даҳшатли офатдан абадий қутулиш имконига эга бўлади.

Ҳозирги шароитда урушларнинг қуйидаги категорияларини бир-биридан фарқ қилмоқ керак: жаҳон урушлари, маҳаллий урушлар, озодлик урушлари — халқ қўзғолонлари. Буларни фарқ қила билмоқ, мазкур урушларга нисбатан тўғри тактика ишлаб чиқиш учун зарурдир.

Жаҳон урушлари масаласидан бошлаймиз. Коммунистлар жаҳон урушларига ва умуман давлатлар ўртасидаги ҳар қандай урушларга ҳам жуда кескин қаршидирлар. Урушлар фақат империалистларга бошқаларнинг ерларини босиб олиш учун, халқларни асоратга солиш ва талаш учун керакдир. Жаҳон социалистик лагери вужудга келганига қадар ишчилар синфи жаҳон урушининг бўлиши ёки бўлмаслиги масаласига ҳал этувчи таъсир кўрсатиш имкониятига эга эмас эди. У маҳалдаги шароитда ишчилар синфининг энг яхши вакиллари империалистик урушни гражданлар урушига айлантириш, яъни юз берган вазиятдан ишчилар синфи ва меҳнаткаш халқнинг ҳокимиятни эгаллаб олиши учун фойдаланиш шиорини илгари сурган эдилар. Биринчи жаҳон урушида шундай вазият вужудга келган эди ва большевиклар партияси, Ленин бу вазиятдан жуда яхши фойдаланган эдилар.

Ҳозирги вақтда мутлақо бошқа шароит вужудга келди. Қудратли экономика ва қуролли кучларга эга бўлган жаҳон социалистик лагери уруш ва тинчлик масалаларини ҳал этишга тобора кўпроқ таъсир кўрсатмоқда. Албатта, ҳозир ҳам империалистик мамлакатлар ўртасида кескин зиддиятлар ва антагонизмлар, бошқалар ҳисобига. заифроқ мамлакатлар ҳисобига бойиш истаги мавжуддир. Бироқ, улар Совет Иттифоқига ва бутун социалистик лагерга ҳайиқиб қарашга мажбурдирлар ва шу сабабли ўз ўрталарида уруш чиқаришдан қўрқадилар. Улар ўз ўрталаридаги ихтилофларни хаспўшлашга интилмоқдалар. Улар ҳарбий блоклар тузиб, бу блокларга кўпгина капиталистик мамлакатларни тортдилар. Бу блокларни ички курашлар кемираётганлигига қарамай. уларнинг иштирокчиларини, уларнинг ўзлари айтаётгандек, коммунизмга нафрат билан қараш ва, равшанки, империализм табиати ва интилишларининг бир хиллиги бирлаштириб турибди.

Ҳозирги шароитда капиталистик. империалистик мамлакатлар ўртасида уруш чиқмаслик эҳтимоли кўпроқдир, лекин бундай урушларнинг ҳам бўлишини истисно қилмаслик керак. Урушни асосан империалистлар социализм мамлакатларига қарши ва биринчи навбатда социалистик давлатларнинг энг қудратлиси бўлган Совет Иттифоқига қарши тайёрламоқдалар. Улар бизнинг куч-қудратимизга путур етказишни ва шундай қилиб монополистик капиталнинг ўтмишдаги ҳукмронлигини тиклашни истайдилар.

Бизнинг вазифамиз империалистларнинг уруш бошлаш йўлидаги ҳаракатларига енгиб бўлмас ғов вужудга келтиришдан иборат. Уруш оловини ёқувчилар йўлига ғов солиш имкониятимиз ўсиб бормоқда ва, демак, биз жаҳон уруши чиқишининг олдини олиб қола оламиз. Равшанки, империалистик давлатлар мавжуд экан, биз уруш чиқиш эҳтимолини ҳали тўла йўқ қилолмаймиз, бироқ империалистларнинг уруш бошлаши ҳозир илгаригидан, қудратли социалистик лагерь вужудга келганига қадар бўлганидан анча қийин бўлиб қолди. Империалистлар уруш бошлаб юборишлари мумкин, лекин улар бунинг оқибатлари қандай бўлиши тўғрисида ўйлашга мажбурлар.

Мен бир кун гапирган эдимки, ҳатто қутурган Гитлер ҳам ўзининг қонли авантюраси тамомила тор-мор бўлишини ва ўзини-ўзи ўлдиришга мажбур бўлишини тасаввур қилганида эди, Совет Иттифоқига қарши уруш бошлашдан олдин бир неча марта ўйлаб кўрган бўлур эди. Лекин у маҳалда фақат иккита социалистик мамлакат — Совет Иттифоқи ва Мўғулистон Халқ Республикаси бор эди. Шундай бўлса ҳам, биз агрессорларни тор-мор қилдик ва бунда биз империалистик давлатлар ўртасидаги зиддиятлардан фойдаландик.

Ҳозирги вақтда манзара бутунлай бошқача. Эндиликда қудратли куч бўлган социалистик мамлакатлар империалистик лагерга қарама-қарши турибди. Социалистик лагернинг кучини, унинг жаҳондаги воқеаларнинг боришига ва, демак, урушларнинг бўлиши ёки бўлмаслиги масаласини ҳал этишга таъсирини камситиш мутлақо нотўғри бўлур эди. Жуда зўр қуролли кучларга эга бўлган қудратли социалистик лагерь мавжуд бўлган шароитда, халқлар ўзларининг барча кучларини урушқоқ империалистларга қарши курашга сафарбар қилган тақдирда урушнинг олдини албатта олиб қоладилар ва шундай қилиб тинч-тотув яшашни таъминлайдилар.

Энди **маҳаллий** урушлар тўғрисида. Ҳозир империалистик лагерда маҳаллий урушлар тўғрисида кўп гапирмоқдалар ва ҳатто бундай урушларда фойдаланиш учун кичик калибрли атом қуроллари яратмоқдалар. Маҳаллий урушлар ҳақида махсус назария тўқиб чиқарилган. Бу тасодифий ҳодисами? Йўқ, албатта. Баъзи бир империалистик доиралар жаҳон уруши капитализм учун тўла ҳалокат билан тамом бўлиши мумкинлигидан қўрқиб, маҳаллий урушларга умид боғламоқдалар.

Маҳаллий урушлар бўлган ва улар келгусида ҳам бўлиши мумкин. Бироқ, империалистларнинг бундай урушларни ҳам бошлаб юбориш имконияти ҳозир тобора чекланмоқда. Кичик империалистик уруш, уни империалистларнинг қайси бири бошлашидан қатъи назар, кучайиб, жаҳон термоядро ва ракета урушига айланиб кетиши мумкин. Шу сабабли биз ҳам жаҳон урушларига қарши, ҳам маҳаллий урушларга қарши кураш олиб бормоғимиз керак.

Англия, Франция ва Исроилнинг Мисрга қарши қилган агрессияси империалистлар бошлаб берган маҳаллий урушнинг мисоли бўлиши мумкин. Улар Мисрни бўғиб ташламоқчи ва шу билан, мустақиллик учун кураш олиб бораётган араб мамлакатларини чўчитмоқчи, шунингдек Осиё ва Африкадаги бошқа халқларни қўрқитмоқчи бўлган эдилар. Биз Лондонда бўлган вақтимизда Англиянинг давлат арбоблари, шу жумладан Иден Мисрдан ўч олиш ниятлари ҳақида бизга анча очиқ қилиб гапирган эдилар. Биз уларга тўппа-тўғри бундай деган эдик: агар уруш бошласангиз, ютқазасиз, биз бетараф бўлиб қолмаймиз. Бу уруш бошлангач, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти шунчаки уни қоралади, бироқ агрессорлар буни писанд ҳам қилмадилар ва ўзларининг жирканч ишларини давом эттиравердилар, ҳатто улар, мақсадга эришишимизга яқин қолди, деб ишонган ҳам эдилар. Совет Иттифоқи, бутун социалистик лагерь Мисрни ҳимоя қилиб туриб олдилар. Совет ҳукуматининг Иденни ва Ги Моллени жуда қаттиқ огоҳлантириши урушни тўхтатиб қолди. Маҳаллий уруш, Мисрдаги авантюра шармандаларча барбод бўлди.

Бу воқеа 1956 йилда, социализм мамлакатлари билан империализм мамлакатлари ўртасидаги кучлар нисбати ҳозиргидек бўлмаган вақтда юз берган эди. Биз у вақтда ҳозиргидек куч-қудратга эга эмас эдик. Бунинг устига Англия, Франция ва Исроил ҳукуматлари ўша маҳалда Венгрия ва Польшада юз берган қийинчиликлардан фойдаланмоқчи бўлган эдилар. Уларнинг вакиллари бизга: сизнинг Венгрияда қийинчиликларингиз бор, бизнинг эса Мисрда қийинчиликларимиз бор, шунинг учун сизлар бизнинг ишларимизга аралашмангиз, деб айтдилар. Лекин биз уларга муносиб жавоб бердик. Биз уларнинг босқинчилик ишларига панжа орасидан қарамадик. Биз аралашдик, уларнинг агрессиясини барбод қилдик .

Империалистлар бошлаб юборган маҳаллий уруш Совет Иттифоқининг, бутун социалистик лагернинг аралашуви натижасида тўхтатиб қолинганлигига мисол ана шу.

(Давоми учинчи бетда).

ЖАҲОН КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши иккинчи бетда).

Маҳаллий урушлар бундан буён ҳам бўлиши мумкинлигини мен айтиб ўтдим. Шу сабабли бизнинг вазифамиз ҳамиша ҳушёр бўлиб туришдан, социалистик лагерь кучларини, шунингдек барча мамлакатлар халқларини, барча тинчликсевар кучларни агрессив урушларнинг олдини олиб қолиш учун курашга сафарбар қилишдан иборат. Агар барча мамлакатларнинг халқлари бирлашса ва сафарбар қилинса, агар улар ҳар бир мамлакат ичида ҳам, халқаро миқёсда ҳам ўз куч-ғайратларини бирлаштириб толмай кураш олиб борсалар, урушларнинг олдини олиб қолиш мумкин.

Энди **миллий-озодлик урушлари тўғрисида.** Сўнгги вақтда бундай урушларга Вьетнам халқининг қуролли кураши ёки Жазоир халқининг етти йилдан бери олиб бораётган уруши мисолдир.

Бу урушлар мустамлака халқларининг ўз эзувчиларига қарши қўзғолони сифатида бошланди ва ўсиб партизанлар урушига айланди.

Империализм мавжуд бўлиб турар экан, мустамлакачилик мавжуд бўлиб турар экан, озодлик урушлари бўлади. Бундай урушлар революцион урушлардир. Бундай урушларнинг бўлиши мумкингина эмас, балки муқаррардир, чунки мустамлакачилар халқларга ўз хоҳишлари билан мустақиллик бермайдилар. Шу сабабли халқлар фақат кураш билан, шу жумладан қуролли кураш билан ўз озодлиги ва мустақиллигини қўлга киритишлари мумкин.

Нима учун АҚШ империалистлари француз мустамлакачиларига ёрдам қилишни истасалар-да, ҳар ҳолда Вьетнамдаги урушга бевосита аралашишга журъат қила олмадилар? Уларнинг шундай қилмаганларига сабаб шуки, улар агар Францияга қуролли кучлар билан ёрдам қилсалар, Вьетнамнинг Хитойдан, Совет Иттифоқидан ва бошқа социалистик мамлакатлардан ёрдам олишини, бу эса жаҳон урушига айланиб кетишини билардилар. Урушнинг натижаси маълум: Шимолий Вьетнам ғалаба қилди.

Ҳозир Жазоирда ана шундай уруш олиб борилмоқда. Бу қандай уруш? Бу Жазоирдаги араб халқининг француз мустамлакачиларга қарши қўзғолонидир. Бу уруш партизанлар уруши формасида олиб борилмоқда. АҚШ ва Англия империалистлари ўз француз иттифоқчиларига қурол билан ёрдам бермоқда. Бунинг устига, улар Франциянинг — НАТО иштирокчисининг — ўз ҳарбий қисмларини Европадан олиб Жазоир халқига қарши курашга ташлашига имкон бердилар. Жазоир халқи ҳам ўзининг эрксевар интилишларига хайрихоҳ бўлган қўшни ва бошқа мамлакатлардан ёрдам олмоқда. Бироқ бу халқнинг ўз мустақиллиги учун олиб бораётган озодлик урушидир. Бу — муқаддас урушдир. Биз бундай урушларни тан оламиз, ўз озодлиги учун курашаётган халқларга ёрдам бермоқдамиз ва ёрдам берамиз.

Ёки Кубани мисол қилиб олайлик. У ерда ҳам уруш бўлган. Бироқ у ҳам Америка империализмидан мадад олиб турган ички истибдод режимига қарши қўзғолон сифатида бошланди. Батиста АҚШнинг қўйиб қўйган одами эди ва АҚШ унга актив ёрдам бериб турган эди. Бироқ, АҚШ бу урушга ўз қуролли кучлари билан бевосита аралашмади. Куба халқи Фидел Кастро раҳбарлиги остида ғалаба қилди.

Келгусида шундай урушлар бўлиши мумкинми? Бўлиши мумкин. Шундай қўзғолонлар бўлиши мумкинми? Бўлиши мумкин. Лекин бу урушлар — халқ қўзғолонларидир. Бошқа мамлакатларда халқнинг сабр косаси тўлиб ва қўлига қурол олиб, қўзғолон кўтарадиган шароит вужудга келиши мумкинми? Мумкин. Бундай қўзғолонларга марксистларнинг муносабати қандай? Энг ижобий муносабатдир. Бундай қўзғолонларни давлатлар ўртасидаги урушлар билан, маҳаллий урушлар билан аралаштириб юбормаслик керак, чунки бундай қўзғолонларда халқ ўзининг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини амалга ошириш учун ўзининг социал ва мустақил миллий тараққиёти учун курашади; бу қўзғолон чириган реакцион режимларга қарши, мустамлакачиларга карши қўзғолондир. Коммунистлар бундай адолатли урушларни тўла-тўкис қувватлайдилар ва озодлик уруши олиб бораётган халқларнинг биринчи сафларида борадилар.

Ўртоқлар! Инсоният шундай тарихий босқичга етиб келдики, энди у илгариги авлодлар ҳал қила олмаган проблемаларни ҳал қилишга қодирдир. Бу гап проблемаларнинг энг муҳимига — жаҳон урушининг олдини олиб қолиш проблемасига ҳам оиддир.

Бугун дунёнинг жуда катта қисмида раҳбарлик қилаётган, вақти-соати келганда эса бутун дунёга раҳбарлик қиладиган ишчилар синфи ўлимга маҳкум этилган кучларнинг юз миллионлаб кишиларни ўзи билан гўрга олиб кетишига йўл қўйолмайди. Ҳозирги шароитда эса жаҳон уруши ракета-ядро урушидир, яъни тарихда энг қирғин урушдир.

Синаб кўрилган водород бомбалар орасида шундайлари ҳам борки, уларнинг ҳар бирининг қуввати иккинчи жаҳон уруши давомида, ҳатто инсоният вужудга келгандан бери фойдаланилган барча портловчи моддаларнинг кучидан бир неча марта ортиқдир. Олимларнинг ҳисобларига кўра, саноат районида битта водород бомбасининг портлаши бирданига бир ярим миллион кишини йўқ қилиши ва ундан кейинги радиация натижасида яна тахминан 400 минг кишини ҳалок қилиши мумкин. Энг катта бир шаҳарни ер юзидан йўқ қилиб ташлаш учун ҳатто биргина ўртача водород бомбанинг ўзи кифоядир. Инглиз олимлари Лондон, Бирмингам, Ланкашир ва Йоркшир шаҳарларига биттадан ташланган 4 та мегатон бомба камида 20 миллион кишини ҳалок қилади деган хулосага келдилар. Америка мутахассисларининг сенатга тақдим қилган маълумотларига кўра, ядро уруши бошлангандан кейин 24 соат ўтгач, АҚШ да бўлиши мумкин бўлган талофотлар 50-75 миллион кишини ташкил қилади. Машҳур америка олими Полинг бундай дейди: «Кучли ядро зарбалари берилиши эҳтимол бўлган районларда ҳаммаси бўлиб 1 миллиардга яқин киши яшайди. Атом зарбаси берилган пайтдан бошлаб 60 кун мобайнида 500-750 миллион киши ҳалок бўлиши мумкин». Ядро уруши бевосита бомбардимон қилинмайдиган мамлакатларнинг халқларига ҳам беҳад офатлар келтиради, жумладан, радиациянинг вайрон қилувчи оқибатлари натижасида миллион-миллион кишилар ҳалок бўлади.

Биз биламизки, бефаҳм империалистлар жаҳон урушини бошлаб юборгудек бўлсалар капитализм халқлар томонидан супуриб ва йўқ қилиб ташланади. Бироқ биз урушга қатъий қаршимиз, бунинг сабаби аввало шуки, биз инсониятнинг тақдири тўғрисида, унинг ҳозирги ва келажаги тўғрисида ўйлаймиз. Биз биламизки, уруш бўлган тақдирда энг аввало меҳнаткашлар ва унинг авангарди — ишчилар синфи зарар кўради.

В. И. Ленин ишчилар синфининг тақдири масаласини қай тарзда қўйганлиги эсимизда. Революциядан кейинги дастлабки йиллардаёқ, ишчи ва деҳқонларнинг дунёда биринчи социалистик давлати ўт халқаси ичида қолган вақтда Ильич: «Агар биз меҳнаткашни, инсониятнинг асосий ишлаб чиқарувчи кучи бўлган ишчини қутқариб қолсак, ҳамма нарсани яна ўрнига қайтарамиз, лекин агар биз уни қутқариб қолабилмасак, ҳалок бўламиз...» деб таълим берган эди. (В. И. Ленин, Асарлар, 29-том, 376-бет).

Энди дунёда ишчи ва деҳқонларнинг давлати битта эмас, балки бутун бир социалистик давлатлар системаси мавжуддир. Бизнинг тарих олдидаги бурчимиз тинчликни таъминлашдан, халқаро ишчилар синфининг бу буюк фарзандини тинч йўл билан ривожлантиришдан, барча мамлакат халқларини янги қирғин урушдан сақлаб қолишдан иборатдир. Социализмнинг бутун дунёдаги ғалабаси, тарихий тараққиёт қонунларига мувофиқ муқаррар бўлган ғалаба энди яқинлашиб қолди. Бундай ғалаба учун давлатлар ўртасида уруш бўлишининг кераги йўқ.

Ядро урушининг муқаррар оқибатларини ҳушёрлик билан ҳисобга олиш — урушнинг олдини олиш сиёсатини лозим даражада изчиллик билан олиб бориш ва оммани шу вазифани ҳал этишга сафарбар қилишнинг зарур шартидир. Вайрон қилувчи уруш даҳшатларини тушунишнинг ўзигина омманинг урушга қарши курашга бўлган иродасини мустаҳкамлайди. Шу сабабли янги жаҳон урушининг энг хавфли оқибатларидан оммани огоҳлантириш ва шундай қилиб шу жиноятни тайёрловчиларга қарши халқнинг муқаддас ғазабини қўзғотиш зарур. Урушнинг олдини олиш имкони юқоридан ҳадья қилинган нарса эмас. Тинчликни сўраб олиб бўлмайди. Тинчликни маълум мақсадга қаратилган актив кураш билангина таъминлаш мумкин. Мана шунинг учун ҳам биз шундай кураш олиб бордик ва олиб борамиз.

Совет Иттифоқининг бутун ташқи сиёсати тинчликни мустаҳкамлашга қаратилгандир. Давлатимизнинг кучайиб бораётган қудратидан биз бировни қўрқитиш учун эмас, уруш васвасасини кучайтириш учун эмас, балки уруш хавфига қарши кураш, жаҳон урушининг олдини олиш учун кураш сиёсатини оғишмай юргизиш учун фойдаланиб келдик ва бундан кейин ҳам фойдаланамиз.

Биз тинч-тотув яшаш принциплари асосида тинчлик манфаатларини кўзлаб барча халқлар билан дўстона муносабатларни қувватлаш ва мустаҳкамлаш йўлини тутиб келдик ва бундан кейин ҳам шундай йўл тутамиз.

Ўртоқлар! Турмушнинг ўзи социал тузуми турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш сиёсатининг — Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар изчил амалга ошираётган ана шу ленинча сиёсатнинг тўғрилигини тасдиқлади. Партиямиз бизга Ленин васият қилган тинч-тотув яшаш сиёсатини ўз ташқи сиёсатининг бош йўли деб ҳисоблайди. Тинч-тотув яшаш — социалистик мамлакатлар билан капиталистик мамлакатлар ўртасидаги халқаро муносабатларда асосий йўлдир.

Тинч-тотув яшаш сиёсатининг изчиллик билан амалга оширилиши жаҳон социалистик системасининг позицияларини мустаҳкамлайди, унинг иқтисодий қудратининг, халқаро обрўсининг ва халқ оммасига таъсирининг ўсишига ёрдам қилади, капитализм билан тинч мусобақада унга ташқи сиёсат соҳасида қулай имкониятлар яратиб беради.

Социалистик лагерь мамлакатлари тўғри сиёсатни, уруш оловини ёқувчи империалистларга қарши актив кураш сиёсатини амалга ошираётганлиги натижасида Совет Иттифоқининг ва социалистик мамлакатларнинг обрўси бениҳоя ошди, чунки социализм мамлакатлари ҳозир жуда яхши халқаро позицияларга эгалиги фактдир. Капиталистик давлатларда жуда қийин шароитда иш кўраётган қардош партияларнинг обрўси ҳам кун сайин ўсиб бормоқда. Совет Иттифоқининг, барча социалистик мамлакатларнинг актив, фаол, таъсирчан ташқи сиёсати миллион-миллион кишиларни тинчлик ва социализм томонга тобора жалб қилиб бораётганлигини ҳозир бутун дунё эътироф этмоқда.

Тинчлик учун актив кураш сиёсати социалистик мамлакатларнинг ташқи сиёсат соҳасидаги ҳаракатларига зўр куч берди. Сўнгги йилларда халқаро майдонда Совет Иттифоқи, социалистик мамлакатлар ташаббусни ўз қўлида сақлаб келмоқда, империалистик давлатлар ва уларнинг ҳукуматлари эса мудофаага тушиб қолдилар. Уларнинг обрўси ва ташқи сиёсий мавқелари ҳар қачонгидан ҳам пасайиб кетди.

Тинч-тотув яшаш сиёсати тараққиёт кучларининг, социализм учун курашаётган кучларнинг ривожланишига ёрдам қилади, капиталистик мамлакатларда эса коммунистик партияларнинг ва ишчилар синфининг бошқа прогрессив ташкилотларининг фаолиятини осонлаштиради, халқларнинг агрессив ҳарбий блокларга қарши, чет эл ҳарбий базаларига қарши курашини енгиллаштиради ва миллий-озодлик ҳаракатининг муваффақият қозонишига ёрдам қилади.

Шундай қилиб, тинч-тотув яшаш сиёсати, ўз социал мазмунига кўра, халқаро майдонда пролетариатнинг империализмнинг агрессив кучларига қарши қаттиқ иқтисодий, сиёсий ва идеологик курашининг формасидир.

Империализмга қарши кураш унинг агрессив ҳаракатларига қарши қатъий зарба берилган тақдирдагина муваффақиятли бўлиши мумкин. Оғзаки қарғишлар билан империалистик авантюристларни тийиб бўлмайди. Империализмни жиловлаб қўйишнинг фақат бир йўли бор — у ҳам бўлса социалистик давлатларнинг иқтисодий, сиёсий ва ҳарбий қудратини тинмай мустаҳкамлашдан, жаҳон революцион ҳаракатини бутун чоралар билан жипслаштириш ва мустаҳкамлашдан, кенг халқ оммасини уруш хавфининг олдини олиш учун курашга сафарбар қилишдан иборат.

Империалистлар зўр бериб қуролланишни давом эттирар эканлар, КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукумати, мамлакатимизнинг жанговар қудратини ошириш учун бундан буён ҳам қаттиқ туриб ҳамма чораларни кўрадилар.

Партиямиз ва ҳукуматимиз империализмнинг агрессив ҳаракатларига зарба берар экан, ҳамиша қатъийлик ва вазминлик кўрсатмоқда. Биз воқеалар ривожини, социалистик лагерь манфаатларини қаттиқ ҳимоя қилиб туриб, империалистик провокаторларнинг бизни янги жаҳон урушига тортишларига имкон бермайдиган йўлга солиб юборишга доим ҳаракат қиламиз.

Биз империалистларнинг барча ҳарбий-сиёсий гуруҳларининг, масалан, НАТО, СЕАТО ва СЕНТО каби гуруҳларнинг агрессив моҳиятини фош қилиб ташлашни, уларнинг яккаланиб қолишига ва пировардида барбод бўлишига эришишни ўз вазифамиз деб биламиз. Биз бир неча марта айтдикки, бундай шароитда Варшава шартномаси ташкилотининг фаолиятини тўхтатишга розимиз. Ҳарбий гуруҳларнинг тугатилишидан дунёдаги ҳамма халқлар ютиб чиқади.

Бу тинчликни мустаҳкамлаш ва халқаро вазиятни соғломлаштириш ишига қўшилган катта, реал ҳисса бўлур эди, тинч-тотув яшаш сиёсатининг катта муваффақияти бўлур эди.

Империалистлар қанча ҳаракат қилсалар ҳам, кейинги вақтларда биронта ҳам давлатни ўз ҳарбий блокларига торта олмадилар. Шу нарса диққатга сазоворки, ҳамма янги мустақил давлатлар ҳарбий блокларда иштирок қилмаслик сиёсатини юргизмоқчи эканликларини баён қилдилар.

Қайта тикланаётган Ғарбий Германия империализмига қарши кураш Европада ва Европадан бошқа жойларда ҳам тинчликни мустаҳкамлаш учун алоҳида аҳамиятга эга. Совет Иттифоқи Германия Демократик Республикаси, Польша, Чехословакия ва бошқа социалистик мамлакатлар билан бирликда турли йўллар билан шундай курашни олиб бормоқда. Бу йўлларнинг энг муҳими сулҳ шартномаси учун курашдир. Социалистик давлатларнинг Германия масаласини тинч йўл билан тартибга солиш ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини ҳал этиш программаси билан чиқишлари АҚШ, Германия Федератив Республикаси ва НАТОнинг бошқа иштирокчиларининг кескинликни юмшатиш душманлари сифатида фош этилишларига кўп жиҳатдан ёрдам қилди. Ғарбий Европада социализмнинг форпости бўлган Германия Демократик Республикасининг халқаро позициялари мустаҳкамланди.

АҚШ, Англия ва Франциянинг Ғарбий Берлиндаги позициялари айниқса заифлашиб қолганлиги маълум бўлди. Бу давлатлар ҳали ҳам эски чегараларга ёпишиб олишга интилмоқдалар, бироқ улар бу шаҳарда оккупацион режимнинг эртами-кеч вақти-соати битишини тушунмасликлари мумкин эмас.

Агрессив империалистик доираларни бундан кейин ҳам қадамба-қадам ҳушига келтириб бориш, уларни реал вазият билан ҳисоблашишга мажбур этиш лозим. Агар улар ўжарлик қилсалар, у ҳолда биз қатъий чоралар кўрамиз, Германия Демократик Республикаси билан сулҳ шартномаси тузамиз, чунки биз, ниҳоят, Германия билан сулҳ шартномаси тузишга, Ғарбий Берлиндаги оккупацион режимни тугатишга ва шундай қилиб Европа юрагидаги зирапчани суғириб олишга қатъий аҳд қилганмиз.

Ўртоқлар! Замонамиздаги барча масалаларнинг масаласи янги урушнинг олдини олиш бўлса, бунга эришишнинг энг радикал йўли—қуролсизланишдир. Марксчи-ленинчи партиялар вакилларининг кенгаши, Совет Иттифоқи томонидан олдинга сурилган ёппасига ва батамом қуролсизланиш программасини амалга ошириш инсоният тақдири учун тарихий аҳамиятга эга бўлур эди, деб таъкидлади.

Бизнинг қуролсизланиш учун курашимиз—бу тактик усул эмас. Биз чиндан ҳам қуролсизланишни истаймиз. Бунда биз бутунлай марксизм-ленинизм заминида турамиз. Ҳатто Энгельс ўтган асрнинг охирида, қуролсизланиш мумкин, деб кўрсатиб, уни «Тинчликнинг гарови» деб атаган эди. Бизнинг замонда қуролсизланиш шиорини биринчи марта В. И. Ленин амалий вазифа сифатида илгари сурган эди ва тўла қуролсизланиш ёки капиталистлар тўла қуролсизланишга рози бўлмаган тақдирда қисман қуролсизланиш тўғрисида дастлабки Совет таклифлари Генуя конференцияси муҳокамасига киритилган эди.

Қуролсизланиш учун кураш—урушнинг олдини олишнинг муҳим фактори, бу империализмга қарши таъсирчан курашдир. Бундай курашда инсониятнинг кўпчилиги социалистик лагерь томонида бўлади. Тинчлик ва тараққиёт идеаллари—бизнинг энг асосий идеалларимиздир. I Интернационалнинг Маркс томонидан ёзилган таъсис манифестида «Аҳлоқ ва адолатнинг оддий қонунларининг, хусусий шахслар ўзаро муносабатларида амал қилишлари лозим бўлган ана шу қонунларнинг халқлар ўртасидаги муносабатларда ҳам олий қонун бўлиб қолишларига эришишга» (К. Маркс ва Ф. Энгельс XVI том 11 бет) чақирилган эди.

Биз «Қуролсиз ва урушсиз дунё» учун кураш шиорини илгари сурганимизда, албатта, икки хил жаҳон социал система мавжуд бўлган ҳозирги шароитда империалистик лагерда бу шиорни қувватлаш уёқда турсин, ҳатто унга қарши кураш олиб бораётган кучларнинг ҳали ҳам анчагина борлигини ҳисобга оламиз.

Коммунизм учун кураш масаласи—синфий масаладир. Тинчлик учун кураш масаласи эса шундай масалаки, уни ҳал этиш учун фақат ишчилар синфи, деҳқонлар, майда буржуазия кучларинигина эмас, балки термоядро урушининг реал хавфини кўраётган йирик буржуазиянинг бир қисмини ҳам уюштириш мумкин.

Бинобарин, тинчлик учун кураш шиори коммунизм учун кураш шиорига зид келмайди. Бу икки шиорни бирга қўшишнинг сабаби шуки, коммунизм кенг халқ оммасининг кўзи олдида инсониятни ҳозирги замондаги қирғинлик келтирувчи ракета-ядро урушининг даҳшатларидан қутқариб қолишга қодир бўлган куч сифатида майдонга чиқмоқда; империализм эса омма онгида уруш келтириб чиқарувчи тузум сифатида уруш билан тобора кўпроқ боғланмоқда. Шу сабабли тинчлик учун кураш шиори коммунизм учун кураш шиорининг йўлдоши сифатида илгари сурилмоқда.

Баёнотда жуда тўғри айтилганидек «тинчлик тарафдорлари ҳаракати—ҳозирги замоннинг турли сиёсий ва диний эътиқодлардаги жамиятнинг турли синфларига мансуб бўлган, лекин янги урушларга йўл қўймаслик, мустаҳкам тинчликни таъминлашдек олийжаноб интилиш билан бирлашган одамларни ўз ичига олган энг кенг ҳаракатдир. Тинчлик учун курашаётган кишилар орасида турли социал қатламларнинг, турли сиёсий эътиқод ва диний қарашдаги кишиларнинг вакиллари бор.

Қуролсизланиш учун кураш — империализмга қарши, унинг ҳарбий имкониятларини торайтириб қўйиш учун актив курашдир. Халқлар атом қуролининг ва ёппасига қирғин келтирувчи бошқа барча хил қуролларнинг тақиқланиши ва йўқ қилинишига эришмоқ учун ҳамма чорани кўрмоқлари лозим. Шунда тинчлик таъминланади ва халқларга ўз турмушини ўз орзу-умидлари ва манфаатларига мувофиқ қуриш учун энг қулай истиқболлар очилади.

Қуролсизланиш ишидаги прогресснинг энг биринчи шарти—кенг халқ оммасини сафарбар қилиш, халқнинг империалистик ҳукуматларга кучайиб бораётган тазйиқидир.

Капиталистик лагернинг социалистик мамлакатларга нисбатан тутган сиёсатида икки тенденция: урушқоқлик-агрессив тенденция ва мўътадил-ҳушёр тенденция намоён бўлмоқда. В. И. Ленин, буржуазиянинг пацифизмга мойил бўлган доиралари билан—«гарчи у энг ёмон бўлса ҳам» (Асарлар, 33-том, 268-бет)—алоқа ўрнатиш зарур, деб кўрсатган эди. Ленин тинчликни сақлаш учун курашда биз «буржуазиянинг оқил вакилларидан» ҳам фойдаланишимиз лозим, деган эди.

Бу сўзларнинг тўғрилигини ҳозирги кунлардаги воқеалар ҳам тасдиқламоқда. Империалистик лагердаги ҳукмрон синфлар орасида капитализмнинг келажагидан қўрқиш ҳукм сурмоқда. Энг реакцион доиралар тобора асабийлашмоқдалар, авантюризм ва агрессияга интилмоқдалар, шулар ёрдамида ўзларининг зил кетган ишларини тузатишга умид боғламоқдалар. Айни замонда бу мамлакатларнинг ҳукмрон доираларида шундай кучлар ҳам борки, улар янги урушларнинг капитализмнинг ўзи учун хавфлигини тушунмоқдалар. Икки тенденциянинг, урушга қаратилган тенденциянинг ва тинч-тотув яшаш идеясини бирон-бир формада қабул қилиш тенденциясининг келиб чиқишига сабаб ана шудир.

Социалистик давлатлар ўз сиёсатларида шу иккала тенденцияни ҳисобга оладилар, улар конструктив таклифлар асосида капиталистик мамлакатлар билан музокаралар олиб боришга ва битимлар тузишга ҳаракат қиладилар, социалистик давлатлар билан капиталистик давлатларнинг давлат арбоблари ўртасидаги шахсий алоқаларни ривожлантиришга интиладилар. «Совуқ уруш» тарафдорларини, зўр бериб қуролланиш тарафдорларини фош этиш учун барча имкониятлардан фойдаланиш, социализм мамлакатларининг бутун дунёда тинчликни таъминлаш учун ҳақиқатан самимий кураш олиб бораётганини халқ оммасига кўрсатиб бериш лозим.

Барча халқлар шуни тобора тушуниб бормоқдаларки, худди коммунистлар давлат ўртасидаги муносабатларнинг тинч-тотув яшаш принциплари асосига қурилишини ёқлаб чиқмоқдалар, худди улар тинчлик учун энг оташин ва изчил курашчидирлар. Биз шу билан фахрлана оламизки, халқлар тасаввурида тинчлик ва коммунизм бир бутун бўлиб боғланмоқда.

Коммунистлар ҳисоблайдиларки, агар ҳозирги замондаги барча прогрессив ва тинчликсевар кучлар—социалистик системадаги мамлакатлар, халқаро ишчилар синфи, миллий озодлик ҳаракати, ёш миллий давлатлар ва урушга қарши чиқаётган барча мамлакатлар, барча тинчлик тарафдорлари уруш хавфига қарши қатъий кураш олиб борсалар улар уруш оловини ёқувчиларнинг қўлларини боғлаб қўя оладилар ва янги жаҳон уруши фалокатларининг олдини олиб қола оладилар. Тинчлик учун курашга аҳолининг янги-янги қатламларини кун сайин торта бориш, пассивликни енга бориш лозим, бундай пассивлик, афсуски, буржуа мамлакатлардаги баъзи бир социал қатламлар орасида мавжуддир. **«Янги жаҳон уруши хавфига қарши курашни атом ва водород бомбалари ташлана бошлашини кутиб турмай, ҳозирданоқ авж олдириш керак»** — дейилади Баёнотда.

Коммунизмнинг маънавий кучининг, унинг оммага жуда катта таъсирининг ҳал қилувчи манбаларидан бири шуки, у тинчликнинг байроқдори бўлиб чиқмоқда. Фақат тинчлик байроғи бизга кенг халқ оммасини ўз атрофимизга йиғишга имкон беради. Агар биз тинчлик байроғини юксак кўтариб борсак, яна ҳам каттароқ муваффақиятларга эришамиз.

Коммунистлар ҳозирги давр халқларга очиб бераётган барча имкониятлардан империализмнинг урушқоқ кучларини жиловлаб қўйиш учун, янги урушнинг олдини олиш учун тўла фойдаланишни ўзининг муқаддас бурчи деб билади.

Ҳозирги замон халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракати шундай куч-қудратга ва уюшқоқлик даражасига эришдики, энди инсониятни янги уруш офатларидан халос қилишни амалий вазифа қилиб қўймоқда. Кенгаш Баёнотида бундай дейилади:

«Коммунистлар жаҳон миқёсида эксплуатацияни ва қашшоқликни тугатишни ва ҳар қандай уруш бўлиш имкониятини инсоният жамиятининг ҳаётидан абадий чиқариб ташлашни ўзларининг тарихий вазифалари деб ҳисоблаш билан чекланиб қолмай, шу билан бирга, янги жаҳон уруши даҳшатларидан инсониятни ҳозирги даврнинг ўзида халос қилишни ҳам ўзларининг тарихий вазифалари деб биладилар. Барча мамлакатларнинг коммунистик партиялари бу улуғ тарихий вазифани бажаришга ўзларининг бутун куч ва ғайратларини сарфлайдилар».

4. Мустамлакачиликни тугатиш ва озод бўлган мамлакатларнинг янада ривожланиш йўллари

Ўртоқлар! Миллий мустақилликка эришган халқлар тинчлик ва социал тараққиёт учун курашда янги қудратли кучга айландилар.

Миллий-озодлик ҳаракати империализмга тобора кучли зарбалар бермоқда, тинчликнинг мустаҳкамланишига ёрдам қилмоқда, инсониятнинг социал тараққиёт йўлидан ривожланиб боришининг тезлашувига имкон бермоқда. Ҳозирги вақтда Осиё, Африка, Латин Америкаси — империализмга қарши революцион курашнинг энг муҳим ўчоқларидир. Урушдан кейинги даврда қирққа яқин мамлакат миллий мустақилликка эришди. Қарийб бир ярим миллиард киши мустамлака қуллигидан халос бўлди.

Кенгаш шу нарсани тўла асос билан қайд қилдики, миллий-озодлик ҳаракатининг тазйиқи остида мустамлака қуллиги системасининг емирилиши, ўз тарихий аҳамиятига кўра, жаҳон социализм системаси вужудга келгандан кейин иккинчи ўринда туради.

Инсоният тарихида янги ажойиб саҳифа очилмоқда. Бу халқлар империалистларни ўз мамлакатларидан батамом ҳайдаб чиқаргач, улар ўзларини ўз тақдирларининг хўжайинлари деб ҳис қила бошлагач, улар нақадар улуғ иш қилганликларини тасаввур қилиш қийин эмас. Бу инсониятнинг прогрессив кучларини ғоят даражада кўпайтиради.

Мисол учун Осиёни, инсоният цивилизациясининг бу қадимий бешигини олиб қаранг. Бу қитъа халқларининг кучлари битмас-туганмасдир. Ажабо, империализмга сиёсий ва иқтисодий қарамликдан озод бўлган ёки озод бўлаётган араб халқлари, қаҳрамонона традицияларга эга бўлган ана шу халқлар, Яқин ва Ўрта Шарқнинг ҳамма халқлари ҳозирги вақтда инсоният олдида турган вазифаларни ҳал этишда озмунча роль ўйнайдиларми?

Африка халқларининг уйғониши замонамизнинг энг ажойиб воқеаларидан биридир. Шимолий ва Марказий Африкада ўнлаб давлатлар мустақилликка эришдилар, Африканинг жануби қўзғала бошлади ва, шубҳа йўқки, Жанубий Африка Иттифоқида фашист зиндонларига барҳам берилади, Родезия, Уганда ва Африканинг бошқа қисмлари озод бўлади.

Сўнгги йилларда Америка империализмига қарши актив курашнинг яна бир фронти вужудга келганлиги муносабати билан миллий озодлик ҳаракатининг кучлари ғоят даражада кўпаймоқда. Латин Америкаси шундай фронтга айланди. Яқиндагина бу буюк қитъа бир тушунча билан — Америка деб аталар эди ва бу тушунча кўп жиҳатдан, Латин Америкаси янки империализми томонидан оёқ-қўли билан боғланган эди деган мазмунни ифодалар эди. Энди Латин Америкаси халқлари ўз кураши билан Америка қитъасининг — Америка Қўшма Штатларининг вотчинаси эмаслигини кўрсатмоқда. Латин Америкаси ёниб турган вулканни эслатади. Озодлик курашининг тўлқини Латин Америкасидаги бир қанча мамлакатларда диктаторлик режимини ағдариб ташлади. Қаҳрамон Куба революциясининг садолари бутун жаҳон бўйлаб янгради. Куба революцияси империалистлар ҳужумини қайтарибгина қолмасдан, у чуқурлашиб ва кенгайиб бормоқда, ҳокимият халқ қўлига ўтгач, халқ ўз бойлигининг хўжайинига айлангач бу революция миллий-озодлик курашининг янги, юқорироқ босқичи бўлиб қолмоқда. Революцион Куба билан бирдамлик — фақат Латин Америкаси халқларининг бурчигина эмас, балки социалистик мамлакатларнинг, бутун халқаро коммунистик ҳаракатнинг, дунёнинг барча районларидаги пролетариатнинг ҳам бурчидир.

Миллий озодлик ҳаракати — антиимпериалистик ҳаракатдир. Мустамлака системаси емирилиши билан империализм анча заифлашиб қолди. Жуда катта территориялар ва жуда кўп кишилар империализмнинг резерви бўлиб, арзон хомашё ва тўп еми бўлиб хизмат қилмай қўйди ёки хизмат қилмаётир. Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги мамлакатлар социалистик мамлакатларнинг ва барча халқаро прогрессив кучларнинг мадади билан империалистик давлатларга ва коалицияларга тобора тез-тез зарбалар бермоқда.

Биз Москвада Осиё, Африка, Латин Америкаси мамлакатларидаги қардош коммунистик партиялардан келиб Кенгашда иштирок қилганларни, халқларнинг мустақиллиги ва эркин ривожланиши учун матонатли курашчиларни хурсандлик билан табрикладик. Ҳозир шу қитъалардаги қарийб 50 мамлакатда коммунистик партиялар иш кўрмоқда. Бу эса коммунистик ҳаракатнинг таъсир доирасини кенгайтирди, унга чинакам оламшумул тус берди.

В. И. Ленин 1919 йилда Шарқ халқлари Коммунистик ташкилотларининг II съездида нутқ сўзлаб, бундай деган эди: «... Рус большевиклари кекса империализмга раҳна солишга, революциянинг янги йўлларини яратишдек ғоят оғир, шу билан бирга ғоят олий жаноб вазифани ўз зиммаларига олишга муваффақ бўлган бўлсалар, сизга, Шарқдаги меҳнаткаш омма вакилларига бундан ҳам улуғ ва бундан ҳам янги вазифани ўз зиммангизга олишга тўғри келади» (Асарлар, 30-том, 159-бет). Ленин бу вазифа меҳнаткаш омманинг савияси қай даражада бўлишидан қатъи назар, бу оммада ташаббус кўрсатишга ва уюшишга қаратилган революцион активлик туғдиришдан, коммунистик таълимотни ўз мамлакатининг ўзига хос шароитларида қўлланишдан, умумий курашда бошқа мамлакатларнинг пролетарлари билан бирлашишдан иборатдир, деб билган эди (Асарлар, 30-том, 163-бет).

Ленин бу вазифани илгари сурганда у ҳали ҳеч қаерда амалга оширилмаган эди ва уни қандай қилиб конкрет амалга ошириш тўғрисида биронта ҳам китобда ёзилмаган эди.

Ҳозир миллий озодлик учун курашаётган ёки шундай озодликка эришган мамлакатлардаги коммунистик партияларнинг шароити ғоят қулайдир, чунки капитализм томонидан асрий қолоқликка маҳкум этилган мамлакатлар ва районларнинг шароитида марксизм-ленинизм назариясини татбиқ қилишнинг жуда катта тажрибаси мавжуддир.

Жаҳон коммунистик ҳаракати тўплаган бу тажриба — барча коммунистлар учун бой ҳазинадир. Равшанки, муайян мамлакатда иш кўраётган партиянинг ўзигина бу тажрибани тўғри татбиқ қила олади, қандай сиёсат юргизиш кераклигини тўғри аниқлай олади.

Бу партиялар ўз диққат эътиборларини асосий нарсага — ўз халқига қандай муносабатда бўлишга, кенг оммани унинг энг яхши келажаги империализмга ва ички реакцион кучларга қарши кураш билан чамбарчас боғлиқлигига ишонтиришга, шунингдек социалистик давлатлар билан бутун дунё меҳнаткашларининг коммунистик авангарди билан интернационал бирликни мустаҳкамлашга жалб қилмоқдалар.

Озодлик, демократия ва социализм принциплари асосида дунёни янгилаш иштирокчилари биз бўлган ана шу иш буюк тарихий процесс бўлиб, бунда турли революцион, демократик ҳаракатлар социалистик революцияларнинг белгиловчи таъсирида бирлашадилар ва ўзаро таъсир қиладилар. Миллий-озодлик ҳаракатининг муваффақиятлари кўп жиҳатдан социализмнинг ғалабаларига боғлиқдир ва, ўз навбатида, империализмга қарши курашда социализмнинг халқаро позицияларини кучайтирадилар. Коммунистик партиялар ва социалистик давлатларнинг ўз мустақиллиги учун курашаётган ёки мустақилликка эришган халқлар билан мустаҳкам иттифоқни мустаҳкамлашга қаратилган сиёсати бундай тарихий процессларни шундай чинакам ленинча тушунишга негизлангандир.

Буржуа ва ревизионистик сиёсатдонлар, миллий-озодлик ҳаракати ишчилар синфининг социализм учун курашидан қатъи назар, социалистик давлатларнинг ёрдамидан қатъи назар ривожланмоқда, собиқ мустамлака мамлакатларнинг халқларига озодликни мустамлакачилар ҳадя қилмоқдалар, деб айтмоқдалар. Бундай бўлмағур гапларни тарқатишдан мақсад ёш мустақил давлатларни социалистик лагердан ажратиб қўйишдир, уларнинг гўё халқаро майдонда қандайдир «учинчи куч» ролини ўйнаши, лекин империализмга қарши чиқмаслиги лозимлигини исбот қилишдир. Бундай муҳокамалар тамомила шаллақилик эканлиги тўғрисида гапириб ўтиришнинг ҳожати бўлмаса керак.

Улуғ Октябрь социалистик революциясига қадар халқлар мустамлакачилик кишанларини парчалай олмаганлиги тарихий фактдир. Тарих дунёнинг лоақал бир қисмида социализм қарор топмай туриб, мустамлакачиликни йўқ қилиш тўғрисида сўз ҳам бўлиши мумкин бўлмаганлигини исбот қилди.

Империалистик давлатлар ва биринчи галда АҚШ мустамлакачилик зулмидан озод бўлган мамлакатларни ўз системасига боғлаш ва, шундай қилиб, жаҳон капитализмининг позицияларини кучайтириш, капитализмга, буржуа идеологлари ёзаётганидек, янги қон келиб қуйилишини таъминлаш, уни ёшартириш ва мустаҳкамлаш учун бор кучларини сарф қилмоқдалар. Агар фактларга тўппа-тўғри қарайдиган бўлсак, озод бўлган мамлакатларга таъсир кўрсатиш учун империалистларда кучли иқтисодий воситалар борлигини тан олмай бўлмайди. Ҳали улар сиёсий жиҳатдан мустақил бўлган баъзи бир мамлакатларни иқтисодий қарамлик тўрларига илинтириб ола оладилар. Эндиликда, ошкора мустамлакачилик режимларини ўрнатиш мумкин бўлмай қолган ҳозирги шароитда империалистлар озод бўлган мамлакатларни асоратга солиш ва талашнинг пардаланган форма ва усулларини ишга солмоқдалар. Шу билан бирга мустамлакачи давлатлар озод бўлган мамлакатлардаги ички реакцион кучларни ҳамма ерда қўллаб-қувватламоқдалар, қўғирчоқ, диктаторлик режимини ўрнатишга, бу мамлакатларни агрессив блокларга тортишга ҳаракат қилмоқдалар. Гарчи империалистик давлатлар ўртасида энг кескин зиддиятлар бўлса-да, кўпинча улар бирлашиб миллий-озодлик ҳаракатига қарши чиқмоқдалар.

Лекин, агар мустамлакачиликни улоқтириб ташлаган халқларнинг тақдирига таъсир қилувчи барча омиллар ҳисобга олинса, у ҳолда империализмга қарши турувчи социал тараққиёт тенденциялари оқибатда устун келиши лозим.

Бироқ бу масалалар ҳар бир мамлакат ичидаги кескин курашда ҳал қилинади. Кенгаш Баёнотида миллий-озодлик ҳаракатини ривожлантиришнинг асосий масалалари бўйича муҳим қоидалар бор, коммунистик партиялар амалга ошириш учун курашаётган вазифалар, компартияларнинг турли синфлар ва социал группаларга нисбатан тутган позициялари белгилаб берилган. Баёнот марксчи-ленинчи партияларнинг қарашлари бирлигини ифодалаб, турли синфлар ва социал қатламларнинг революцион имкониятларидан мумкин қадар кўпроқ фойдаланишга, ҳаммани, ҳатто ноизчил, иккиланувчи ва беқарор иттифоқчиларни ҳам империализмга қарши курашга жалб этишга йўллайди.

Коммунистлар — революционерлардир, бинобарин, агар биз вужудга келаётган янги имкониятларни пайқаб олмасак, ўртага қўйилган вазифаларга эришишга ҳаммадан тўғрироқ олиб борадиган янги усуллар ва формаларни топмасак, ёмон бўлур эди. Баёнотда илгари сурилган миллий демократия давлатини вужудга келтириш идеясини алоҳида қайд қилиб ўтмоқ керак. Баёнотда бу давлатнинг асосий белгилари ва амалга ошириши лозим бўлган вазифалар таърифлаб берилган. Шу нарсани таъкидлаб ўтиш муҳимки, халқлари мустақил тарихий ижодга қўзғалган мамлакатларда конкрет шароитлар ғоят хилма-хил бўлганлиги сабабли социал прогресс вазифаларини ҳал этишнинг турли-туман формалари вужудга келмаслиги мумкин эмас.

Озод бўлган мамлакатларда марксча-ленинча назарияни тўғри татбиқ қилиш шундан иборатки, халқларнинг иқтисодий, сиёсий ва маданий ҳаётининг ўзига хос белгиларини ҳисобга олган ҳолда миллатларнинг барча соғлом кишиларини бирлаштириш формаларини, миллий фронтда империализм ва феодализм қолдиқларининг илдизларини таг-туби билан суғуриб ташлаш учун, пировардида социализм сари ҳаракат йўлларини очиш учун курашда ишчилар синфининг раҳбарлик ролини таъминлаш формаларини ахтариб топиш керак.

Империалистик реакция ёш мустақил давлатларга антикоммунизм сиёсатини қабул қилдиришга интилаётган ҳозирги вақтда коммунистик қарашлар ва интилишларни тўғри тушунтириб бериш алоҳида аҳамият касб этади. Коммунистлар миллий ҳукуматлар кўраётган умум демократик тадбирларни қўллаб-қувватламоқдалар. Шу билан бирга, коммунистлар, бу хил тадбирлар асло социалистик тадбирлар эмас, деб оммага тушунтирмоқдалар.

(Давоми тўртинчи бетда)

ЖАҲОН КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши учинчи бетда)

Мустамлакачилик кишанларини парчалаб ташлаётган халқларнинг орзу-умидлари ҳаммадан ҳам кўпроқ социалистик мамлакатларнинг меҳнаткашларига, бутун дунё коммунистларига яқинроқ ва тушунарлидир. Бизнинг дунё қарашимизнинг ўзи, меҳнаткаш инсониятнинг манфаатлари— (биз шу манфаатлар учун курашмоқдамиз) бизни халқларнинг тўғри тараққиёт йўлидан, ўз моддий ва маънавий кучлари равнақининг тўғри йўлидан боришлари учун мумкин қадар кўпроқ иш қилишга ундайди. Биз ўз сиёсатимиз билан халқларнинг социалистик мамлакатларга бўлган ишончини мустаҳкамлашимиз лозим.

СССРнинг ва бошқа социалистик давлатларнинг мустақилликка эришган мамлакатларга бераётган ёрдами фақат бир мақсадга—бу мамлакатларнинг империализмга қарши курашдаги позицияларини мустаҳкамлашга, халқларнинг миллий экономикасини ривожлантириш ва турмушини яхшилашга ёрдам беришга қаратилгандир. Ф. Энгельс илғор мамлакатлардаги ишчилар синфи «мустамлака мамлакатларни мумкин қадар тезроқ мустақилликка олиб келишдан» ғоят манфаатдорлигини кўрсатиб бундай деб ёзган эди: «Фақат бир нарса шубҳасиз: ғолиб пролетариат ўз ғалабасини барбод қилмай туриб, ҳеч қандай бегона халққа ҳеч қандай бахтиёрликни мажбуран тақолмайди» (К. Маркс ва Ф. Энгельс, асарлар XXVII том, 238-239-бетлар).

Ғалаба қилган ишчилар синфининг интернационал бурчи иқтисодий жиҳатдан кам ривожланган мамлакатларнинг халқларига ўзларини бўғиб турган мустамлака қуллиги кишанларини таг-туги билан парчалаб ташлашлари учун ёрдам беришдан ҳамда уларнинг империализмга қарши ўз тақдирларини ўзлари белгилаш ва мустақил тараққиёт ҳуқуқи учун курашларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашдан иборат. Бироқ бундан, социалистик ёрдам озод бўлган мамлакатларнинг кейинги ривожланиш истиқболларига таъсир кўрсатмайди, деган маъно асло келиб чиқмайди.

Совет Иттифоқи мустамлака халқларнинг самимий дўсти бўлиб келди ва самимий дўсти бўлиб қолади, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳамда мустақилликка интилишларини ҳамиша ҳимоя қилиб келди. Биз мустақил ҳаёт кечириш йўлига кирган мамлакатлар билан иқтисодий ва маданий ҳамкорликни бундан буён ҳам мустаҳкамлаб ва ривожлантириб борамиз.

Совет Иттифоқи Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг XV сессияси муҳокамасига барча мамлакат ва халқларга мустақиллик бериш тўғрисидаги Декларацияни киритди.

Шу таклиф юзаоидан олиб борилган кескин сиёсий кураш натижасида, фақат Бирлашган Миллатлар Ташкилотидагина эмас, балки ундан ташқарида ҳам қизғин борган бу кураш натижасида Бош Ассамблея мустамлака мамлакатларига ва халқларига мустақиллик бериш тўғрисида Декларация қабул қилди. Совет Декларациясининг асосий хулосаси — мустамлакачиликнинг ҳамма формалари ва кўринишларини тез ва узил-кесил тугатиш зарурати — асосан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қабул қилган қарорда акс эттирилди. Бу озодлик ишини ва халқларнинг мустақил миллий тараққиётини қатъий ва изчиллик билан ҳимоя қилаётган прогрессив кучларнинг ва барча социалистик давлатларнинг катта ғалабасидир.

Шу нарсани таъкидлаб ўтмоқ зарурки, бу масалани ҳал этиш вақтида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг сессиясида социалистик ва бетараф мамлакатлар, мустамлака системасини тугатиш позициясида турган мамлакатлар мустамлакачиларни яккалаб қўйдилар. Ҳатто агрессив блокларга кирадиган баъзи бир мамлакатлар, масалан, Норвегия ва Дания ҳам мустамлака системасини тугатишни ёқлаб овоз бердилар. Мустамлакачилар овозга қўйиш вақтида бетараф қолган 9 мамлакатдан иборат жуда оз группа бўлиб қолдилар. Бу жуда характерлидир, бу кимнинг мустамлака системасини тугатиш томонида эканлигини ва «эркин мамлакатлар» деб аталган мамлакатлар нимага тарафдор эканлигини бутун дунёга кўрсатиб турибди. Бетараф қолганлар орасида Америка Қўшма Штатлари, Англия, Франция, Испания, Португалия, Бельгия ва бошқа мамлакатлар вакилларининг борлиги шу мамлакатларнинг башарасини яққол кўрсатиб бермадими.

Мустамлакачилик ўлимга маҳкум этилганлигига қарамай, ҳали анчагина қаршилик кўрсатиш кучига эга ва кўп халқларга жуда катта зарар етказмоқда. Барча умри тугаган реакцион кучлар унинг теварагига тўпланмоқда. Мустамлакачилик — инсониятга янги уруш хавфини солаётган кўпгина конфликтларнинг бевосита ёки бавосита сабабчисидир. Бир неча марта қон тўкилишига сабаб бўлган мустамлакачилик ҳозир ҳам ҳарбий хавф манбаи бўлиб турибди. У ўзининг ёвуз ниятларини дамба-дам намоён қилиб турмоқда, Жазоир, Конго, Лаосдаги қонли воқеалар буни яққол кўрсатиб турибди, у ҳали ҳам ўзининг ёвуз чангалида ўн миллионлаб кишиларни ушлаб турибди. Бинобарин, давлат мустақиллигини қўлга киритган ҳамма халқлар ҳам бундай мустақилликнинг самараларидан фойдаланаётганлари йўқ, чунки бундай халқлар яшаб турган мамлакатларнинг экономикасида чет эл монополиялари ҳали ҳам ҳукмронлик қилиб турибди.

Империализмнинг мустамлака системасининг сўнгги қолдиқларини парчалаб ташлашни, озод бўлган халқларни мустамлакачи давлатларнинг тажовузларидан сақлаб қолишни, бу халқларнинг озодлик идеалларини амалга оширишларига ёрдам қилишни — ана шуларни социалистик мамлакатларнинг халқлари, бутун дунё коммунистлари ва прогрессив кучлари ўзларининг бурчлари деб биладилар.

Коммунистик ва ишчи ҳаракатидаги оппортунизмга қарши қатъий суратда курашмасдан туриб, ревизионизм, догматизм ва сектантликка қарши курашмасдан туриб социализм ишини муваффақият билан олға бостириш мумкин бўлмайди.

Ҳаммаларингиз яхши биласизки, бундан уч йил бурун ревизионистлар коммунистик ҳаракатга қутуриб ҳужум қилдилар. Баъзи мамлакатларда ишчилар синфи революцион партияларининг ҳаёт-мамоти устида сўз бормоқда эди. АҚШ каби мамлакат компартияси сафларида Гейтснинг ревизионистик группаси иш олиб борди, Дания Компартиясида Ларсен группаси қўпорувчилик ишлари олиб борди. Ревизионистлар баъзи бир бошқа қардош партияларга ҳам жиддий хавф солдилар. Чуқур мамнуният билан қайд қилиб ўтиш мумкинки, ифлос ревизионистлар тор-мор қилинди ва партияларнинг сафларидан чиқариб ташланди. Ревизионистларга қарши олиб борилган курашдан коммунистик партиялар янада кучлироқ бўлиб ва чиниқиб, бой тажриба орттириб чиқдилар. Коммунистик партиялар ҳозирги замон ревизионизмининг югославча кўринишини якдиллик билан қораладилар.

Ревизионизмга қарши кураш, ленинизмдан ҳар қандай чекинишларга қарши кураш актуал курашдир. Бу социалистик лагерни мустаҳкамлаш учун, марксизм-ленинизм принципларини изчиллик билан амалга ошириш учун курашдир.

В. И. Ленин ўзига хос донолик билан кўрсатиб ўтган эдики, миллатчилик балосига қарши кураш, қаттиқ ўрнашиб қолган майда буржуа-миллий хурофатларига қарши кураш «пролетариат диктатурасини миллий (яъни бир мамлакатда мавжуд бўлган ва бутун дунё сиёсатини белгилай олмайдиган) диктатурадан интернационал диктатурага (яъни, ҳеч бўлмаса бир неча илғор мамлакатлар пролетариатининг диктатурасига—бутун жаҳон сиёсатига ҳал этувчи таъсир кўрсата оладиган диктатурага) айлантириш вазифаси зарур вазифа бўла борган сари... биринчи ўринга қўйила боради» (Асарлар, 31-том, 142-бет).

Ревизионизмнинг ҳамма турларига қарши кураш ҳозирги вақтда ҳам коммунистик партияларнинг муҳим вазифаси бўлиб қолади. Буржуазия тузуми мавжуд экан, ревизионизм идеологиясини озиқлантириб турувчи муҳит ҳам бўлади. Шунинг учун биз қуролни ҳамиша тайёр тутиб туришимиз ва марксизм-ленинизмдан унинг революцион моҳиятини юлиб ташламоқчи бўлаётган, ҳозирги замон капитализмини безаб кўрсатмоқчи бўлаётган, коммунистик ҳаракатнинг жипслигини бузмоқчи бўлаётган, коммунистик партияларни миллий хоналарга бўлиб ташламоқчи бўлаётган ревизионизмга қарши муросасиз кураш олиб боришимиз лозим.

Коммунистик ҳаракатда бундан бошқа ҳам хавф бор— у ҳам бўлса, догматизм ва сектантликдир. Империализмга қарши кураш олиб бориш учун, урушларнинг олдини олиш учун, монополияларнинг танҳо ҳукмронлигини ағдариш учун бутун кучларни жипслаштириш талаб қилинаётган ҳозирги вақтда догматизм ва сектантлик бизнинг ишимизга катта зарар келтириши мумкин. Ленинизм догматизмга шафқатсиздир. Ленин бундай деб ёзган эди: «...Марксист ҳар қандай назарияда, жуда яхши деганда, фақат асосий умумий нарсанигина белгилайдиган, фақат турмушнинг мураккаблигини тушунишга **яқинлашадиган** кечаги куннинг назариясига ёпишиб олишда давом этмасдан, жонли турмушни, **воқеликнинг** аниқ фактларини ҳисобга олиши лозим, деган шубҳасиз ҳақиқатни уқиб олиш керак» (В. И. Ленин, Асарлар, 24-том, 27-бет).

Догматизм ишчилар синфининг коммунистик партиялари теварагида барча прогрессив кучларнинг жипслашувига халал берувчи сектантлик жаҳолатини озиқлантириб туради. Догматизм ва сектантлик революцион назарияни ижодий ривожлантиришга ва уни амалда ижодий қўлланишга муросасиз суратда зиддир, догматизм ва сектантлик коммунистларни кенг меҳнаткашлар табақаларидан ажратиб қўйишга олиб боради, революцион курашда коммунистларни пассивлик билан кутиб туришга ёки сўллик авантюристик ҳаракатлари билан шуғулланишга маҳкум этади, барча имкониятлардан ишчилар синфининг ва барча демократик кучларнинг ғалабаси манфаатлари йўлида фойдаланишга имкон бермайди.

Баёнотда, коммунистик партиялар икки фронтда: асосий хавф бўлган ревизионизмга қарши ҳамда догматизм ва сектантликка қарши бундан буён ҳам қатъий кураш олиб борадилар, деб таъкидланади. Догматизм ва сектантлик ҳам, уларга қарши изчил кураш олиб борилмаса, айрим партиялар тараққиётининг у ёки бу босқичида асосий хавф бўлиб қолиши мумкин.

Коммунистик ва ишчи партиялар бизнинг ҳамма янги-янги ғалабаларимизнинг ҳал қилувчи шарти бўлган ижодий марксизм-ленинизм байроғини баланд кўтариб боришни ўзларининг интернационал бурчлари деб ҳисоблайдилар.

5. Коммунистик ҳаракатнинг идеология соҳасидаги баъзи масалалари

Биз халқаро коммунистик ҳаракатнинг оламшумул-тарихий ғалабаларига якун ясаётган вақтда энг аввало буюк устозларимиз К. Маркс, Ф. Энгельс ва В. И. Ленинга миннатдорчилик изҳор қиламиз. Уларнинг таълимоти халқаро коммунистик ҳаракатни қудратли қилиб қўйди ва унинг ғалабаларини таъминлади. Биз келажак учун ўз стратегия ва тактикамизни ишлаб чиқар эканмиз яна Маркс, Энгельс ва Ленин билан маслаҳатлашамиз. Марксизм-ленинизмга содиқлик—бундан кейинги барча ғалабаларимизнинг гаровидир.

Коммунистик ҳаракат йўли оғир ва нотекис йўлдир. Биронта ҳам партия ҳиссасига коммунистлар ҳиссасига тушганчалик бу қадар кўп синовлар ва қурбонлар тушган эмас. Кўп реакционерлар коммунизмни йўқ қилишга уринган эдилар. Лекин коммунизм бу синовларнинг ҳаммасидан янада мустаҳкамроқ бўлиб чиқди ва ҳозирги замоннинг қудратли кучига айланди.

Сизларнинг ҳаммаларингиз ерга чуқур илдиз отган бақувват кўркам дарахтларни кўргансиз. Бундай дарахтларга бўрон ҳам, тўфон ҳам қўрқинчли эмас. Бўрон бўлиб ўтиб, мўрт дарахтларни синдириб кетди-ю, аммо бақувват дарахт қимир этмай тура беради, унинг илдизлари янада кўпаяди, бўйи қуёш томон янада чўзилади. Коммунистик ҳаракат ҳам худди шундай. Империалистик реакция коммунистик ҳаракат устига бўрон кетидан бўрон юборади, коммунистик ҳаракат эса писанд қилмайди, тоғдек тура беради, ўса беради ва чиниқа беради.

Бундан 41 йил муқаддам шу ерда, Москвада, Коминтернинг Биринчи конгресси бўлиб ўтган эди. Унга 30 та мамлакатнинг коммунистик партиялари ва сўл социалистик ташкилотларидан вакиллар келган эди. Агар ҳозирги пайтда СССР составига кирган республикаларнинг коммунистик партиялари ҳисобга олинмаса, ўша вақтда бутун Европада ҳаммаси бўлиб бешта коммунистик партия бор эди. Осиё, Африка, Австралия ва Океанияда коммунистик партиялар йўқ эди. Америка қитъасида ёлғиз Аргентина компартияси бор эди, холос. Ҳозир 87 мамлакатда коммунистик ва ишчи партиялар бор. Улар 36 миллиондан кўпроқ кишини ўз сафларида бирлаштирган. Коммунизм идеялари ер юзининг ҳамма томонига ёйилди. Бу яхши, жуда яхши, ўртоқлар!

Биз янги-янги коммунистик партиялар юзага келаётганлигини кўриб турибмиз. 1957 йилги Москва Кенгашидан кейин 12 та партия вужудга келди ва халқаро алоқалар ўрнатди. Агар Маркс, Энгельс ва Ленин коммунистик ва ишчи партияларнинг ноябрь Кенгашида ҳозир бўла олганларида эди, бутун дунё коммунистларининг бу қадар қудратли армиясини кўриб ўзларини на қадар бахтиёр ҳис қилган бўлар эдилар!

Коммунистик партиялар сафларининг ўсиб бораётганлиги халқлар оммасининг коммунизмга томон интилаётганлигини кўрсатиб турибди. Бу—ҳозирги замоннинг ажойиб ҳодисаларидан биридир.

Марксчи-ленинчилар коммунистик тузум учун курашмоқдалар, бу тузумни ижтимоий тараққиётнинг бутун процесси тайёрлаган, шунинг учун ҳам коммунистик тузумга ўтиш пишиб етилган вазифадир. Марксчи-ленинчилар янги жамиятга ўтиш йўлини ёритиш тўғрисида ғамхўрлик қилмасдан қололмайдилар ва ҳақиқатда ҳам ғамхўрлик қилмоқдалар. Аммо бу соҳада кўпгина мураккаб масалалар юзага келиб туради. Қардош партиялар етилган проблемаларни ишлаб чиқишга КПСС съезди қўшган ҳиссага юксак баҳо бердилар. Коммунистик ва ишчи партиялар вакилларининг 1957 йилги Кенгаши ва жаҳон коммунистик ҳаракатининг 1960 йилги форуми бу проблемаларни ишлаб чиқишга жиддий эътибор берди, коммунистик ҳаракатнинг назарияси ва практикасини олға бостирди.

Биз совет коммунистлари, Октябрь революциясининг фарзандлари учун капиталистик жамиятни революцион йўл билан социалистик жамиятга айлантиришнинг зарурлигини эътироф этиш аксиомадир. Социализмга олиб борадиган йўл пролетар революцияси орқали ва пролетариат диктатурасини ўрнатиш орқали ўтади. Социализмга ўтиш формалари эса, КПСС XX съезди кўрсатиб ўтганидек, тобора хилма-хил бўлиб боради. Бунда социализмга ўтишни амалга оширишни ҳамма ерда ва ҳамма ҳолларда қуролли қўзғолон ва граждaнлар уруши билан боғлаб қўйиш шарт эмас. Марксизм-ленинизм шунга асосланадики, социализмга ўтиш формалари тинч ва нотинч формалар бўлиши мумкин. Революцияни тинч йўл билан амалга ошириш ишчилар синфининг, халқ оммасининг манфаатларига жавоб беради. Бироқ ҳукмрон синфлар революцияга зўрлик билан жавоб берсалар ва халқ иродасига бўйсинишни истамасалар, пролетариат уларнинг қаршилигини енгиши, қатъият билан граждaнлар урушини қилиши лозим.

Биз шунга аминмизки, жаҳон социалистик системасининг қудрати мустаҳкамлана борган сари, капиталистик мамлакатлардаги ишчилар синфининг уюшқоқлиги кучая борган сари социалистик революциялар учун тобора қулай шароитлар юзага келиб боради. Парламент традициялари кучли бўлган мамлакатларда социализмга ўтиш учун парламентдан ҳам фойдаланиш мумкин. Бошқа мамлакатларда эса—шу мамлакатларнинг миллий традицияларига мос келадиган муассасалардан фойдаланиш мумкин. Айни ҳолда гап буржуа парламентидан фойдаланиш тўғрисида эмас, балки парламент формаси устида, бу формани халққа хизмат қилдириш, бу формага янги мазмун бериш устида боради. Шундай қилиб, масала қандайдир сайлов комбинацияларидан, сайлов қутиси теварагидаги курашдангина иборат эмас. Бундай ишлар билан реформистлар шуғулланадилар. Коммунистларга бундай комбинациялар ётдир. Биз учун ишчилар синфининг ва барча меҳнаткашларнинг революцион кучларини бирлаштириш ва жипслаштириш, оммавий революцион ҳаракатларни авж олдириш—парламентда мустаҳкам кўпчиликни қўлга киритишнинг зарур шартидир. Мамлакатда кучли революцион ҳаракат мавжуд бўлган бир шароитда парламентда кўпчиликка эга бўлиш, уни халқ ҳокимияти органига айлантириш—буржуазиянинг ҳарбий-бюрократик машинасини синдириш ва парламент формасидаги янги, пролетар, халқ давлатини барпо этиш демакдир.

Тамоман равшанки, капитализм ҳали кучли бўлган, унинг қўлида жуда катта ҳарбий-полициячилик аппарати бўлган мамлакатларда социализмга ўтиш муқаррар равишда кескин синфий кураш шароитида содир бўлади. Социализмга ўтишнинг барча формаларида ишчилар синфининг коммунистик авангард бошчилигидаги сиёсий раҳбарлиги ҳал қилувчи шартдир.

КПСС XX съездининг бу хулосалари марксизм-ленинизм назариясига, қардош коммунистик партиялар практикасига, халқаро коммунистик ҳаракат тажрибасига таянади, бу хулосалар ўзгариб кетган халқаро шароитларни тўғри ҳисобга олади. Бу хулосалар коммунистик партияларга ишчилар синфини, халқ кўпчилигини жипслаштириш, курашнинг барча формаларини: тинч ва нотинч формаларини, парламент ва парламентдан ташқари формаларини билиб олиш кераклигини кўрсатиб беради. Ленин коммунистларни вазиятга қараб курашнинг у ёки бу формасини ишга солишга тайёр бўлиб туришга, меҳнаткашлар оммасини қатъий революцион ҳаракатга шай бўлиб туриш руҳида тарбиялашга ўргатди.

Маълумки, бирон мамлакатнинг ишчилар синфига конкрет тарихий вазиятда курашнинг қандай форма ва методларини белгилашга, танлашга тўғри келиши—ҳар бир мамлакат пролетариатининг ва унинг коммунистик авангардининг ўз ишидир.

Шу муносабат билан коммунистик ва ишчи партиялар вакиллари Кенгашининг Баёнотида ифодаланган қуйидаги қоида ҳозирги замон шароитида алоҳида аҳамият касб этади: **«Коммунистик партиялар, марксча-ленинча таълимотга амал қилиб, революцияни экспорт қилишга доимо қарши бўлиб келдилар. Айни вақтда улар контрреволюциянинг империалистик экспорт қилинишига қарши қатъий курашадилар. Улар барча мамлакатлар халқларини ўзларининг бутун ички кучларини жипслаштиришга, сафарбар этишга, актив иш кўришга чақиришни ҳамда жаҳон социалистик системасининг қудратига таянган ҳолда, ҳар қандай мамлакатнинг революцияга кўтарилган халқларининг ишларига империалистларнинг аралашувига йўл қўймасликка ёки бунга қатъий зарба беришга чақиришни ўзларининг интернационал бурчлари деб ҳисоблайдилар».**

Оммани социалистик революцияга олиб бориш—жуда мураккаб ишдир. Бизнинг партиямизнинг тажрибасидан маълумки, большевиклар ҳокимият учун курашар эканлар, омма орасида иш олиб боришга, ишчилар синфининг меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифоқини барпо этиш ва мустаҳкамлашга, социалистик революциянинг сиёсий армиясини тайёрлашга ғоят катта аҳамият бердилар. Ленинчилар қаердаки омма бўлса, шу ерда, ишчилар, деҳқонлар, хотин-қизлар, ёшлар орасида, армияда иш олиб бордилар. Ҳар бир моментда қандай шиор оммани оғдириб олишга ҳаммадан кўра кўпроқ жавоб беришини, оммани олға олиб бора олишини, социалистик революциянинг сиёсий армиясини жипслаштиришни рағбатлантиришини ҳар бир партиянинг ўзи яхшироқ билади.

Кенгашда ёшлар орасида ишлашнинг муҳим роли уқтириб ўтилди. Буржуазия пропагандаси ҳозирги замон ёшлари ҳақида уйдирмалар тарқатмоқда, уни «қўлдан бой берилган авлод» деб атамоқда, сиёсатдан узоқ деб тасвирламоқда. Бироқ бир қанча мамлакатлардаги кейинги революцион чиқишлар ёшларнинг катта революцион куч эканлигини кўрсатиб турибди. Биронта ҳам сиёсий партия энг революцион партия бўлган коммунистлардек ёшларни ўз орқасидан эргаштириб боролмайди, ёшлар эса жасур, революцион ҳаракатларни севадилар.

Ҳозирги замоннинг етакчи революцион кучи—ишчилар синфидир. Жаҳон меҳнат армияси ичида тараққий этган капиталистик мамлакатлар ишчилар синфининг салмоғи каттадир. Бу мамлакатларда 160 миллион ишчи ва хизматчи бор, бу эса социалистик бўлмаган дунёнинг бутунисидаги ишчи ва хизматчиларнинг камида бешдан уч қисмини ташкил этади. Тараққий этган капиталистик мамлакатларнинг ишчилар синфи катта миқдорни ташкил этганлиги учунгина эмас, балки, энг аввало, жуда яхши уюшганлиги учун ҳам жуда катта революцион кучдир. У оммавий касаба союзларига ва ўзининг оммавий партияларига эгадир. Биз яхши тушунамизки, Ғарбий Европанинг, АҚШ нинг коммунистлари катта-катта ва ўзига хос қийинчиликларга дуч келиб турадилар. Уларга жуда катта моддий ресурсларга, кучли ҳарбий полициячилик ва идеологик аппаратга эга бўлган тажрибали буржуазия билан муомала қилишга тўғри келади. Лекин биз Ғарбий Европа мамлакатларининг Париж коммунарлари, инглиз чартистлари революцион традицияларининг вориси бўлган, антифашистик қаршилик кўрсатиш ҳаракатининг раҳбари ва ташкилотчиси бўлган ишчилар синфига чуқур ишонамиз. Кўп мамлакатларда тажрибали оммавий коммунистик партияларга, чиниққан марксчи-ленинчи кадрларга эга бўлган ишчилар синфи жамиятни революцион тарзда тубдан ўзгартириш ишига ўз ҳиссасини қўшади.

Ўртоқлар, социалистик системанинг ютуқлари нақадар катта бўлса, халқаро коммунистлар армияси нақадар кўп ўсса, буржуазия шу қадар кўп ғазабга келади. У идора қилишнинг фашистча методларига, золимлик режимларига ўтади. У ўз қўлидаги барча пропаганда воситаларини сафарбар қилади, капиталистик тузумни оқ қилиб кўрсатишга, социализмни, бизнинг коммунистик идеяларимизни қоралашга уринади. Буржуазия пропагандаси тобора кўпроқ фирибгарлик йўлига кириб бормоқда. Буржуазия пропагандасининг социалистик лагерга, коммунистик партияларга қарши курашда ишлатадиган асосий қуроли антикоммунизмдир. Биз фанга қарши бўлган, бошдан-оёқ сохта бўлган бу идеологияни қатъият билан фош қилишимиз керак.

6. Коммунистик ҳаракатни марксизм-ленинизм принциплари асосида янада жипслаштирайлик

Ўртоқлар, коммунистик ва барча халқ кучлари билан империализм кучлари ўртасидаги кураш янги босқичга кирмоқда. Бундай шароитда социалистик лагернинг, бутун халқаро коммунистик ҳаракатнинг сафларини жипслаштириш биринчи даражадаги аҳамият касб қилмоқда. Марксизм-ленинизм, пролетар интернационализми принципларига асосланган жипслигимиз — империализм устидан ишчилар синфи ғалабасининг асосий шартидир. Улуғ Ленининг, қўлни қўлга маҳкам бериб олға борайлик деган васияти биз учун муқаддасдир. Сафларимизнинг бирлиги коммунизмнинг бир кучига ўн куч қўшади. Жипслик, жипслик ва яна бир марта жипслик—халқаро коммунистик ҳаракатнинг қонуни мана шу.

Ҳар бир марксчи-ленинчи партия ўз сафларида ҳам, шунингдек халқаро коммунистик ҳаракатда ҳам бу бирликка ва жипсликка путур етказадиган ҳеч қандай ҳаракатлар қилинишига йўл қўймаслиги лозимлиги ленинизмнинг ўз моҳиятидан келиб чиқади.

Жаҳондаги барча коммунистлар курашининг умумий мақсади илгари вақтда бўлганидек ҳозир ҳам барча мамлакатлардаги коммунистик партияларнинг иродаси ва ҳаракатларида бирлик бўлишини талаб қилмоқда. Кенгаш Ленин таълимотига мувофиқ равишда, коммунистик партиялар ўз сафларининг бирлигини ва бутун халқаро коммунистик ҳаракатнинг бирлигини бутун чоралар билан мустаҳкамлай берадилар деб айтди ва бу билан халқаро коммунистик ҳаракатни янада жипслаштиришга катта ҳисса қўшди.

«Ишчилар синфининг иши учун кураш манфаатлари,— дейилади Баёнотда,— ҳар бир коммунистик партиянинг сафларини ва барча мамлакатлар коммунистларининг улуғ армияси сафларини янада кўпроқ жипслаштиришни, уларнинг хоҳиши ва ҳаракатларининг бирлигини талаб этади. Халқаро коммунистик ҳаракатнинг бирлигини доим мустаҳкамлаб бориш тўғрисида ғамхўрлик қилиш — ҳар бир марксчи-ленинчи партиянинг олий интернационал бурчидир.

Марксизм-ленинизм принциплари, пролетар интернационализми принциплари асосида халқаро коммунистик ҳаракатнинг бирлигини қатъий ҳимоя қилиш, ана шу бирликка путур етказа оладиган ҳар қандай ҳаракатларга йўл қўймаслик — миллий мустақиллик, демократия ва тинчлик учун, социалистик революция, социализм ва коммунизм қурилиши вазифаларини муваффақиятли ҳал этиш учун курашда ғалаба қозонишнинг энг зарур шартидир. Бу принципларнинг бузилиши коммунизм кучларининг заифлашувига олиб келган бўлур эди».

Шуни айтиб ўтиш керакки, КПСС делегацияси, Совет Иттифоқи социалистик лагерга бош бўлиб турибди, КПСС эса коммунистик ҳаракатга бош бўлиб турибди, деган таърифа ҳақида ўзининг нуқтаи назарини кенгашда баён қилиб берди. Бизнинг делегациямиз, бундай таърифда Ленин яратган партиямизнинг қилган хизматларига юксак баҳо берилганлигини биринчи галда эътироф этиб, барча қардош партияларга чин кўнгилдан ташаккур изҳор қилди. Ленин тарбиялаб етиштирган бизнинг партиямиз халқаро ишчилар синфи олдида интернационал бурчларни бажаришни ҳамиша ўзининг энг биринчи бурчи деб ҳисоблаб келди. Делегация Кенгаш қатнашчиларини, бизнинг партиямиз бундан буён ҳам пролетар интернационализми байроғини баланд кўтариб боради ва ўзининг интернационал бурчларини бажармоқ учун кучини аямайди, деб ишонтирди.

Шу билан бирга КПСС делегацияси бу таърифни Баёнотга ва коммунистик ҳаракатнинг бошқа ҳужжатларига киритмасликни таклиф қилди.

Қардош партиялар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг принципларига келганда, КПСС бу масаладаги ўз позициясини партия XXI съездида жуда муайян қилиб айтиб ўтди. Биз съезд минбарида туриб бутун дунё олдида шуни айтдикки, социалистик лагерда бўлгани каби коммунистик ҳаракатда ҳам барча коммунистик ва ишчи партияларнинг ва социалистик мамлакатларнинг тўла тенг ҳуқуқлилиги ва бирдамлиги мавжуд бўлиб келган ва мавжуд бўлиб турибди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ҳақиқатан ҳам бошқа партияларга раҳбарлик қилаётгани йўқ. Коммунистик ҳаракатда «юқори турувчи» ва «бўйсунувчи» партиялар йўқ. Барча коммунистик партиялар тенг ва мустақилдирлар, уларнинг ҳаммаси коммунистик ҳаракатнинг тақдири учун, бу ҳаракатнинг ғалабаси ва муваффақиятсизликлари учун жавобгардирлар. Ҳар бир коммунистик ва ишчи партия ўз мамлакатининг ишчилар синфи, меҳнаткашлари олдида, бутун халқаро ишчи ва коммунистик ҳаракат олдида жавобгардир.

Совет Иттифоқининг роли бошқа социалистик мамлакатларга раҳбарлик қилишдан иборат эмас, балки шундаки, у социализмга биринчи бўлиб йўл очиб берди, жаҳон социалистик системасидаги энг қудратли мамлакатдир, социализм қуриш учун курашда катта ижобий тажриба тўплади ва коммунизм қуришни авж олдириш даврига биринчи бўлиб кирди. Баёнотда уқтириб айтиладики, халқаро коммунистик ҳаракатнинг энг тажрибали ва чиниққан отряди бўлган Совет Иттифоқи Коммунистик партияси жаҳон коммунистик ҳаракатининг ҳамма эътироф қилган авангарди бўлиб келди ва бундан буён ҳам шундай бўлиб қолади.

Социалистик мамлакатларнинг катта группаси мавжуд бўлиб турган, шу коммунистик мамлакатларнинг ҳар қайсиси олдида ўзининг вазифалари турган, 87 та коммунистик ва ишчи партия иш олиб бораётган, шу билан бирга шу партиялардан ҳар қайсисининг ҳам олдида ўзининг вазифалари турган ҳозирги вақтда социалистик мамлакатларга ва коммунистик партияларга бирон марказдан туриб раҳбарлик қилиш мумкин эмас. Бундай қилиш мумкин ҳам эмас, зотан бунинг кераги ҳам йўқ. Коммунистик партияларда ўз партияларига, ўз мамлакатларига раҳбарлик қила оладиган чиниққан марксчи-ленинчи кадрлар ўсиб етишди.

Яна бунинг устига, шу нарса ҳаммага яхши маълумки, КПСС бошқа ҳеч қандай партияга амалда директивалар бераётгани йўқ. Бизни «бошлиқ» деб атаётганликлари на бизнинг партиямизга, на бошқа партияларга ҳеч қандай афзаллик бермайди. Аксинча, бу нарса қийинчиликлар туғдиради, холос.

Баёнот текстидан кўриниб турибдики, қардош партиялар делегациямизнинг бу ҳусусдаги фикрларига қўшилдилар. Шундай бир савол туғилиши мумкин: мазкур қоида Баёнотда ёзилмаганлиги халқаро жипслигимизни заифлаштирмасмикин? Йўқ, заифлаштирмайди. Ҳозирги вақтда партиялар ўртасидаги муносабатларни тартибга солиб турадиган устав йўқ, аммо бунинг ўрнига бизда умумий марксча-ленинча идеология бор ва бу идеологияга содиқлик бирдамлигимизнинг ва бирлигимизнинг асосий шартидир. Маркс, Энгельс, Ленин таълимотига изчил амал қилиш, марксизм-ленинизм принципларини қунт билан амалга ошира бериш керак, ана шунда коммунистик ҳаракатнинг интернационал жипслиги ҳамиша мустаҳкамланаверади.

Интернационалистик партия бўлган бизнинг партиямиз жаҳоннинг ҳамма мамлакатларидаги синфдош қардошларимизнинг курашини жуда катта эътибор бериб кузатмоқда. Капитализм шароитида курашаётган коммунистлар қандай қийинчиликларни енгаётганликлари бизга яхши маълум.

КПСС делегацияси капиталистик мамлакатларда коммунизм иши учун курашувчилар билан, айниқса Испания ва Португалиядаги, Греция ва Ғарбий Германиядаги, Бирлашган Араб Республикаси, Ироқ ва Эрондаги, АҚШ ва Парагвайдаги зиндонларда азоб чекаётган ўртоқларимиз билан ҳамда капиталнинг бошқа ҳамма тутқунлари билан партиямизнинг чексиз бирдам эканлигини кенгаш минбаридан туриб очиқ айтди. Бизнинг табрик сўзларимиз халқ бахт-саодати учун фидокорона курашаётганларга далда беришига аминмиз.

Ўртоқлар! Жаҳон коммунистик ҳаракати катта юксалиш йўлидан бораётган ажойиб бир вақтда барча мамлакатлар коммунистларининг вакиллари ўз Кенгашида учрашди. Капиталистик мамлакатлардаги коммунистик партиялар зўр муваффақиятларга эришдилар. Ишчилар синфи ғалаба қилган мамлакатларда коммунизм янгидан янги ғалабаларни қўлга киритмоқда. Бу мамлакатлар синфий душманларнинг ҳам сиртдан, ҳам мамлакатнинг ичидан қилган ҳамлаларига бардош берибгина қолмадилар, шу билан бирга улар марксизм-ленинизмнинг социалистик қурилиш тўғрисидаги принципларини амалга ошира бориб экономикани, маданиятни, фанни, техникани ривожлантиришда, халқнинг турмуш даражасини оширишда зўр юксалишга ҳам эришдилар. Шу мамлакатларнинг халқлари коммунистик ва ишчи партиялар теварагида ўзларининг монолит бўлиб жипслашганликларини намойиш қилмоқдалар.

Социализм учун, коммунистик асосда қайта қуриш учун кураш ўтмишда коммунистик партияларнинг шиори бўлиб келган бўлса, эндиликда социализм учун, коммунизм учун кураш шу мамлакатларда умумхалқ иши бўлиб қолди, янги, коммунистик дунёнинг тантанаси учун умумхалқ кураши бўлиб қолди. Бинобарин революцион назариямизнинг тўғрилигини, марксизм-ленинизмнинг тўғрилигини ва ҳаётий кучини турмушнинг ўзи исбот қилмоқда.

Эндиликда социалистик мамлакатларнинг халқларигина эмас, ҳатто марксизм-ленинизм таълимотини тан олмаётган кишилар ҳам коммунизмнинг улуғ кучини кўраётганликлари биз коммунистлар учун катта мукофотдир. Бу кишилар мамлакатларимизни марксизм-ленинизм таълимоти асосида ривожлантириш соҳасида эришилган улуғ натижаларни эътироф қилишга мажбур бўлдилар. Мана шунинг ўзи ҳам, ўртоқлар, жуда катта аҳамиятга эгадир.

Марксизм-ленинизм назарияси биз, коммунистлар учун ҳаракатга қўлланмадир, йўлчи юлдуздир. Ишчилар синфининг илғор отряди бўлган коммунистлар ҳамиша бу назарияни ғалаба учун олиб бораётган ўз курашларининг илмий программаси деб ҳисоблаб келдилар, бу таълимотга сидқидил ишондилар ва уни амалга оширмоқ учун қунт билан, оғишмай курашдилар. Социалистик мамлакатлар шу таълимотга амал қилиб капиталистик давлатлар билан иқтисодий мусобақада катта-катта муваффақиятларга эришаётган ҳозирги вақтда кенг халқ оммаси социализм, коммунизм ҳозирги замоннинг энг улуғ кучи эканлигини, келажак коммунизмники эканлигини кўриб турибди.

Социализм ва коммунизм қуриш жараёнида, албатта, улуғ социалистик мақсадларга эришишда яхши натижалар бераётган янгидан-янги формалар ва методлар пайдо бўлмоқда. Турли социалистик мамлакатлардаги шароит турлича бўлганлиги сабабли, табиийдирки, ҳар бир коммунистик партия марксизм-ленинизм назариясини ўз мамлакатининг шароитига мувофиқ тадбиқ қила беради. Шу сабабли ўз мамлакатларининг шароитлари ва хусусиятларини яхшироқ билган қардош партияларнинг бу хилдаги интилишларига тушуниб қарашимиз лозим.

Биз улуғ Лениннинг шу кўрсатмаларига амал қилиб иш олиб бормоқдамизки, «Барча миллатлар социализмга боради, бу турган гап, лекин уларнинг ҳаммалари социализмга бир хилда бормайди, ҳар бир миллат демократиянинг бирор формасига, пролетариат диктатурасининг бирор шаклига, ижтимоий ҳаётнинг турли томонларини социалистик асосда ўзгартишнинг бирор суръатига ўз хусусиятини киритади» (Асарлар, 23-том, 71-бет).

Лекин, ўз-ўзидан маълумки, бу хусусиятларнинг аҳамиятини бўрттириб юбориш, ошириб юбориш ва социалистик қурилишнинг Маркс ва Ленин таълимоти кўрсатиб берган асосий бош йўлини кўрмаслик ярамайди. Марксизм-ленинизм улуғ таълимотининг софлигини ва бу таълимотни амалга оширишнинг асосий принципларини ҳамиша қаттиқ туриб ҳимоя қилиб келдик ва бундан буён ҳам ҳимоя қилаверамиз.

Коммунистик ва ишчи партияларнинг вакиллари ҳозирги халқаро аҳвол масалалари устида фикрлашиб олдилар, коммунистик ҳаракат ва ишчилар ҳаракатларининг етилган масалаларини муҳокама қилдилар ёки, Кенгашдаги ўртоқларнинг образли ибораси билан айтганда, «соатларини тўғрилаб олдилар». Дарҳақиқат социалистик мамлакатлар, коммунистик партиялар соатларини бир-бирлариникига тўғрилаб олишлари керак. Бирор кишининг соати олдинга ўтиб кетса ёки орқада қолса, бу соат тўғри юрсин деб уни тўғрилаб олади. Бинобарин коммунистик ҳаракатда ҳам қудратли армия баб-баравар оёқ ташлаб бориши, коммунизм сари дадил қадам қўйиб бориши учун соатни тўғрилаб олиш керак. Агар образли ибора билан айтиладиган бўлса, шундай дейиш мумкинки, марксизм-ленинизм, халқаро коммунистик кенгашларнинг биргаликда ишлаб чиққан ҳужжатлари соатларимизни тўғрилаб олиш учун курант вазифасини бажармоқда.

Барча коммунистик ва ишчи партиялар Кенгашда ишлаб чиқилган қарорларни бир овоздан қабул қилганларидан кейин ҳар бир партия ўзининг бутун фаолиятида шу қарорларни муқаддас билиб уларга қатъий амал қилаверади.

(Давоми бешинчи бетда).

ЖАҲОН КОММУНИСТИК ҲАРАКАТИНИНГ ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРИ УЧУН!

(Боши тўртинчи бетда)

Ўртоқлар! Кенгашнинг аҳамияти шундаки, кенгаш қатнашчилари ўзларини тағин ҳам яхшироқ, тағин ҳам кучлироқ, дадилроқ хис қилдилар, барча коммунистик ва ишчи партиялар курашининг улуғвор эпопеяси уларнинг олдида тағин ҳам кенг намоён бўлди. Мана шуларнинг ҳаммаси халқаро коммунистик ҳаракатни жипслаштиришга ёрдам беради. Ҳар бир қардош партия халқаро форумда умумий ишимизнинг ғалабасига зўр ишонч ҳосил қилди, бу эса бутун халқаро коммунистик ҳаракатнинг мустаҳкамланиши учун жуда катта аҳамиятга эгадир.

Ҳар бир коммунистик партия сафларининг бирлиги, барча коммунистик партияларнинг бирлиги, — умумий мақсадимизга эришишга, коммунизмнинг бутун дунёда ғалабасига олиб борадиган халқаро коммунистик ҳаракатнинг бирлиги ҳам мана шунинг ўзидир. Барча коммунистик ва ишчи партиялардан ҳозир талаб қилинаётган асосий вазифа шуки, улар ўз сафларининг бирлигини, жипслигини, бутун чоралар билан ва зўр бериб мустаҳкамлашлари керак. Коммунистик ҳаракат сафларининг бирлиги ҳозирги замон шароитида алоҳида катта аҳамият касб қилмоқда. Ҳозирги вақтда коммунистик ҳаракат ҳал қилиши лозим бўлган жаҳоншумул тарихий вазифалар шуни тақозо қилади.

Бизнинг делегациямиз барча коммунистик партиялар билан маҳкам қардошлик алоқаларини тағин ҳам кўпроқ мустаҳкамламоқ учун биз ҳам ҳамма чораларни кўрамиз деб Совет Иттифоқи Коммунистик партияси номидан Кенгаш қатнашчиларини ишонтирдик. Бизнинг партиямиз социалистик лагернинг тағин ҳам мустаҳкам бўлиб қолиши учун, жаҳон коммунистик фронтининг тағин ҳам мустаҳкам бўлиб қолиши учун ҳамма чораларни кўради.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси социалистик мамлакатлардаги барча қардош партиялар билан, бутун дунёдаги марксчи-ленинчи партиялар билан бирлик ва дўстликни мустаҳкамламоқ учун қаттиқ бел боғлаган. Шу муносабат билан шуни айтмоқчиманки, биз Хитой Коммунистик партияси билан, улуғ хитой халқи билан қардошларча дўстлик алоқаларини мустаҳкамлаймиз деган ниятимизда барқарормиз. Хитой Коммунистик партияси билан қилаётган муносабатларимизда ҳамиша шунга амал қилмоқдамизки, икки улуғ халқнинг дўстлиги, ҳар иккала партиямизнинг — халқаро коммунистик ҳаракатдаги мана шу энг йирик партияларнинг — жипслиги умумий ишимизнинг тантанаси учун курашда ғоят катта аҳамиятга эгадир. Бизнинг партиямиз бу улуғ дўстликни мустаҳкамламоқ учун ўзининг бутун куч ва ғайратини ҳамиша сарфлаб келди ва бундан буён ҳам сарфлай беради. Ҳамма мамлакатларнинг коммунистлари билан бўлгани каби Хитой коммунистлари билан ҳам, Халқ Хитойи билан ҳам бизнинг мақсадимиз битта, у ҳам бўлса тинчликни таъминлаш ва коммунизм қуришдир, манфаатларимиз ҳам умумийдир, у ҳам бўлса меҳнат аҳлларини бахтли ва саодатли қилишдир, бизларнинг принципиал қатъий негизимиз ҳам умумийдир, у ҳам бўлса — марксизм-ленинизмдир.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси, совет кишилари партияларимизнинг ва халқларимизнинг бирлиги тобора кўпроқ мустаҳкамланиши учун ,душманларнинг хафсаласини пир қилиш учунгина эмас, шу билан бирга ўз бирлигимизни мустаҳкамлаб, уларни яна ҳам кўпроқ ларзага келтирмоқ, улуғ мақсадимизни рўёбга чиқаришга — коммунизм тантанасига эришмоқ учун ҳамма чораларни кўрадилар.

Ўртоқлар! Биз гўзал замонда яшамоқдамиз. Коммунизм асримизнинг енгилмас кучи бўлиб қолди. Коммунизмнинг бундан буёнги муваффақиятлари бизларнинг ирадамизга, бирлигимизга, узоқни кўриб ва қатъият билан ишлашимизга кўп жиҳатдан боғлиқдир. Коммунистлар, ишчилар синфи ўз курашлари билан, ўз меҳнатлари билан коммунизмнинг улуғ мақсадларини ер юзида рўёбга чиқаришга эришадилар.

Келажак кишиларининг, келажак авлод коммунистларининг бизга ҳаваслари келади, партия гимнидаги «Биз ўз янги дунёмизни қурамиз, унда тенг бўлиб яшағай барча!» деган сатрлари алоҳида куч билан янграганида улар бизнинг давримизни фикран кўз-олдиларига келтирадилар.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси марксизм-ленинизм таълимотига, пролетар интернационализмига ва халқлар ўртасидаги дўстликка содиқ бўлиб келди, ҳозир ҳам шундай ва бундан буён ҳам содиқ бўлиб қола беради, бутун дунёда тинчлик учун ҳамиша кураша беради, улуғ Ленин бизга таълим бериб айтганидек коммунизм ғалабаси учун курашаберади! **(Ўртоқ Н. С. Хрушчев нутқи гулдурос қарсаклар билан неча марталаб бўлиниб турди. Доклад тамом бўлгандан кейин гулдурос, давомли овация кўтарилди).**

СОВЕТ ЭКОНОМИКАСИ ВА МАДАНИЯТИНИНГ ЯНАДА ЮКСАЛИШИ

СССР халқ хўжалигини ривожлантириш давлат планининг 1960 йилда бажарилиш якунлари тўғрисида

МОСКВА, 25 январь, (ТАСС). Совет Иттифоқининг меҳнаткашлари КПСС XXI съезди томонидан қўйилган етти йиллик планнинг улуғвор вазифаларини бажара бориб, ўтган йилда халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларини ривожлантиришда ва халқнинг моддий фаровонлигини янада ошириш соҳасида янги муваффақиятларга эришдилар.

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги Марказий Статистика бошқармасининг ахборотида айтиладики, саноат ходимлари 1960 йилги давлат планида белгиланган топшириқларни тўла ва ошириб бажардилар. Саноат ишлаб чиқаришининг ҳажми 1959 йилдагига нисбатан қарийб 10 процент ва шу жумладан дастлабки маълумотларга қараганда «А» группа қарийб 11 процент, «Б» группа 7 процентдан зиёдроқ ошди.

Ўтган икки йил ичида етти йиллик план топшириқлари муваффақиятли бажарилмоқда. 1960 йилда контроль рақамларга нисбатан ҳисоблашларда мўлжалланганидан 6,6 миллиард сўмлик кўпроқ саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилди (Бу ердаги ва бундан кейинги барча рақамлар нархларнинг янги миқёси асосида келтирилади). Етти йилликнинг икки йили ичида саноатнинг ялпи маҳсулоти етти йиллик планда мўлжалланган 17 процент ўрнига 22,1 процент кўпайди; шу йиллар ичида топшириқда белгиланганидан 11,3 миллиард сўмлик кўпроқ саноат маҳсулоти ишлаб чиқарилди.

Барча иттифоқчи республикалар ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича ҳам, маҳсулотнинг энг муҳим турларидан кўпчилиги бўйича ҳам йиллик планни тўла ва ошириб бажардилар.

Давлат саноатининг айрим тармоқлари бўйича ялпи маҳсулот қуйидагича ўсди: қора ва рангли металлургия 10 процент, ёқилғи ва энергетика саноати 8 процент, машинасозлик ва металлни ишлаш 16 процент, кимё саноати 12 процент, бинокорлик материаллари саноати 18 процент, ўрмон, қоғоз ва ёғочсозлик саноати 7 процент, енгил саноат ва маданий-маиший буюмлар ишлаб чиқариш 8 процент, озиқ-овқат саноати 4 процент.

1960 йилда 46,8 миллион тонна чўян, 65,3 миллион тонна пўлат, ишлаб чиқарилди, 50,9 миллион тонна прокат берилди, 107 миллион тонна темир руда, 148 миллион тонна нефть, 47 миллиард кубометр газ, 513 миллион тонна кўмир чиқарилди, 292 миллиард киловатт-соат электр энергияси ҳосил қилинди, 13,8 миллион тонна минерал ўғит, 211 минг тонна сунъий ва синтетик тола, 154 минг дона металл қирқиш станоклари, 29,5 минг дона темирчилик-пресс машиналари, 524 минг дона автомобиллар, 238,5 минг дона тракторлар, 58,9 минг дона ўзи юрар дон комбайнлари, 12,3 минг дона экскаваторлар, 2,4 миллион тонна қоғоз, 45,5 миллион тонна цемент, 4,8 миллиард квадрат метр ип-газлама, 439 миллион квадрат-метр жун газлама, 516 миллион квадрат-метр зиғирпоя толасидан тўқилган газлама, 675 миллион квадрат-метр шойи газлама, 418 миллион жуфт чарм пойафзал, 1,7 миллион дона телевизорлар, 529 минг дона рўзғор холодильниклари, 953 минг дона кир ювадиган рўзғорбоп машиналар, бир миллиард, 113 миллион сўмлик мебель, 4,4 миллион тонна гўшт (колхозлар етиштирган ва аҳолининг уйда сўйган гўшти бу ҳисобга кирмайди), 1,3 миллион тонна колбаса маҳсулотлари, 848 минг тонна мол ёғи, 6,4 миллион тонна қанд-шакар, 4,8 миллиард банка консервалар ишлаб чиқарилди.

Оғир саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш анча кўпайди. 1959 йилга нисбатан чўян 3,8 миллион тонна, пўлат 5.3 миллион тонна, прокат 3,9 миллион тонна, темир руда 12,1 миллион тонна, электр энергияси 27 миллиард киловатт-соатдан зиёдроқ, цемент 6,7 миллион тонна кўп ишлаб чиқарилди. Алюминий, мис, қўрғошин, рух, қалайи, никель, кобальт, молибден маҳсулотлари, магний ва магний қотишмалари, титан ишлаб чиқариш кўпайди.

Мамлакатда халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқариш ҳам кўпайди. Масалан, газлама ишлаб чиқариш 290 миллион квадрат, метр, ички ва устки трикотаж деярли 40 миллион дона, чарм пойафзал 28 миллион жуфт, мебель 169 миллион сўмлик, гўшт (саноатда қайта ишланган гўшт) 202 минг тонна, сут, пишлоқ ва сут маҳсулотларининг бошқа турлари сутга айлантириб ҳисоблаганда бир миллион тонна, қанд-шакар 349 минг тонна, консервалар ишлаб чиқариш 439 миллион банка кўпайди. Умуман саноат бўйича план муваффақиятли бажарилганига қарамай, бир қанча корхоналар ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш, маҳсулотларнинг айрим хилларини ишлаб чиқариш планини, шунингдек маҳсулот таннархини камайтириш ва меҳнат унумдорлигини ошириш планини бажармадилар.

Сўнгра Марказий Статистика бошқармасининг ахборотида таъкидланадики, янги техникани халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида жорий қилиш юзасидан анча ишлар қилинди. Машиналар, механизмлар, аппаратлар ва бошқа ускуналарнинг 2500 тага яқин янги энг муҳим типлари ҳамда ишлаб чиқаришни контроль қилиш ва автоматлаштириш учун хилма-хил асбобларнинг 500 дан кўпроқ янги энг муҳим типлари конструкция қилинди ва тайёрланди. Конструкцияси эскирган 600 дан кўпроқ номдаги машиналар, ускуналар ва асбоблар ишлаб чиқаришдан олиб ташланди, уларнинг ўрнига энг яхши замонавий конструкциялар жорий қилинди. 2800 дан кўпроқ автомат, ярим автомат ва механикалаштирилган поток-конвейер линиялари ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Халқ хўжалиги кенгашларининг машинасозлик корхоналарида 70 мингга яқин металл қирқувчи станоклар, темирчилик-пресслаш, қуйиш ускуналари ва бошқа ускуналар модернизация қилинди. Ўтган йили 2 миллион 400 мингга яқин ихтирочи ва рационализатор ишлаб чиқаришни такомиллаштиришга қаратилган 4 миллиондан ортиқ таклиф киритдилар. Халқ хўжалигига 2 миллион 500 мингдан кўпроқ ихтиро ва рационализаторлик таклифи жорий қилинди. Бу эса бир йилга ҳисоблаганда 1,4 миллиард сўмга яқин маблағни тежайди.

Саноатда меҳнат унумдорлигини ошириш плани бажарилди. Саноатнинг ҳамма тармоқларида ишчилар ва хизматчиларнинг иш куни қисқаргани ҳолда 1959 йилга нисбатан меҳнат унумдорлиги 5 процентдан зиёдроқ ўсди. Бутун саноат маҳсулотининг таннархини камайтириш натижасида пландан ташқари олинган жамғарма қарийб 500 миллион сўмни ташкил этди.

Ахборотнинг «Қишлоқ хўжалиги» бўлимида айтиладики, ўтган йилда барча қишлоқ хўжалик экинлари майдони 203 миллион гектарни ташкил этди ва 1959 йилдагига нисбатан 6,7 миллион гектар, 1953 йилдагига нисбатан эса 45,8 миллион гектар кенгайди. Маккажўхори экилган майдон 28,2 миллион гектарни ташкил этди ва 1953 йилдагига қараганда саккиз баравар кўпроқ бўлди.

Ўтган йили мамлакатнинг айрим районларида об-ҳаво шароити ноқулай келганлигига қарамай, дон экинлари, қанд лавлаги, кунгабоқар, зиғир, сабзавот ва бошқа экинларнинг ялпи ҳосили 1959 йилдагидан кўпроқ бўлди; пахта ва картошка камроқ олинди.

Дастлабки маълумотларга қараганда, 1960 йилда ялпи дон ҳосили саккиз миллиард 131 миллион пудни ташкил этди. Бу эса 1959 йилдагидан 445 миллион пуд ортиқдир.

1960 йилда қуйидаги маҳсулотлар 1959 йилдагидан қуйидагича ортиқ миқдорда харид қилинди: қанд лавлаги 7 миллион тонна, кунгабоқар уруғи 400 минг тонна, картошка 300 минг тонна, сабзавот 600 минг тонна кўп харид қилинди. Дон экинлари 1959 йилдагига нисбатан бир мунча кўпроқ харид қилинди. Мамлакатда чорва моллар сони кейинги йиллар ичида колхоз ва совхозлардаги жамоат чорва моллари сони ҳисобига кўпайди.

1960 йилда СССРда 61,5 миллион тонна сут, АҚШда эса унинг расмий баҳоси бўйича 56,9 миллион тонна сут етиштирилди. 1960 йилда СССРда жами 848 минг тонна, ёки аҳоли жон бошига 4 килограммдан мол ёғи етиштирилди. 1960 йилда АҚШда 665 минг тонна ёғ, ёки аҳоли жон бошига 3,7 килограммдан ёғ етиштирилди. Колхоз ва совхозларда гўшт етиштириш 400 минг тонна, ёки 8 процент, сут етиштириш 1 миллион 200 минг тонна, ёки 4 процент, тухум етиштириш 800 миллион дона, ёки 19 процент кўпайди. Аммо гўшт, сут, ёғ ва бошқа баъзи озиқ-овқат товарларига ошган талаб тўла равишда қондирилмаётир.

Марказий Статистика бошқармасининг ахборотида ўтган йили колхоз ва совхозларда ем-хашак тайёрлаш кўпайганлиги қайд қилинади. Совхозларни янада ривожлантириш ва уларни мустаҳкамлаш соҳасида катта ишлар қилинганлиги кўрсатилади.

1960 йилда қишлоқ хўжалигига 154 минг трактор ёки 15 от кучига айлантириб ҳисоблаганда 266 минг трактор, 66 минг юк автомобили, 55 минг ўзиюрар дон комбайни, 54 минг қаторли жатка, 141 минг трактор плуги ҳамда бошқа машина ва ускуналар етказиб берилди.

Етти йилликнинг икки йили мобайнида ҳамма турдаги транспортнинг юк обороти етти йиллик планда шу йиллар учун кўзда тутилган 12 процент ўрнига 17 процент кўпайди. Электровоз ва тепловоз билан ишлашга ўтказилган темир йўлларнинг узунлиги 31 минг километрдан кўпроқ масофани ташкил қилди.

Ўтган йили темир йўл транспорти энг муҳим юкларни — тошкўмир, нефть, руда, қора металлар, ғалла ташиш планини тўла ва ошириб бажарди. Айни вақтда вагонларнинг юк ортиш ва тушириш вақтида туриб қолишини камайтириш юзасидан берилган топшириқлар бажарилмай қолди.

Ахборотнинг капитал қурилиш бўлимида айтиладики, давлат ва кооператив ташкилотлари томонидан сарфланган капитал маблағларнинг ҳажми (колхозлар сарфлаган капитал маблағлар бу ҳисобга кирмайди) 30,5 миллиард сўмни ташкил қилди ва 1959 йилда сарфланган капитал маблағлар ҳажмидан 11,5 процент ошиб кетди. Кимё саноати, металлургия саноати, нефть ва газ саноати, электростанциялар қурилиши, машинасозлик ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларига капитал маблағ сарфлаш ошди. Бир йил ичида бир мингтадан кўпроқ янги йирик давлат саноат корхоналари ҳамда мавжуд корхоналарда қурилган кўп миқдордаги янги цехлар ишга тушди. Енгил саноатда ва озиқ овқат саноати корхоналаридаги қувватлар анча кўпайтирилди. Қурилишда меҳнат унумдорлиги планда кўзда тутилган 7 процентга нисбатан 8 процент ошди.

СССРнинг миллий даромади, дастлабки маълумотларга қараганда, 144 миллиард сўмни ташкил қилди. СССРнинг миллий даромади 1959 йилдагига нисбатан таққословчи нархларда 8 процент кўпайди. Ҳар бир ишловчи ҳисобига меҳнаткашларнинг реал даромадлари 1959 йилдагига нисбатан 5 процент кўпайди. Аҳоли 1960 йилда жамоат истеъмол фондларидан халқ маорифига, медицина хизматига, социал таъминотга ва турли тўловлар ҳамда имтиёзлар тарзида олган маблағ ўтган йилдаги 23 миллиард сўм ўрнига 24,5 миллиард сўм бўлди.

1960 йилда халқ хўжалигида ишчи ва хизматчиларнинг ўртача йиллик сони 62 миллионга яқин кишини ташкил қилди ва ўтган йилдагига нисбатан 5 миллион 500 минг кишига кўпайди. Бундан олдинги йиллардаги сингари 1960 йилда ҳам мамлакатда ишсизлик бўлмади. Ишчи ва хизматчиларни қисқартирилган етти ва олти соатлик иш кунига ўтказиш тугалланди. Товар оборотини кўпайтириш бўйича етти йиллик план топшириқлари муваффақиятли бажарилмоқда.

Совет Иттифоқи ташқи савдо соҳасида чет эллар билан иқтисодий алоқаларни кенгайтиришни давом эттирди. Ташқи савдо обороти 1959 йилдагига нисбатан 5 процент кўпайди.

Халқ маорифи, фан ва маданиятни ривожлантиришда янги муваффақиятларга эришилди. Таълим бериш ишларининг ҳамма турларини қўшиб ҳисоблаганда СССРда ўқитилаётган ўқувчиларнинг сони 52 миллиондан кўпроқ кишини ташкил қилди. Сиртқи ва кечки мактаблар ҳам бирга қўшиб ҳисобланганда олий ва ўрта махсус ўқув юртларида 4 миллион 450 минг киши, шу жумладан қарийб 2 миллион 400 минг киши олий ўқув юртларида ўқимоқда. Олий ва махсус ўрта ўқув юртлари ўтган йилда 820 минг кишидан кўпроқ ёш мутахассислар тайёрлаб чиқарди. Булардан 340 мингдан кўпроқ киши олий маълумотли мутахассислар, шу жумладан 117 мингга яқин киши инженерлардир.

Марказий Статистика бошқармаси мамлакатда китоб нашр этиш, маориф, маданият, фан, санъат ва соғлиқни сақлаш муассасалари қурилишига капитал маблағ сарфлашнинг ошганлигини ҳам хабар қилади.

Дастлабки маълумотларга қараганда, СССР аҳолиси 1961 йил 1 январда 216 миллион кишини ташкил қилди.

СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1960 йилги давлат планининг бажарилиш якунлари етти йилликнинг иккинчи йили топшириқлари муваффақиятли бажарилганидан, социалистик экономика янада юксалганлигидан, фан ва маданият ривожланганлигидан, совет халқининг фаровонлиги ошганлигидан далолат беради.

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ Киевда бўлиши

КИЕВ, 25 январь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитетининг Биринчи секретари, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев 24 январь кундузи Киев метрополитенини кўздан кечирди.

Кечқурун ўртоқ Н. С. Хрушчев Ив. Франко номидаги Украина драма театрида А. Е. Корнейчукнинг «Днепр узра» пьесасини тамоша қилди.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЁЗУВЧИ И. Г. ЭРЕНБУРГНИ ЛЕНИН ОРДЕНИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Туғилган кунининг етмиш йиллиги муносабати билан ҳамда совет адабиётини ривожлантириш соҳасидаги хизматлари учун Илья Григорьевич **Эренбург Ленин** ордени билан мукофотлансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1961 йил 25 январь.

Самимий табрик мактублари

МОСКВА, 25 январь. (ТАСС) Ҳиндистон миллий байрами — Республика эълон қилинган куннинг ўн бир йиллиги муносабати билан СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев бош министр Жавоҳарлал Неруга телеграмма билан мурожаат қилиб, телеграммада Неру жанобларига, Ҳиндистон ҳукумати ва халқига энг самимий ва қизғин табриклар билдирди.

Н. С. Хрушчев совет кишилари ҳинд халқининг тинч, яратувчилик ишини зўр меҳр билан кузатиб турганлигини айтиб ёзадики, Ҳиндистон тинчлик, қуролсизланиш ва мустамлакачиликни тугатиш учун кураш ишига муносиб ҳисса қўшмоқда. Ҳамма тинчликсевар халқлар унинг замонамизнинг кескин халқаро масалаларини тинч йўл билан ҳал этишга қаратилган олижаноб ишларига юксак баҳо бермоқдалар.

Совет ҳукуматининг бошлиғи ишонч билдириб айтдики, мамлакатларимиз ўртасидаги яхши дўстона муносабатлар ҳар иккала мамлакат халқлари бахт-саодати йўлида, умумий тинчлик манфаатлари йўлида бундан буён ҳам ривожланаберади.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. И. Брежнев Ҳиндистон республикасининг президенти Ражендра Прасад номига юборган ўз телеграммасида самимий табриклар ва энг яхши истаклар билдирди. Шу нарсани қайд қилиш менинг учун айниқса ёқимлики, — дейилади телеграммада, — халқларимиз ўртасидаги дўстлик вақт синовидан ўтди ва бутун халқаро вазиятнинг ривожланишига самарали таъсир кўрсатмоқда.

* * *

МОСКВА, 25 январь. (ТАСС). Гвинея Республикасининг президенти Секу Туре СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев ва СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Л. И. Брежнев номига юборган телеграммасида яқинда Гвинеяда ўтказилган президент сайлови муносабати билан улар юборган табрикнома учун миннатдорчилик билдиради.

ОБЛАСТИМИЗ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ ЯНГИ РАВНАҚИ УЧУН!

(ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ СЕССИЯСИДАН)

<>

Меҳнаткашлар депутатлари VII чақириқ область Советининг VIII сессияси бўлиб ўтди. Сессия область халқ хўжалигини ривожлантириш 1961 йилги давлат плани ҳақидаги, областнинг 1961 йилги маҳаллий бюджети ва 1959 йилги маҳаллий бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги масалаларни муҳокама қилди.

Область халқ хўжалигини ривожлантириш 1961 йилги давлат плани тўғрисида область ижроия комитетининг раиси ўртоқ Ҳ. Жалилов доклад қилди.

Докладчи коммунистик ва ишчи партиялар вакилларининг Москва Кенгашида қабул қилинган тарихий ҳужжатларнинг аҳамиятини алоҳида таъкидлади. Партиямиз Марказий Комитети январь Пленуми қарорларида мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш ва деҳқончилик ҳамда чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш юзасидан белгиланган тадбирлар муносабати билан республикамиз ва областимиз меҳнаткашлари олдида турган вазифаларни қайд қилди.

Сўнгра у, 1960 йили область халқ хўжалиги ривожланишининг асосий якунлари ҳақида гапирди.

Область саноати ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш йиллик планини мажбуриятда назарда тутилганидан етти кун илгари — 15 декабрда бажарди. Саноат маҳсулотининг ялпи ҳажми 1959 йилдагига нисбатан 20,3 процент ошди.

Ўтган йили область ижроия комитетининг саноат бошқармасига қарашли корхоналар пландагига қўшимча равишда бир неча ўн миллион сўмликдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқардилар. Халқ истеъмоли товарларининг 50 дан ортиқ янги хилини ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Областимизда ўтган йили капитал қурилишни ривожлантиришда ҳам жиддий муваффақиятларга эришилди.

Сўнгра ўртоқ Жалилов область қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1960 йилги якунларига тўхталди. Ўтган йили область колхоз ва совхозларида чорва моллар туёғи 1959 йилдагига нисбатан бирмунча оширилди. Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш анча кўпайди. Давлатга гўшт, сут ва тухум, шунингдек луб экинлари пояси ҳамда пилла сотиш юзасидан олинган социалистик мажбуриятлар ошириб бажарилди. Сабзавот, картошка, полиз экинлари маҳсулоти тайёрлаш планлари тўла адо этилди.

— Бироқ, — деди докладчи, — область давлатга пахта сотиш планини бажаролмади ва белгиланганидан 81 минг тонна пахтани кам етказиб берди. Ҳар гектар ернинг ҳосилдорлиги 1959 йилдагига нисбатан 4,3 центнер камайиб кетди.

Бунга, биринчи навбатда, маҳаллий Советлар, қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари олиб борган ташкилотчилик ишларининг савияси етарли бўлмаганлиги сабаб бўлди. Агротехника қоидалари қўпол равишда бузилди, кўчат сийрак бўлиб қолди, далаларни ўт босиб кетди, ўсимликни озиқлантириш режими бузилди, суғориш нотўғри ўтказилди. Натижада ҳосилнинг етилиши ва бинобарин уни йиғиб-териб олиш кечикди. Пахтанинг бир қисми нобуд бўлди.

Совет ва қишлоқ хўжалик органлари, колхоз ҳамда совхоз раҳбарларининг вазифаси, деди ўртоқ Жалилов, ўтган йилнинг сабоқларидан тегишли хулоса чиқариб олишдан, кўклам экишини тўла тайёргарлик билан кутиб олиш ва барча майдонларда мўл ҳосил етиштиришни таъминлашдан иборатдир.

Ўртоқ Жалилов етти йилликнинг учинчи йилида область халқ хўжалигини ривожлантириш плани ҳақида гапирар экан, 1961 йили қора ва рангли металлургия ишлаб чиқаришни 1960 йилдагига нисбатан 38,5 процент, кимё саноати маҳсулоти ишлаб чиқаришни бирмунча кўпайтириш мўлжалланганлигини айтди.

Область ижроия комитетининг саноат бошқармаси бўйича бир неча ўн миллион сўмлик ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш ва маҳсулотнинг ҳажмини 1960 йилдагига нисбатан 5,2 процент, етти йиллик планнинг контроль рақамларида назарда тутилганига нисбатан эса 4,8 процент кўпайтириш мўлжалланади.

Алоқа воситалари янада ривожлантирилади. Капитал, уй-жой қурилиши, халқ маорифи, аҳолига савдо, медицина ва маданий-маиший хизмат кўрсатиш тағин ҳам кучайтирилади.

Қишлоқ хўжалигининг барча соҳаларини тез суръатлар билан ривожлантириш назарда тутилади. Пахта етиштиришни 1960 йилдагига нисбатан 103 минг тонна кўпайтириш, пилла, луб экинлари пояси, сабзавот, картошка, полиз экинлари маҳсулоти, мева ва узум, чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни анча кўпайтириш мўлжалланади.

Область халқ хўжалигига сарфланадиган капитал маблағлар миқдори бирмунча ошади.

Иккинчи масала юзасидан область молия бўлимининг мудири депутат ўртоқ Я. Элчибеков доклад қилди.

Ҳар икки доклад юзасидан бўлган музокараларда биринчи бўлиб Чиноз район партия комитетининг секретари депутат ўртоқ Қирғизбоев сўзлади. У, район меҳнаткашлари 1960 йили саноат ва қишлоқ хўжалигини ривожлантириш соҳасида эришган муваффақиятларни қайд қилди.

— Район меҳнаткашлари, — деди нотиқ, — КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг қарорларига жавобан ва партиямиз XXII съездини муносиб кутиб олиш мақсадида саноат ва қишлоқ хўжалигини ривожлантириш юзасидан ўз зиммаларига оширилган мажбуриятлар олдилар.

Сўнгра ўртоқ Қирғизбоев районда ўтган йили қурилабошлаган водопровод линияси тамомланмаганини, область ташкилотлари водопровод қурилишини тезроқ тугаллаш учун ҳаракат қилмаётганликларини кўрсатди.

Ўртоқ Қирғизбоев ўз сўзининг охирида область халқ хўжалигини ривожлантириш 1961 йилги давлат планини ва областнинг 1961 йилги маҳаллий бюджетини тасдиқлашни таклиф қилди.

Область ижроия комитети саноат бошқармасининг бошлиғи ўртоқ Бурнашев корхоналарнинг коллективлари КПСС XXII съезди шарафига социалистик мусобақани кенг қизитиб юборганликлари ҳақида гапирди. У, сессияга бошқарма корхоналарининг ишчилари ва инженер-техник ходимлари съезд шарафига йиллик планни 20 декабргача, 10 ойлик топшириқни эса съезд очиладиган кунгача бажаришга қарор қилганликларини маълум қилди.

Қуйи Чирчиқ район ижроия комитетининг раиси ўртоқ Ли айтдики, район меҳнаткашлари ўтган йили давлатга пахта, луб экинлари пояси, чорвачилик ва бошқа маҳсулотлар сотиш планларини муваффақият билан бажардилар.

Сўнгра нотиқ область ижроия комитетидан район марказида водопровод қурилишини тезлаштиришда, ўрта мактаб, болалар яслиси учун бинолар қуришда ёрдам бериш ва бунинг учун зарур маблағ ажратишни талаб қилди.

Шунингдек музокараларда депутатлардан Мамадалиев, Ҳошимов, Руцкий, Рўзибоева ва бошқа ўртоқлар ҳам чиқиб сўзладилар.

Сессия область халқ хўжалигини ривожлантириш 1961 йилги давлат плани ва областнинг 1961 йилги маҳаллий бюджети юзасидан бир оғиздан қарорлар қабул қилди.

Сессия ташкилий масалаларни ҳам кўриб чиқди.

Маданият университетлари юзасидан республика кенгаши

Совет кишилари «халқ университети» деган ажойиб сўзни ишлата бошлаганларидан бери энди икки йил ўтди. Халқ ташаббуси билан бунёдга келган ва иш жамоатчилик асосида олиб бориладиган бундай типдаги ўқув юртлари ҳамманинг ҳурматига сазовор бўлди, коммунистик идеологияни пропаганда қилишнинг, меҳнаткашлар умумий билим доирасини кенгайтиришнинг муҳим воситаси бўлиб қолди.

Ўзбекистонда ҳозиргача 75 халқ университети ташкил этилди. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида чақирилган республика кенгаши шу университетлар фаолиятини анализ қилишга бағишланган эди. Кенгаш ишида жамоатчилик асосида ишлайдиган ўқув юртларининг ректорлари, кўзга кўринган олимлар, партия, совет, касаба союз, комсомол ва бошқа ташкилотларнинг вакиллари қатнашдилар. Республика маданият министрининг ўринбосари Х. Ю. Аслитдинова, Ўзбекистон касаба союзлари советининг секретари И. М. Парамошкин, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг секретари М. Аҳмедова, Ўзбекистон ССР сиёсий ва илмий билимларни тарқатувчи жамият правлениеси раисининг ўринбосари Қ. Фозилхўжаев КПСС Марказий Комитетининг ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг маданият университетлари иши ҳақидаги қарорларини бажариш тадбирлари тўғрисида доклад қилдилар.

Докладчилар, сўнгра эса музокараларда сўзга чиққан нотиқлар кўпгина университетлар маълум даражада ижобий иш тажрибаси тўплаганликларини мамнуният билан қайд қилдилар. Университетлар меҳнаткашлар турли группаларининг тез ўсиб бораётган маданий талабларини ҳар томонлама ҳисобга олмоқдалар, актуал темаларни танлаб, машғулотларни қизиқарли ва мароқли қилиб ўтказмоқдалар.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари З. Р. Раҳимбобоева нутқ сўзлади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари Ф. Е. Титов иштирок этди. (ЎзТАГ).

СССР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛИГИНИНГ АХБОРОТИ

СССР ҳукумати ва АҚШ ҳукумати ўртасида бўлиб ўтган фикр алмашиш натижасида Совет ҳукумати Совет Иттифоқи ва Қўшма Штатлар ўртасидаги муносабатларда янги босқични бошлашга астойдил интилиш туйғусига амал қилиб, Америка томонининг АҚШ ҳарбий ҳаво кучларига қарашли РБ-47 самолёти экипажи аъзолари бўлган иккита америка учувчиси Ф. Олмстед ва Д. Маккоунни озод қилиш хусусидаги истагини назарга олишга қарор қилди ва СССР Олий Совети Президиумидан ана шу икки учувчини жиноий жавобгарликдан озод этишни илтимос қилди. СССР Олий Совети Президиуми Ф. Олмстед ва Д. Маккоунни озод қилиш ҳақида ва уларни Америка маъмурларига топшириш тўғрисида қарор қабул қилди.

Совет ҳукумати шу нарсадан хабардор қилиндики, АҚШ Президенти Америка самолётларининг Совет Иттифоқи ҳаво чегараларини бузишини тақиқлайдиган буйруқ чиқарди.

АҚШ ҳукумати яна шуни билдирдики, Совет ҳукуматининг Ф. Олмстед ва Д. Маккоунни озод қилиш ҳақидаги қарори Совет-Америка муносабатларини яхшилаш йўлидаги жиддий тўсиқни бартараф этади.

КПСС XXII СЪЕЗДИ шарафига

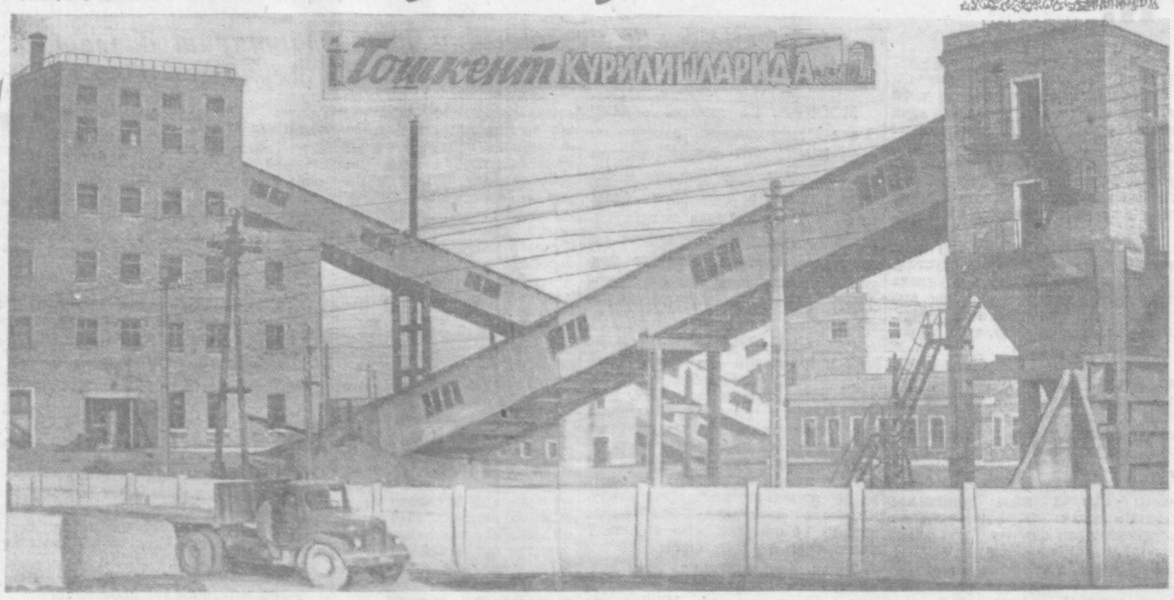

Яқинда Қуйлуқда тош майдалаш заводи ишга туширилди. Чирчиқ дарёси бўйида қад кўтарган бу корхона йирик панелли тайёр уйлар комбинатини зарур хомашё билан таъминлаб туради. Суратда: заводнинг умумий кўриниши. М. Нуриддинов фотоси.

КПСС XXII СЪЕЗДИНИ МУНОСИБ КУТИБ ОЛАЙЛИК!

Тошкент область саноат, транспорт, қурилиш ва алоқа корхоналарининг ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчиларининг 1961 йил учун олган социалистик мажбуриятлари

Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлигида 1960 йилда мамлакат халқ хўжалигининг барча тармоқларини тағин ҳам юксалтиришда жуда катта муваффақиятларга эришди ва коммунистик жамият қурилиши томон яна бир қадам ташлади.

Тошкент область саноат, транспорт ва алоқа корхоналарининг коллективлари партиянинг тарихий XXI съезди ва КПСС Марказий Комитети Пленумлари томонидан совет халқи олдига қўйилган вазифаларни шараф билан бажариш учун курашиб, ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича йиллик планни ва олинган социалистик мажбуриятни муддатидан илгари — 15 декабрда бажардилар. **Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми 1959 йилдагига нисбатан 13,7 процент ошди.**

1960 йилда халқ хўжалиги пландан ташқари кўп миқдорда пўлат, прокат, кўмир, минерал ўғитлар, электр қуввати, турли хил қишлоқ хўжалик машиналари, ип газлама, устки ва ички трикотаж, ўсимлик ва мол ёғи, сут маҳсулотлари, шунингдек бошқа хил кенг истеъмол товарларини олди. 90 та янги хил маҳсулот ишлаб чиқариш, шу жумладан пахта териш ва кўрак териш машиналари, уяларга белгиланган миқдорда чигитни аниқ экувчи сеялка, тўқимачилик машиналари, тракторлар, пахтани тарасиз ташийдиган прицеплар, кимё аппаратлари ва бошқа асбоб-ускуналар ишлаб чиқариш ўзлаштирилди.

Область корхоналарида ишлаб чиқаришнинг техника даражасини оширишга қаратилган кўпгина тадбирлар амалга оширилди. Бу эса меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича берилган топшириқнинг 102,8 процентга етказиб бажарилишини таъминлади.

Меҳнаткашлар ўртасида коммунистик меҳнат зарбдори, бригадаси ва корхонаси номини олиш учун кураш тағин ҳам кенг қулоч ёйди.

Лекин областда ҳали белгиланган давлат планларини бажармаётган, бошқа иқтисодий районларга маҳсулот етказиб беришни барбод этаётган, ишда бракка йўл қўяётган, маҳсулот таннархини ошириб юбораётган ҳамда ишлаб чиқаришда техникани тараққий эттириш учун кураш олиб бормаётган корхоналар ҳам бор.

КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг партия XXII съездини чақириш тўғрисидаги қарори бутун совет халқини етти йиллик топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун, мамлакатимизда коммунизм қуриш учун курашда янги ғалабаларга руҳлантириб юборди. 1961 йилнинг дастлабки кунларидан бошлабоқ область меҳнаткашлари зўр кўтаринки руҳ билан ишламоқдалар. Ўзбекистон республикасидаги 8 корхона коллективининг ташаббуси асосида КПСС XXII съездини муносиб кутиб олиш учун, етти йилликнинг учинчи йили планини муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақа кенг авж олиб кетди.

Тошкент область саноат, транспорт, қурилиш ва алоқа корхоналарининг ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчилари етти йиллик план топшириқларини муддатидан илгари бажариш учун курашда актив иштирок этиш мақсадида ўз имкониятлари ва резервларини ҳисоблаб чиқиб, зиммаларига қуйидаги социалистик мажбуриятларни оладилар.

САНОАТ БУЙИЧА

Илғор фан ва техника муваффақиятларини кенг жорий қилиш, моддий ва меҳнат ресурсларидан максимал фойдаланиш, мавжуд корхоналарни реконструкция қилиш ва янгиларини ишга тушириш шунингдек ўрнатилган асбоб-ускуналарни модернизация қилиш асосида ялпи маҳсулот ва энг муҳим маҳсулотлар бўйича 1961 йил давлат планини муддатидан илгари — 24 декабрда бажариш. Тайёрланаётган маҳсулот сифатини яхшилаш ҳамда таннархини камайтиришга эришиш ва йил охиригача пландан ташқари бир неча ўн миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш. Меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича берилган топшириқни 12 процент ортиғи билан адо этиш.

Ишлаб чиқаришдаги кўп меҳнат талаб қилувчи процессларни механизациялаш ва саноатда оғир қўл меҳнатини тугатиш бўйича партия XXI съезди, шунингдек КПСС Марказий Комитети июнь (1959 йил) Пленуми қарорларини амалга ошираборнб, корхона коллективлари 12 та цех ва участкани комплекс механизациялаштирадилар, 2 та жут-каноп заводида жут ва каноппинг калта толасини пресслаш процесси механизациялаштирилади. 73 та автомат, поток ва конвейер линияларини ишга тушириш 3 мингта металл қирқувчи станокларни, темирчилик-пресс ва тўқимачилик асбоб-ускуналарини модернизация қилинади. Маҳсулотларнинг 200 дан ортиқ янги хилини, шу жумладан 53 хил машина ва аппарат «СКО-4» маркали кўрак териш комбайнлари, «МЭЛ» маркали луб кўкпоясини қайта ишловчи машина, автоматлаштирилган момик ажратувчилар, «ДДА—100М» маркали сунъий ёмғир ёғдирувчи установкалар, пахтани тарасиз ташийдиган автопоездлар, ровничний машиналари, «КНТП-1000 ква» маркали трансформатор подстанциялари, 10 тонна юк кўтарадиган магнитли кранлар, компрессорлар ва кимё аппаратуралари ишлаб чиқаришни ўзлаштириш. 85 та автомат, ярим автомат, агрегат станоклар ва установкаларни ишга тушириш.

Халқ хўжалиги тармоқларини юқори унумли асбоб-ускуналар ва механизмлар билан янада кўпроқ таъминлаш мақсадида саноат корхоналарининг коллективлари план топшириқларини ошириб бажариш ва 1960 йилдагига нисбатан кимё асбоб-ускуналари ишлаб чиқаришни 22 процент, турбокомпрессорларни — 43 процент, 320 киловатт қувватга эга бўлган трансформаторларни — 2,7 баравар, тўқимачилик машиналарини — 28 процент, шу жумладан П — 66—5М маркали йигирув машиналари тайёрлашни 79 процент, бронкабелларни — 21 процент, шлангкабелларни — 5 баравар, электрошчитларни — 30 процент, кўприк кранлари тайёрлашни 19 процент кўпайтириш мажбуриятини оладилар.

Оғир саноат корхоналарининг ходимлари пландан ташқари бир неча минг тонна пўлат ва прокат, 100 минг тонна тошкўмир ишлаб чиқарадилар.

КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш тўғрисидаги қарорини амалга оширишда амалий ёрдам бериш учун область машинасозлари машиналарнинг 9 та янги хилини оммавий ишлаб чиқаришни ўзлаштирадилар ҳамда 1960 йилдагига нисбатан «ХВС—1,2» маркали пахта териш машиналари тайёрлашни 1,5 баравар, «СТВХ — 4» маркали чигитни аниқ қилиб экувчи сеялкаларни—1,8 баравар, пахтани тарасиз ташийдиган прицепларни — 4,7 баравар, пахтачилик учун тракторларни — 12 процент, «УПХ—1,5А» маркали кўрак чувиш машиналари тайёрлашни 14 процент кўпайтирадилар. Областдаги 22 та пахта тайёрлаш пунктларида пахтани қоп-қанорсиз ташиш жорий этилади.

Кимёгарлар пландан ташқари бир неча минг тонна минерал ўғит тайёрлаб берадилар.

Корхона коллективлари бу йил кам деганда 70 миллион киловатт-соат электр қувватини тежаб қоладилар.

Пахта тозалаш ва луб саноатининг ходимлари бу йил пахта толаси ишлаб чиқаришни 32835 тоннага, жут ва каноп толаси тайёрлашни 2148 тоннага кўпайтирадилар. Шу жумладан, пландан ташқари 1660 тонна пахта толаси, 466 тонна жут ва каноп толаси ишлаб чиқарилади.

Енгил ва озиқ-овқат саноати корхоналарининг коллективлари тежаб қолинган хомашё ва материаллар ҳисобига пландан ташқари 1,5 миллион погон метр ип газлама, 128 минг жуфт чарм пойафзал, 140 минг сўмлик трикотаж буюмлари ишлаб чиқариш мажбуриятини оладилар. Пландан ташқари 345 тонна гўшт, 1305 тонна сут маҳсулотлари, 295 тонна колбаса маҳсулотлари, 298 минг тонна пахта ёғи, 240 минг сўмлик ёки 2 миллион дона банка консерва, 594 минг сўмлик нонбулка маҳсулотлари ишлаб чиқарилади.

Меҳнаткашларнинг маданий-маиший ва хўжалик товарларига бўлган ва тобора ошиб бораётган эҳтиёжларини қондириш мақсадида мебель буюмлари ишлаб чиқариш 25 процент, газ плиталари 42 процент ва рўзғор холодильниклари тайёрлаш 68 процент кўпайтирилади.

ҚУРИЛИШ ВА ҚУРИЛИШ МАТЕРИАЛЛАРИ САНОАТ КОРХОНАЛАРИ БУЙИЧА

Тошкент область бинокорлари қурилиш ишларини индустрлаштириш даражасини янада ошириш, комплекс механизацияни жорий этиш ва меҳнатнинг илғор усулларини кенг қўлланиш ҳисобига саноат, уй-жой ва маданий-маиший объектларда қурилиш монтаж ишлари йиллик планини муддатидан илгари — 27 декабрда бажариш мажбуриятини оладилар. Меҳнат унумдорлигини ошириш бўйича берилган топшириқ бир процент ортиғи билан адо этилади.

Қурилиш-монтаж ишлари таннархини камайтириш, объектларни «яхши» ва «аъло» баҳолардан камга топширмаслик.

Корхоналарнинг ишлаб чиқариш қувватларини янада ошириш мақсадида оғир ва кимё саноати, машинасозлик ва қурилиш материаллари саноати объектларини муддатидан илгари фойдаланишга топширишни таъминлаш, шу жумладан I кварталда мис бойитиш фабрикасининг биринчи секциясини ва II-кварталда иккинчи секциясини комплекс синаб кўришга топшириш. 1961 йил 1 июлда Оҳангарон цемент заводининг 1-технология линиясини ишга тушириш, КПСС XXII съезди очилиши кунигача «Ташкенткабель» заводининг кучли ва контроль кабеллари корпуси қурилишини тамомлаш.

«Таштекстильмаш» заводининг йилига 1000 тонна чўян деталлар қуйилмаси тайёрлай оладиган қуюв цехини реконструкция қилишни тамомлаш, Олмалиқ шаҳрида мебель фабрикасини фойдаланишга топшириш. 53 та саноат корхонасини Бухоро табиий гази асосида ишлашга кўчириш.

Бу йил 360 минг квадрат метр ёки 1960 йилдагига нисбатан 70 минг квадрат метр кўп уй-жой майдонини, шу жумладан 90 минг квадрат метр йирик панелли турар-жой биноларни қуриш ва фойдаланишга топшириш. Ўқув йили бошлангунча 9 та мактаб ва 2 та мактаб-интернатни фойдаланишга топшириш. 35 минг квартирани газлаштириш ҳамда кўчаларга 123 километр газ шахобчаларини ётқизиш.

Область бинокорлари бундан кейин ҳам қурилиш ишларида индустриал методларни кенг жорий қиладилар ва Чирчиқ шаҳрида йилига 35 минг квадрат метр уй-жой майдони ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган уй қурилиши комбинатини ишга туширадилар.

Йиғма темир-бетон ва ғовакли бетон ишлаб чиқарадиган корхоналар қувватини 180 минг кубометрга, шу жумладан олдиндан таранг қилиб тортилган арматурали йиғма темир-бетон ишлаб чиқаришни 25 минг кубометрга кўпайтириш. Ҳар 100 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишларида йиғма темир-бетонлардан фойдаланишни 200 кубометрга етказиш. Йиғма темир-бетон конструкциялари ва деталлари тайёрлаш давлат планини шу йилнинг 25 декабригача бажариш.

Шу йилнинг 1-кварталида йилига 500 минг кубометр инерт материаллари тайёрлайдиган боийтиш фабрикасини ишга тушириш ва 1961 йилда сараланган инерт материаллари тайёрлашни 2 миллион 75 минг кубометрга етказиш.

Қурилиш материаллари саноати корхоналарининг меҳнаткашлари йиллик планни 27 декабргача бажариш ва пландан ташқари 11,5 минг тонна цемент, 450 минг дона шартли шифер, 10 минг шартли километр асботруба, 8,7 миллион дона пишиқ ғишт ишлаб чиқариш ва бинокорлик материаллари сифатини яхшилаш соҳасидаги ишларни давом эттириш мажбуриятини оладилар.

ТЕМИР ЙУЛ ВА АВТОМОБИЛЬ ТРАНСПОРТИ ҲАМДА АЛОҚА БУЙИЧА

Темир йўл ва автомобиль транспортининг ходимлари транспорт ҳаракатларининг аниқ ташкил этилишини ва пассажирларга аъло даражада хизмат кўрсатилишини таъминлайдилар.

Темир йўл Тошкент ва Урсатьевск бўлими ходимлари юк обороти топшириғини бир процент ошириб бажариш, вагонлар оборотини 0,5 процент тезлаштириш мажбуриятини оладилар. Оғир юкли поездларда белгиланган нормадан ташқари камида 4 миллион тонна юк ташилади.

Автомобиль транспортининг ходимлари барча кўрсаткичлар бўйича йиллик планни 21 декабргача бажариш, пландан ташқари 600 минг тонна юк ташиш мажбуриятини оладилар.

Область алоқачилари йиллик планни 103 процентга етказиб бажариш, меҳнат унумдорлигини камида 5 процент ошириш мажбуриятини оладилар. Барча район ва шаҳар телефон станцияларида автомат ва ярим автомат алоқа системалари жорий этилади.

Фан ва техника, илғор корхоналарнинг тажрибаларидан фойдаланиб, область рационализаторлари йилига 8 миллион сўмлик маблағини тежаб қолиш имконини берувчи камида 7 мингта таклифни жорий этадилар.

КПСС XXII съездини муносиб нишонлаш юзасидан олинган социалистик мажбуриятларни бажариш учун курашиб, область саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа корхоналарининг ходимлари коммунистик меҳнат зарбдорлари ва коллективлари номини олиш учун бошланган социалистик мусобақани янада авж олдирадилар, ишлаб чиқариш новаторлари, илғор корхоналар, фан ва техника муваффақиятларини изчиллик билан жорий этадилар.

Биз, саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа корхоналарининг ишчилари, инженерлари, техниклари ва хизматчилари Иваново областининг шонли меҳнаткашларини икки ўртадаги мусобақани давом эттириш ва етти йилликнинг учинчи йили планини муддатидан илгари бажариш учун социалистик мусобақани янада авж олдириб юборишга чақириб мурожаат қиламиз.

КПСС ленинчи Марказий Комитети атрофига маҳкам жипслашган Тошкент область меҳнаткашлари ўз мажбуриятларини шараф билан бажарадилар ва улуғ социалистик Ватанимиз куч-қудратини янада мустаҳкамлашдек умумхалқ ишига муносиб ҳисса қўшадилар.

Социалистик мажбуриятлар область саноати, қурилиш, транспорт ва алоқа корхоналари коллективларининг йиғилишларида муҳокама қилинган ва қабул этилган.

Қишлоқ хўжалигига малакали раҳбарлик қилайлик

(ОҚҚЎРҒОН РАЙОН ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯСИДАН)

Конференция делегатлари Тошкент область партия комитетининг бюро аъзоси ўртоқ Б. Г. Мирзабековнинг коммунистик ва ишчи партиялар вакиллари Москва Кенгашининг якунлари ҳақидаги докладини зўр эътибор билан тингладилар.

Доклад юзасидан бўлган музокараларда чиқиб сўзлаган «Оққўрғон» совхози пахтачилик бригадасининг бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Алижонов, Алимкент пахта тозалаш заводи партия ташкилотининг секретари Фурманов, райком секретари Турсунова ва бошқа ўртоқлар Кенгаш қабул қилган ҳужжатларнинг ғоят катта аҳамиятга эга эканлиги ҳақида гапирдилар.

Конференция қатнашчилари кенгаш якунлари қизғин маъқулланган резолюцияни бир овоздан қабул қилдилар.

Конференцияда ҳисобот доклади қилган район партия комитетининг секретари ўртоқ С. Р. Нишонбоев ўтган йилнинг якунлари ҳақида батафсил гапирди.

Район меҳнаткашлари ўтган йилни саноат ва қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ишлаб чиқаришда яхши кўрсаткичлар билан якунладилар. Оққўрғон, Алимкент пахта тозалаш ва ёғ заводларининг коллективлари социалистик мусобақани кенг қулоч ёйдириб, йиллик планни муддатидан анча олдин бажардилар ва пландан ташқари қўшимча равишда 2 миллион сўмдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқардилар.

Район чорвадорлари ҳам яхши ишладилар. Жамоат чорва молларининг сони ортиб, унинг маҳсулдорлиги анча кўпайди. Шу сабабли ҳам районда икки йиллик гўшт топшириш плани муваффақиятли адо этилди. Сут, тухум, жун тайёрлаш планлари ҳам ошириб бажарилди.

Лекин район партия комитети хўжаликни комплекс ривожлантириш масаласи билан атрофлича шуғулланмади. Илғор колхоз ва бригадаларнинг бой тажрибалари етарли оммалаштирилмади. Деҳқончилик маданиятини ошириш, алмашлаб экишни кенг жорий этишда мутахассисларнинг қимматли маслаҳатлари ўз вақтида қўллаб-қувватланмади. Ғўза қатор оралари агротехника талаблари асосида парвариш қилинмади. Натижада районда пахтадан анча кам ҳосил етиштирилди. Давлатга пахта сотиш плани бажарилмай қолди.

Кўпгина колхозларнинг раҳбарлари социалистик мажбуриятларини қоплайдиган даражада ҳосил етиштиришни таъминламадилар. Шунинг учун ҳам районда ҳосилдорлик кескин равишда камайиб кетди. «Оққўрғон» совхозида ғўзани озиқлантириш, культивация қилиш ва суғориш ўз вақтида олиб борилмади. Бу, ҳосилга ёмон таъсир қилди. Айрим бригадаларда гектар бошига 40 центнердан ҳосил олинган бўлса, баъзи бригадалар олган ҳосил эса 10 центнердан ошмай қолди. Натижада совхоз 14,5 минг тонна ўрнига, 11,3 минг тонна пахта ҳосили етиштирди, холос.

Жойлардаги аҳвол район партия комитетининг секретарлари ва бюро аъзоларига маълум эди. Лекин улар колхозчилар ва совхоз ишчиларининг бутун куч-ғайратларини олинган социалистик мажбуриятларни шараф билан бажаришга тўла сафарбар эта билмадилар. Райком секретарлари жойларда ишни пухта ташкил этмадилар. Меҳнат интизомини бузувчиларга қарши етарли равишда кураш олиб борилмади.

Конференция делегатларининг таъкидлашича, ҳали ҳам айрим раҳбар ходимлар ўтган йилнинг аччиқ сабоқларидан тегишли хулоса чиқариб олмаганлар. Районда 1961 йил мўл ҳосили учун кураш ўзибўларчиликка ташлаб қўйилган. Куйбишев номли, Сталин номли, Калинин номли колхозларнинг раҳбарлари ғанимат кунларни қўлдан бой бериб, ариқ-зовурларни тозалаш, маҳаллий ўғитларни далага ташиб чиқариш билан системали равишда шуғулланмаётирлар.

Конференцияда сўзга чиққан делегатлардан Акрамов, Носакин, Раҳмонова ва бошқа ўртоқлар меҳнаткашлар ўртасида КПСС Марказий Комитети январь Пленуми қарорларини кенг пропаганда қилиш, бутун куч ва эътиборни кўкламги тайёргарликни ҳар тарафлама кучайтириб юборишга қаратиш кераклиги ҳақида гапирдилар.

* * *

Район партия комитетининг пленуми бўлиб ўтди. Пленум С. Р. Нишонбоев, И. И. Коваленко ва М. Турсунова ўртоқларни райком секретарлари қилиб сайлади.

Р. СУЯРҚУЛОВ,
У. УМАРОВ.

Тунги ШАРПА

Полковник Ю. В. УЛАНОВ айтиб берган воқеий қисса

ҚОРА ЎТМИШ

Федор Саранцев аламзада ва оғир табиат одам эди. У менинг ишим сира юришмайди, бунга атрофдагилар айбдор деб ҳисобларди. Тақдир уни жуда кўп кишиларга йўлиқтирди-ю, аммо улар орасидан ўртоқ бўладиган киши топилмади. Юракдан гаплашишга ҳаракат қилган ҳар бир киши Саранцевнинг писмиқ ва қўрслигига дуч келиб, ундан безиб кетаверди. Мактабда ўқиб юрган йилларида, ФЗОдалигида, кейинчалик армия хизматини ўтаган қисмда ҳам худди шундай бўлган эди.

1943 йил декабрида жангчи Саранцев гитлерчилар қўлига асир тушади. Қисмдагилар эса уни бедарак йўқолди деб ҳисобладилар.

Бир тўда асирларни Германияга юборишди. Саранцев олдин Гойберг шаҳрига келиб тушди, сўнгра уни Мюнзингенга жўнатишди. Саранцев асирликда баттар мумсиқ бўлиб олиб, лагерь ҳаётини кузата бошлади. Унинг олдида икки йўл бор эди: ё лагерда ҳам курашни тўхтатмаётганларга қўшилиш, ёки соқчилар атрофида гирди-капалак бўлиб юрган ярамаслар билан бирга бўлиш керак эди.

Гитлерчилар советларга қарши авж олдириб юборган пропагандага диққат билан қулоқ солиб юрган Саранцев тез орада бутунлай айниб кетди ва ўзининг бутун шахсий муваффақиятсизликлари учун Совет ҳокимиятини айблай бошлади. Бир куни у эсэсчиларга бир томонда турган икки совет ҳарбий асирини имлаб кўрсатди. Орадан бир соат ўтгач, ўша икки асирни тутиб кетишди. Саранцевни эса лагерь бошлиғи ҳузурига чақириб, қорни ёрилгундек қилиб овқатлантириб, унга раҳмат айтишди. Шундан кейин асирлар орасида тез кунда ғалаба бўлишига ишонч руҳини туғдириб турган ҳалиги икки киши лагерда кўринмай қолди.

Саранцев «ўз» йўлини — қабиҳ сотқинлик йўлини танлаб олди.

Орадан бироз вақт ўтгач, Саранцевга хоин Власовчилар армиясига кўнгилли бўлиб киришни таклиф этишди. Шу пайтда бу сотқин армия қисмларидан бири Мюнзингенда тузилаётган эди. Хоин бу таклифга рози бўлди ва орадан сал кун ўтмай, совет қўшинларига қарши жангларда қатнашди.

Уруш бу ўйин эмас, унда ўлиб кетиш ҳам мумкин, ўйлади хоин, шу билан бирга Саранцев фашистлар Германиясининг умри тугаб қолганини ҳам тезда тушунди. Худди шу кезларда Саранцев бир группа власовчилар билан қочиб, асир олиб ҳайдаб кетилган совет гражданлари турган лагерга тушиб қолади. 1945 йил май ойида эса Саранцев американликларга таслим бўлиб, Совет Иттифоқига қайтишни хоҳламаслигини айтди.

Саранцев билан бирга, гитлерчиларга хизмат қилган яна бир неча хоинлар ҳам Ватанга қайтиб келишни истамади. Ўша кундан бошлаб улар «ди-пи»га*) айланиб қолдилар.

Улар қамоқ лагерида дуч келган ишни бажариб, сандироқлаб юришар, тобора пасткаш бўлиб, разиллашиб борардилар.

Бундай лагерлар америка разведкачилари учун тузоққа қўйилган хўрак вазифасини ўтар эди. Америка разведкачилари бу лагерда жосуслик ишларига кандидатлар танлаб олиш мақсадида «ди-пи»ларни синчиклаб ўрганардилар.

Бир куни Саранцев лагерь ошхонасида ўтирганида, яхшигина кийинган икки киши унинг ёнига келиб, ўзларини Олег ва Жорж деб танитдилар.

Улар Саранцевни Мюнхендаги катта гаражга ишга жойлаштириб қўйишга ваъда қилишди ва харажат учун юз марка ҳам қистириб кетишди.

Орадан ўн кун ўтгач, янги танишлар Саранцевга америка разведкасида ишлашни таклиф қилдилар.

Ундан ҳеч қандай тилхат олишмади. Чунки улар Саранцевнинг советларга қарши кайфиятда бўлганлиги ва унинг қора ўтмишини жуда яхши билишар эди. Бир неча кундан сўнг Саранцевни Обербойрен деган жойдаги икки қаватли алоҳида уйга келтиришди.

... Эртадан кечгача бўладиган машғулотлар бир ойдан ортиқ давом этди. Таълим курси ҳам тугалланай деб қолди.

— Бошқалар ўзини қандай тутса сен ҳам ўзингни шундай тут, —дея ўргатарди Олег, — айниқса поездларда ҳушёр бўлгин. Йўловчилар карта ўйнаса, сен ҳам ўйна Улар қўшиқ айтса, сен ҳам қўшилавер. Бошқалардан ажралиб турмасликка ва йўлда танишлар орттирмасликка ҳаракат қил. Фалокат босиб бирорта москваликка дуч келиб қолсанг, шаҳарни билмаслигингни сезиб қолиши ва ишнинг пачаваси чиқиши мумкин.

Билетларни текшираётганларида ўзингни эркин, бепарво тут. Вокзалларда сира ҳам тунай кўрма, ухлаб қолишинг мумкин. Яхшиси хусусий квартираларда туна. Проводникларга эҳтиётлик билан разм солгин. Улар орасида пул берсанг, билетсиз олиб кетадиганлари ҳам учраб қолади.

Саранцев Н. шаҳрига бир амаллаб етиб бориши ва у ерда, американликларнинг фикрича, атом энергияси ишлаб чиқаришга алоқадор бўлган заводлар тўғрисида жосуслик маълумотлари тўплаши лозим эди.

У ўзини отпуска олиб бу ерга келган москвич қилиб кўрсатиши, ёш йигитлар ва айниқса қизлардан таниш орттириши ва улар билан американликлар айтган завод жойлашган районга сайрларга бориши керак эди. Эҳтимол унинг ҳамроҳларидан бири тилга кириб, Саранцевни қизиқтираётган объект тўғрисида бирор нарса гапириб берар.

— Руслар сир сақлай оладилар, — дерди «американлик Иван» Саранцевга йўл-йўриқ кўрсатаркан, — лекин дўстлари билан улар кўпинча очиқ гаплашишади. Худди мана шундан фойдаланиш керак. Даставвал уларнинг ишончини қозонишга ҳаракат қил. Аммо ҳаддан ташқари валдирамагин. Ўзингга нисбатан шубҳа туғдириб қўясан.

Американликлар Саранцевга Н. га етиб келганидан сўнг дарров бозорга бориб, у ерда биронта кишидан хусусий квартира сўрашини маслаҳат беришди. Шундан кейин Саранцев гўё шу шаҳарда яшовчи Костя исмли «фронтда бирга бўлган дўсти»ни қидира бошлаши лозим эди. У бир неча уйга кириб, Костя Петров мабодо шу ерда турмайдими, адреси ёдимдан кўтарилибди, деб сўраши, исбот сифатида эса ички қопқоғига «Серёжага Костядан эсдалик учун Берлинни штурм қилганимизни унутма» сўзлари ўйиб ёзилган чўнтак соатини кўрсатиши мумкин эди.

Бордию уни ушлаб олгудай бўлсалар, Саранцев кириб чиққан ҳамма уй эгалари, бу киши ҳақиқатан ҳам ўзининг Костя деган дўстини қидириб бизникига кирган, деб тасдиқлашлари мумкин эди.

Бундан ташқари, Саранцевга ҳар қандай йўл билан бўлса ҳам ҳақиқий совет ҳужжатларини топиб олишни маслаҳат беришди.

Вазифа ана шулардан иборат эди. Саранцев топшириқни бажарганидан кейин чегара орқали Туркияга ўтиб кетиши ва у ерда чегарачилардан ўзини Карс вилоятининг губернатори олдига олиб боришларини сўраши керак эди.

Кечқурунлари Саранцев «Бени Карс валисине гётирин» (мени Карс губернатори олдига олиб боринг), «Лютфен бени Дахлие баканлигина гёстирин» (мени ички ишлар министрлигига олиб боринг) деган туркча жумлаларни зўр бериб ёдларди.

Туркия ички ишлар министрлигида Саранцевга унинг ўзи тушган ва орқасига ўз қўли билан «Боб» сўзи ёзилган расмни кўрсатишлари керак эди. Бу расм пароль хизматини ўтарди.

— Ҳаёт Саранцев ўз вақтини беҳуда ўтказганлигини кўрсатди. Унга турк тилидан фойдаланишга тўғри келмади, — деб қўйди полковник Уланов.

Вл. БАГРИН.

(Давоми бор).

(Боши газетамизнинг 17, 20, 22 ва 24 январь сонларида).

„Ди-пи" — displaced persons сўзларининг дастлабки ҳарфларидан олинган бўлиб, инглиз тилида бир жойдан иккинчи жойга кўчирилган кишилар демакдир.

(«Тошкент ҳақиқати»нинг навбатдаги сони 29 январда чиқади).

Редактор З. И. ЕСЕНБОЕВ.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.

Р. 00458. Нашр. Б. 1520.